Evangélikus Élet

EVANGÉLIKUS HETILAP 74. évfolyam, 28. szám ■ 2009. július 12. ■ Szentháromság ünnepe után 5. vasárnap Ára: 250 Ft

„A konfliktuskezelés lehet az, ami megkülönbözteti az egyházi iskolákat a világiaktól…”

Pedagóguskonferencia a Fasorban ▶ *5. oldal*

„A szállásul szolgáló kollégium hátsó udvarán egy vaspántokkal és szögesdróttal szegélyezett hatalmas kapura bukkantam: elcipeltem az installáció helyszínére, és ezt a magyarázó szöveget írtam rá: *iron(ic) curtain.*”

Határtalan és felfelé nyitott egyház ▶ *8. oldal*

„Innentől kezdve az igazi kérdés nem az, hogy szereti-e Isten Marilyn Mansont, hanem hogy szereti-e Isten az ellene (akár tudatosan) lázadó, bűnös embert.”

VOLT is volt Sopronban ▶ *12. oldal*

Fel nem oldható feszültség ▶ *2. oldal*
Bőröndbe a Luther Kiadó köteteivel! ▶ *6. oldal*
Exkluzív interjú Németh Miklóssal, Hannelore Reinerrel és Balog Zoltánnal ▶ *8–10. oldal*
A lélek szögesdrótjai ▶ *11. oldal*
Hurrá, nyaralunk! ▶ *15. oldal*

SEMPER REFORMANDA

„Azért, hogy ne elvakultan éljünk, hanem keresztyén módon járjunk, először is szilárdan ahhoz ragaszkodj, hogy a férfi és a nő Isten munkája. Tartsd oda szívedet és szádat, és ne szidalmazd munkáját, és ne mondd rossznak, amit ő maga jónak nevez. Jobban tudja ő, mint te magad, mi a jó és mi használ neked, amikor 1Móz 2,18-ban ezt mondja: »Nem jó az embernek egyedül lenni, alkotok hozzáillő segítőtársat.« Itt láthatod, hogy a nőt jónak és segítőtársnak nevezi. Ha másként látod, bizonyára a te bűnöd, hogy Isten igéjét és munkáját sem nem érted, sem nem hiszed. Íme, ezzel a mondással Isten betömi mindazoknak a száját, akik panaszkodnak a házasságra és szidalmazzák azt.”

▶ *Luther Márton:* A házas életről *(fordította Reuss András)*

FOTÓ: CSORBA GÁBOR

A változás kegyelme

■ Prőhle Gergely

Talán a harmincévesnél idősebb olvasóknak van még néhány emlékük az egykori Német Demokratikus Köztársaságról. Talán cseregyerekek voltak egy ottani lelkészcsaládnál, esetleg egy wartburgi vagy wittenbergi kirándulás alkalmával ismerkedtek az osztályharc kiemelkedő személyiségének, *Luther Mártonnak* a munkásságával. Vagy legalább van néhány könyvük a Deák téri NDK Centrumból, netalán még a kezükben érzik első Trabantjuk sebességváltóját, azt a kicsit természetellenes mozdulatot, amellyel a vészesen füstölgő járgányt mind a huszonhat lóerejének kihasználásával vasárnaponként szórványról szórványra űzték.

A Deák téren most divatos kávéház működik az egykori könyvesbolt helyén, a környezetszennyező kétütemű autók már rég a roncstelepre kerültek, s ha Luther Márton életének egykori helyszíneire látogatunk el, akkor a marxista ideológiai megközelítés helyett a nemzeti önazonosság egyik fontos elemeként láttatják a reformátor életművét. Az egykori NDK tehát – külsőségeiben legalábbis – egyre inkább eltűnni látszik.

A külsőségek változásával ugyanakkor mintha a végsőkig kitartó diktatúra szürke hétköznapjai is átértékelődnének. Jól mutatja ezt az az országos vita Németországban, amelyik arról szól, hogy az egykori NDK vajon jogállam volt-e, vagy sem. Miközben a berlini fal egykori helyén még ott láthatók a határsávban lelőtt menekülőkre emlékeztető keresztek, a módszeresen feldolgozott titkosszolgálati iratokból pedig lassanként kiderül, hogy a Stasi gyakorlatilag az egész nyugatnémet állami intézményrendszert is megfigyelte, a német kommunista utódpárt továbbra is egyre jobb eredményeket produkál a keleti országrészben, sőt néhány frusztrált, nyugati baloldali szociáldemokratával megerősödve immáron nyugaton is számottevő erővé növi ki magát.

Mi, német, osztrák és magyar emlékezők az elmúlt hétvégén megpróbáltuk felidézni a húsz évvel ezelőtt történteket. Azt a pillanatot, amikor visszafordíthatatlanul megindult a keleti blokk bomlása, amikor – a németek szeretik ezt a képet – mi, magyarok kiütöttük a berlini falból az első követ. Ott ültünk foszladozó emlékeinkkel, az egykori diktatúrákkal kapcsolatos eltérő tapasztalatainkkal és persze a múlt feldolgozásának, vagy ahogy a német mondja, legyőzésének eltérő gyakorlatával. Tanulságos volt hallgatni az olykor már-már kényszeresen aktualizáló osztrák és német előadókat, akiknek a húsz évvel ezelőtti határnyitás kapcsán a még ma is, sőt talán egyre inkább létező szociális vagy faji ellentétek, határok kiemelése volt fontos. És persze az, hogy – látván az előbb említett folyamatokat – önmagukat is emlékeztessék a határnyitás nagyszerűségére, történelmi léptékére.

Németországban az egyház fontos szerepet játszott a rendszerváltozásban. Ez önmagunkról bizony nem mondható el. Különösen német tükörbe pillantva sajátos érzés szembesülni azzal, hogy míg Lengyelország esetében a Szolidaritás szakszervezet, Csehország esetében a Charta ’77 mozgalom, addig hazánkra tekintve a leépülő állampárt korifeusai vannak úgy számon tartva, mint a rendszerváltás letéteményesei. A soproni pán-

> **Érdemes újra és újra a keletnémet menekülők szemébe nézni, hogy a rendszerváltozás eufóriáját legalább utólag átérezzük. Mert bár volt nálunk is számos ellenzéki kezdeményezés, s az 1989. június 16-i Nagy Imre-temetés katartikus pillanata volt a változásnak, hiányzik az a mindenkit magával ragadó pillanat, amely az elmúlt rendszer végét jelzi.**

európai piknikre való emlékeztetés ezért is olyan fontos: itt legalább felfedezhetők a „szabadságszerető magyar nép” civil kurázsijának nyomai.

S ahogy hallgattuk a visszaemlékezéseket, néztük a húsz évvel ezelőtti fényképeket, az az érzésem támadt, hogy nekünk is érdemes újra és újra a könnyekig meghatott keletnémet menekülők szemébe nézni, hogy a rendszerváltozás eufóriáját legalább utólag átérezzük. Mert bár volt nálunk is számos ellenzéki kezdeményezés, s az 1989. június 16-i Nagy Imre-temetés katartikus pillanata volt a változásnak, hiányzik az a mindenkit magával ragadó pillanat, amely az elmúlt rendszer végét jelzi.

Az a tény, hogy a magyar kommunisták felvilágosultabbak vagy – ha tetszik – inkább előrelátóan ravaszabbak voltak német, lengyel vagy cseh elvtársaiknál, a hetvenes-nyolcvanas éveket sokkal élhetőbbé tette Magyarországon, mint a nevezett országokban. Ennek következtében azonban a változás sem volt oly drámai. A tettesek és áldozatok viszonya bizonytalanná vált, a demokrácia számos gondja-baja manapság sokkal fájdalmasabbnak tűnik a késői Kádár-kor megannyi álságosságánál. Egykori viszonylagos szabadságunk böjtje talán épp mostani viszonyaink zavarosságában jött el.

A soproni őrtorony lábánál tartott hálaadás arra is emlékeztetett, hogy a valós szabadságot és az ebből adódó felelősséget is az isteni kegyelem által élhetjük át, ahogy hitünk szerint a rendszerváltozás egésze sem csak az emberi szándékok nyomán valósult meg.

Határtalan hálaadás

Európai protestáns egyházak megemlékezése Európa újraegyesítéséről

▶ **Magyarország 1989 nyarán történelmet írt, amikor a kelet-európai országokat behálózó szovjet kommunista diktatúra elvárásaival szembehelyezkedve megnyitotta a nyugati határt Ausztria felé, és ezzel lehetővé tette több száz keletnémet állampolgárnak az NSZK-ba történő átjutását. Ez volt Németország újraegyesítésének nyitóakkordja, amely a változások katalizátoraként az NDK-rezsim gyors összeomlásán és a berlini fal lebontásán keresztül egészen a „szocialista tömb” teljes felszabadulásához vezetett. Bár ezt a rendkívüli eseménysorozatot a hivatalos állami szervek vitték véghez, a történtek nemcsak számukra jelentenek megemlékezésre méltó történelmi fordulópontot, hanem a „társadalom szövetében” – igaz, a sorsfordító eseményeknek csak a hátterében – jelen lévő egyházak számára is. Az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE) – a Bajorországi Evangélikus Egyház kezdeményezésére és a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) vezetésével – ezért szervezett háromnapos megemlékezéssorozatot július 3–5. között *Eljutni a határig – Határnyitás 1989–2009* címmel az ominózus ’89-es események húszéves évfordulója alkalmából azok egykori helyszínein, Sopronban és Sopronpusztán.**

A rendezvénysorozat szervezésében a Magyarországi, a Bajorországi és az Ausztriai Evangélikus Egyház mellett a Magyarországi Református, az Ausztriai Református, az Ausztriai Metodista és a Magyarországi Metodista Egyház működött közre.

Köszöntések két nyelven

A háromnapos rendezvény Sopronban, a Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karának aulájában vette kezdetét a Magyarországi Evangélikus Egyház, az Európai Protestáns Egyházak Közössége és Sopron város képviselőinek köszöntőjével. A szervezők és házigazdák képviseletében *Cselovszkyné dr. Tarr Klára,* az MEE Ökumenikus Külügyi Osztályának vezetője és *Holger Manke* bajor testvérkapcsolati felelős moderálták a megnyitóünnepséget.

A Bajorországból, Ausztriából és hazánkból érkezett résztvevőket *Ittzés János,* a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke köszöntötte.

Az Európai Protestáns Egyházak Közössége nevében *dr. Hannelore Reiner,* az Ausztriai Evangélikus Egyház főtanácsosa üdvözölte az egybegyűlteket. Kiemelte, hogy 1989 az ő korosztálya számára a mai napig rendkívüli jelentőségű év. Akárcsak előtte Ittzés János, ő is az esemény teljesen *váratlan* voltát hangsúlyozta: senki sem gondolta akkor, hogy a kialakult súlyos menekültügyi helyzetben a magyar kormány mindössze néhány napon belül megnyitja a határt.

Dr. Fodor Tamás, Sopron polgármestere a határnyitás időszakában történt események történelmi folyamatának rövid összefoglalására is vállalkozott. Büszke rá – mondta –, hogy miközben egy új világrend volt születőben, mindez épp Sopron közelében történt. A polgármester az események illusztrálására *Melocco Miklós* szobrászművészt idézte: egy rab nemzet egy másik rab nemzetnek adott szabadságot, a legnagyobb ajándékot, amit egy nemzet a másiknak adhat – lelki és szellemi szabadságot, amelyben Európának ez a fele súlyos hiányt szenvedett.

Páneurópai piknik ’89

A péntek esti megnyitó fő programja *dr. Kárpáti György* operatőr *Páneurópai piknik ’89 – Határtalan történet* című dokumentumfilmjének levetítése volt. Az 1989 nyarán zajlott történelemformáló eseményekről készült megrázó felvételek mellett a film készítői megszólaltatták a történések alakítóit és résztvevőit: vezető magyar politikusokat, helyhatósági vezetőket, a határőrség akkori parancsnokát, szemtanúkat és menekülteket is. A vetítést követően dr. Kárpáti Györggyel *dr. Fabiny Tamás,* az MEE kül- és médiaügyekért felelős püspöke beszélgetett a film készítésének körülményeiről és hátteréről. A megnyitó programja Ittzés János elnök-püspök záróimádságával ért véget.

Áhítat és számvetés

A soproni evangélikus templomban tartott szombat reggeli áhítaton *Hegedűs Attila,* a Soproni Evangélikus Egyházközség igazgató lelkésze és *Volker Menke,* a gyülekezet német lelkésze szolgált.

▶ *Folytatás az 7. oldalon*

Oratio œcumenica

Szerető Istenünk! Hálát adunk azért, hogy ma is megtapasztalhattuk a közös igehallgatás, közös éneklés örömét és erejét. Add, hogy közös imádságunk se legyen élettelen, hanem tükrözze azt, hogy valódi beszélgetés igényével fordulunk hozzád világunk sokféle gondjával.

Kérünk, láttasd meg velünk azokat a lehetőségeket, amelyeken keresztül aktívan kapcsolódhatunk be gyülekezetünk mindennapi életébe. Hadd legyünk igédnek cselekvői, hogy ezáltal is növekedjen dicsőséged. Tedd olyan közösséggé gyülekezeteinket, ahol szeretik egymást az emberek, és a bajba jutottak segítőkre találhatnak. Bátorítsd azokat, akik eddig nem találták meg a közösséghez vezető utat, és te jelölj ki olyanokat, akik nem utasítják el azokat, akik ily módon hozzád igyekeznek. Őrizd meg azokat, akik szolgálatodban állnak, hogy tetszésed szerint örömmel és lelkesedéssel, a Szentlélek erejével végezzék mindazt, amit rájuk bíztál.

Rád bízzuk családjainkat. Bár te jónak teremtetted ezt az apró közösséget, ma mégis azt tapasztaljuk, hogy egyre nehezebb megvédeni azoktól a hatásoktól, amelyek szétzilálják ezt a biztonságot nyújtó fészket. Ne engedd, hogy konfliktusok idején a látszólag könnyebb utat válasszuk, s csak későn döbbenjünk rá arra, mennyi szenvedést okozott viselkedésünk családtagjainknak. Adj megértést a házastársak között, hogy a gyereknevelés teendői között se feledkezzenek el egymásról és arról a szeretetről, amelyet házasságkötésükkor egymásnak ígértek.

Így áldd meg azok pihenését, akik az előttünk álló héten töltik szabadságukat akár itthon, akár távol az országtól. Adj felüdülést azoknak, akik az év során elfáradtak a munkában. Nyisd fel a szemüket, hogy olyan benyomásokat szerezzenek, amelyekből a következő év során lendületet meríthetnek.

Kísérd azokat is, akik a földművelés fáradságos munkáját végzik, várva arra, hogy te is közbeavatkozz napsütéssel, frissítő esővel. Kérünk, adj annyi termést, hogy asztalunkra kerülhessen a mindennapi kenyér.

Fordítsd figyelmedet azokra is, akik betegségben szenvednek, akiknek életük próbás szakaszba érkezett, akik lassan elvesztik a gyógyulás reményét. Te senkit sem hagysz szenvedni erején fölül, ezért bízunk abban, hogy végül minden úgy történik, ahogyan te akarod.

Szomorúan bár, de elfogadjuk azt a döntésedet is, hogy egyszer el kell engednünk szeretteink kezét, sőt egyszer mi is elhagyjuk ezt a világot. Köszönjük, hogy te ekkor sem hagysz magunkra, hiszen abban reménykedünk valamennyien, hogy egyszer elérjük országodat. Add, hogy ez a remény bizonyosságá érjen azok szívében is, akik a halál révén állnak, és azok szívében is, akik a gyász terheit viselik.

Végtelen szeretetedben bízva könyörgünk hozzád, tudva azt, hogy mindent megtettél, ami üdvösségünkre van. Ámen.

myLuther

WWW.MYLUTHER.HU

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 5. VASÁRNAP – APCSEL 4,32–35

A VASÁRNAP IGÉJE

Fel nem oldható feszültség

Bizony, nehéz tompítani textusunk élét. Nehéz a történelmi korok közötti különbségre, az eltérő gazdasági, szociológiai körülményekre hivatkozva felállítani azt a tételmondatot, hogy ami egykor működött az ősgyülekezetben, az ma nem működhet – mert más időket élünk, és persze más a gyülekezetek közössége is.

Az egyszerű lukácsi leírásban igenis megütközést kellene keltenie annak, ahogy teljes közösségben éltek egykor Krisztus követői. Igenis botránkozást kellene keltenie, hogy Krisztus mai követőinek közösségében csak nagy-nagy jóindulattal találhatjuk nyomát az ilyen jellegű, az egyes emberek vagyonát is érintő közösségvállalásnak.

Mert bár büszkén valljuk mindannyian evangélikus keresztény voltunkat, és büszkén vállalunk közösséget lelki értelemben és némileg anyagi felelősség tekintetében is gyülekezetünkkel, egyházunkkal, ma mégis teljesen anakronisztikus gondolat, hogy a hónap elején megkapott nyugdíjunkat, fizetésünket, segélyünket – úgy, ahogy van – elvigyük a lelkészi hivatalba, hogy majd a presbiterek döntése értelmében megkapja mindenki azt, amire valóban szüksége van.

Teljesen elképzelhetetlen egyrészt az ilyen mértékű lemondás a saját anyagi függetlenségünkről, másrészt az ilyen mértékű bizalom a közösség vezetői irányában. Még a legradikálisabb keresztény közösségek is csak a tized gyakorlatáig merészkednek el; ezt mi, „történelmi egyházakhoz" tartozók irigykedve nézzük – persze akkor, amikor a testvér tizedéről van szó, de eközben csendesen örülünk annak, hogy a magunk pénzéből, vagyonából nem kell tíz százalékot a gyülekezet, az egyház céljaira szánnunk. Hatalmas öntudattal tudunk fellépni, amikor úgy érezzük, hogy az állami támogatások, normatívák kifizetésében hátrány ér bennünket, intézményeinket, de hallgatunk, amikor azzal kell szembesülnünk, hogy gyülekezeteink, intézményeink, egyházunk fenntartási költségeinek csak milyen csekély töredéke az, amit mi adunk a közösbe.

Persze mondhatjuk, alapvetően változott meg a világ berendezkedése, a pénz, a vagyon szerepe, és természetes, hogy a megváltozott körülményekhez képest változott az egyének magatartása is ebben a kérdésben. A tizedet meg sem közelítő egyházfenntartói hozzájárulás gyakorlatát pedig olyan szépen hangzó frázisokkal tudjuk megindokolni, amelyek még biblikusnak is tűnnek. „Mi nem vagyunk pénzsóvárak, a pénz, a vagyon számunkra csak eszköz és nem cél, nem a pénzünktől várjuk a megmentésünket, nem rajta csüngünk, így nem a mammon az istenünk, és különben is, nem áldozhatjuk fel vagyonunkat gyermekeink, unokáink kárára mégoly magasztos oltáron sem, mint gyülekezetünk, egyházunk közössége."

„A hívők egész gyülekezete pedig szívben és lélekben egy volt." (32. vers) Ennek a mondatnak minden átvezetés nélküli folytatása a teljes vagyoni közösség leírása. Jó látnunk, hogy ők sem olyan korban éltek, amikor a vagyonközösség általános lett volna. A kétezer évvel ezelőtti Római Birodalom világa ugyanúgy gazdagokra és szegényekre, vagyonosokra és nincstelenekre tagolódott, mint a mai világ. Ugyanúgy alapvetően határozta meg az érvényesülés, a befolyás lehetőségét a vagyon, mint a mi világunkban. Ugyanúgy természetellenes és idegen volt abban a világban a gyülekezet gyakorlata, mint ahogyan ma az lenne. A jövőre, az utódokra gondolva az emberek akkor is ugyanúgy félre akartak tenni, mint ahogy ma szeretnénk. (Anániás és Szafira meg is tette – Péter az Isten előtti hazugságnak, az Úr Lelke megkísértésének nevezi ezt, és a házaspár halállal lakolt bűnéért, mint az ApCsel 5,1–11-ben olvashatjuk.)

Hogyan oldhatjuk fel hát a feszültséget? Sehogy. Ezt a feszültséget nem szabad feloldani egészen addig, ameddig a teljes közösség nem valósul meg. Akár az ősgyülekezet gyakorlatának a leírása, akár Jézus gazdag ifjúnak mondott szavai ott állnak örökös jelként mindannyiunk életében: nem úgy és nem olyan közösségben élünk, ahogy és amilyenre Jézus elhívja tanítványait. És bár a világ szemében a vagyoni közösség megszűnése elfogadhatóbbá, életképesebbé tette az egyház közösségét, de ezzel nem ahhoz közeledtünk, amire elhívattunk. Azt pedig kár is megemlíteni, hogy a vagyoni közösség megszűnésével a szívben és lélekben való egység sem erősödött…

Továbbra is igaz: az, amire Jézus hív, természetellenes, nem szalonképes ebben a világban. Ellene mond az érdekek, a gazdasági, szociológiai körülmények józan meggondolásának. Az „oszd szét a vagyonodat" vagy a teljes vagyonközösség parancsát nem lehet szalonképesebbé, kevésbé kihívóvá tenni. Megmarad ugyanolyan radikális, a világgal szembemenő hívásnak és parancsnak, mint ahogy egykor megszólalt és megvalósult. A hívásnak, a parancsnak való engedelmesség pedig ugyanolyan ésszerűtlen és lehetetlen, mint ahogy egykor az volt a gazdag ifjú vagy Anániás és Szafira számára.

Ha mást nem is tehetünk, annyit legalább meg kell tennünk, hogy belássuk: az, ahogy ma éljük meg kereszténységünket, Krisztushoz tartozásunkat, messze van attól, aminek a hívásra, a parancsra adott válaszból következnie kellene. Ha ma éppen ilyen mércénk adatott, akkor meg is fogalmazhatjuk elmaradásunk mértékét: a száz százalékhoz képest egy-két-három százalékkal „büszkélkedhetünk", és az előrelépés a tíz vagy akár a száz százalék felé ugyanúgy elképzelhetetlen, ésszerűtlen és lehetetlen, mint bármikor.

És ugyanúgy elképzelhetetlen, ésszerűtlen és lehetetlen, hogy a hívó szót kimondó Krisztus képes testének tekinteni az egyházat, a mi közösségünket. Ugyanúgy elképzelhetetlen, ésszerűtlen és lehetetlen, hogy Krisztus ehhez az egyházhoz köti magát – itt szólal meg igéje, itt adja az újjászületés ajándékát, itt vendégel meg testével és vérével.

Ha mást nem is tehetünk, legalább döbbenjünk meg, ütközzünk meg, „botránkozzunk meg" a krisztusi szeretet elképzelhetetlenségén, ésszerűtlenségén és lehetetlenségén. Legalább Krisztus szeretete ne hagyjon nyugodni. Ez az első, a mindenkori első lépés.

■ Kendeh K. Péter

PRÓFÉCIÁK

CANTATE

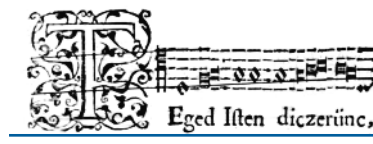

Szent Ézsaiás így ír Krisztusnak szent születéséről

▶ A reformáció egyik nagy vívmányaként keletkeztek a Szentírás tanításait széles körben terjesztő népnyelvű gyülekezeti énekek. A GyLK 802. éneke *Ézsaiás* próféta jövendölését formálja verssé. Énekünk annak a lutheri teológiai gondolatnak a jegyében keletkezett, mely szerint a prófétai könyvek Krisztus királyságáról tanúskodnak.

Az eredetileg 36 versszakos karácsonyi énekből *Schulek Tibor* és *Sulyok Imre* szerencsés módon azt a – nagyrészt összefüggő – 13 versszakot emelte ki, amely Ézs 11,1–10 és 9,5–6 alapján készült (RMIÉ 26). A GyLK ezt a változatot vette át, míg a reformátusok ettől kissé eltérő szöveggel éneklik 1948 óta.

Az ének kezdete a képzőművészetben is sokat ábrázolt jövendölés: „Szent Ézsaiás így ír Krisztusnak szent születéséről, / Hogy egy vesszőszál felnövekedik Jessze gyökeréről." Dávid törzséből származik a Megváltó (Mt 1,16; Jessze Dávid apjának, Isainak a névváltozata).

Énekünk kitűnően példázza a reformáció korának összetett versszerző gyakorlatát: a szó szerinti vagy összefoglaló bibliai idézetek váltakoznak a reformátori magyarázattal. Ézs 11,1–5 és 9,5–6 nyomán készült például a 2–3. és 6–7. versszak, melyben az *úgymond* és *mondja* szavak hangsúlyozzák, hogy itt idézésről van szó: „Ennek gyökerén egy virágocska, úgymond, nevelkedik, / Kin az Istennek, ő szent Atyjának lelke megnyugoszik. // Győzedelmesnek, nagy hatalmasnak, irgalmasnak vallja, / A kegyelemmel és igazsággal őt teljesnek mondja."

A bibliai idézetbe beékelődik a 4–5. versszak keresztény magyarázata: „Ezáltal lehet az Úristennel nékünk békességünk, / Mert közbejárónk szent Atyja előtt ő lesz majd minékünk. // Drága jószágot és örökséget szerez ő minékünk, / Adósságunkat nagy gazdagsággal megfizeti értünk."

A 8. strófa bibliai idézete (Ézs 11,6) utáni versszakok ismét a Krisztusba vetett hitről, bizalomról szólnak: „Általa lészen, hogy a bárányok a farkassal laknak, / Semmi bántások oroszlánoktól nem lészen juhoknak. // Semmi félelmük keresztyéneknek ördögtől már nem lesz, / Kinek Krisztusban van bizodalma, reménye el nem vesz."

Külön érdemes kiemelni a 12. versszakot, amelyben múlt-jelen-jövő együtt jelenik meg. Ézs 11,10: *„Azon a napon Isai gyökeréhez fognak járulni a népek, mert zászlóként magaslik ki a népek közül, és székhelye dicsőséges lesz."* – 12. vsz.: „Az ő zászlóját felemelteti ő szent egyházában, / És szent igéjét prédikáltatja e széles világban."

Az utolsó versszak pedig nemcsak keretbe foglalja a verset, és visszakapcsol az 1. strófa jövendöléséhez, hanem egyben a vers csúcspontjaként kimondja az örömhírt is: „Nagy vigasságunk, örvendezésünk légyen e gyermekben, / Mert üdvösségünk vagyon minékünk szent születésében."

Az ének 1566 előtt keletkezett. Szerzője az előbb eperjesi, kassai, majd debreceni és egri református lelkész, *Szegedi Gergely* (1537–1566). Énekeskönyvet is szerkesztett, amelyben a helvét elveknek megfelelően első helyen állnak a zsoltárfordítások. Költészete, zsoltárparafrázisai *Balassi Bálintra* is hatottak. Népszerű karácsonyi éneke szinte valamennyi protestáns énekeskönyvben megjelent 1566–1806 között. 36 versszakos terjedelme, két hosszú, 16 szótagos sorból álló versszakai alapján egyes kutatók feltételezik, hogy a karácsonyi istentiszteletnek olyan önálló része lehetett, mint a passió éneklése a nagypénteki istentiszteletnek.

16. századi használatának érdekes példáját nyújtja *Bornemisza Péter* 1582-es énekeskönyve. Itt ugyanis a vers címében a következő olvasható: *Értsd meg: ez éneket három ünnepre nemesen rendelheted, ha csak egy kevés igékkel megváltoztatod: a Krisztus születésére, feltámadására és mennybemenésére.* A margón pedig Bornemisza megadja a szövegváltozatokat, így például húsvétkor az ének így kezdődhet: „Szent Ézsaiás így ír Krisztusnak nagy dicsőségéről"; a GyLK szerinti utolsó versszakának változata pedig: „Nagy vigasságunk, örvendezésünk légyen a Krisztusban, / Mert üdvösségünk vagyon minékünk feltámadásában."

Az 1744-es kolozsvári énekeskönyv alapján megadott mixolíd dallamot ritmusa alapján szláv eredetűnek tartják. Az első nagy sor az alaphangról indulva, fokozatos emelkedéssel a harmadik motívumnál éri el a csúcshangot, majd visszafordul; a második sor lépcsőzetes ereszkedéssel érkezik a záróhangra. Ez az arányosság teszi kiegyensúlyozottá és jól énekelhetővé az éneket.

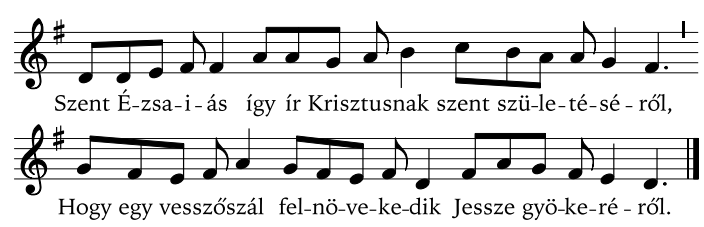

■ H. Hubert Gabriella

„Akinek szép a lelkében az ének…”

Fóti kántorképzősök Ősagárdon

Evangélikus egyházi berkekben ki ne hallott volna a fóti Evangélikus Kántorképző Intézetben (Mandák Otthon) folyó oktatásról? Kevesen hallották azonban az itt tanult kórusművek némelyikét gyülekezeti istentiszteleteken elhangzani. Ez utóbbi történt július első vasárnapján Ősagárdon.

Az intézetben 1947 óta folyik kántorképzés. *Kiss János* gondnok, tanfolyamszervező és vezető (1912–1990) neve évtizedekig egyet jelentett a fóti kántorképzéssel. *Trajtler Gábor* orgonaművész, az Evangélikus Hittudományi Egyetem korábbi tanára zeneigazgatóként irányította hosszú éveken át az itt folyó munkát. Jelenleg *Bence Gábor* egyházzenész, Deák téri énektanár áll az intézet élén.

Nyáron három, egyenként tizenhét napos bentlakásos tanfolyamon készülnek a diákok a szolgálatra, de van egyhetes továbbképző tanfolyam is. Októbertől áprilisig pedig húsz téli tanfolyamot szerveznek Fóton. A hallgatók előmenetelét segédkántori, kántori bizonyítvánnyal, illetve kántori oklevéllel minősíti a vizsgabizottság. Az idei tanévtől pedig tervezik, hogy a hittudományi egyetem kántor szakával közösen levelező képzést is indítanak.

A nyári tanfolyamok során a hallgatóság „kirepül” a Mandák-villából a fóti és egy-egy Pest környéki gyülekezetbe szolgálni. Ősagárdra Bence Gábor vezetésével egy busznyi diák érkezett oktatóival együtt. Az agárdi helyszín kiválasztásában szerepet játszott, hogy *Sohan László,* a kántorképző jelenlegi gondnoka a településről származik.

Köszöntőjében *Kalácska Béla* nyugalmazott esperes-lelkész – többek között – elmondta, hogy jelenleg a templomban hét-nyolc olyan ősagárdi gyülekezeti tag van jelen, kántorokat is beleértve, akik Fóton szereztek valamilyen kántori képesítést. A napokban ünnepelte *Sohan János* kántor a hetvenedik születésnapját és egyben azt is, hogy ötvenöt éve végzi kántori szolgálatát. Az évforduló alkalmából interjú jelent meg vele a gyülekezeti újságban.

Bence Gábor ismertette a liturgia keretében előadandó öt kórusművet, és átadta a gyülekezetnek a Kiss János szolgálati útját megörökítő DVD-t. Az igazgató hangsúlyozta, hogy kevés ősagárdi nagyságú gyülekezetnek vannak ilyen szépen és dinamikusan éneklő tagjai, és örömmel állapította meg, hogy a helyiek magas színvonalon képesek ellátni a zenei szolgálatokat.

Az egybegyűltek meghatódva hallgatták a szép kórusműveket, együtt úrvacsoráztak a diákokkal és tanáraikkal. Az ebéd előtti szeretetvendégség ismerkedésre és nosztalgiázásra is lehetőséget adott. A krónikásnak a kórusművek hallgatása közben *Babits* mondata jutott eszébe: „…akinek szép a lelkében az ének, / az hallja a mások énekét is szépnek.”

■ KALÁCSKA BÉLA

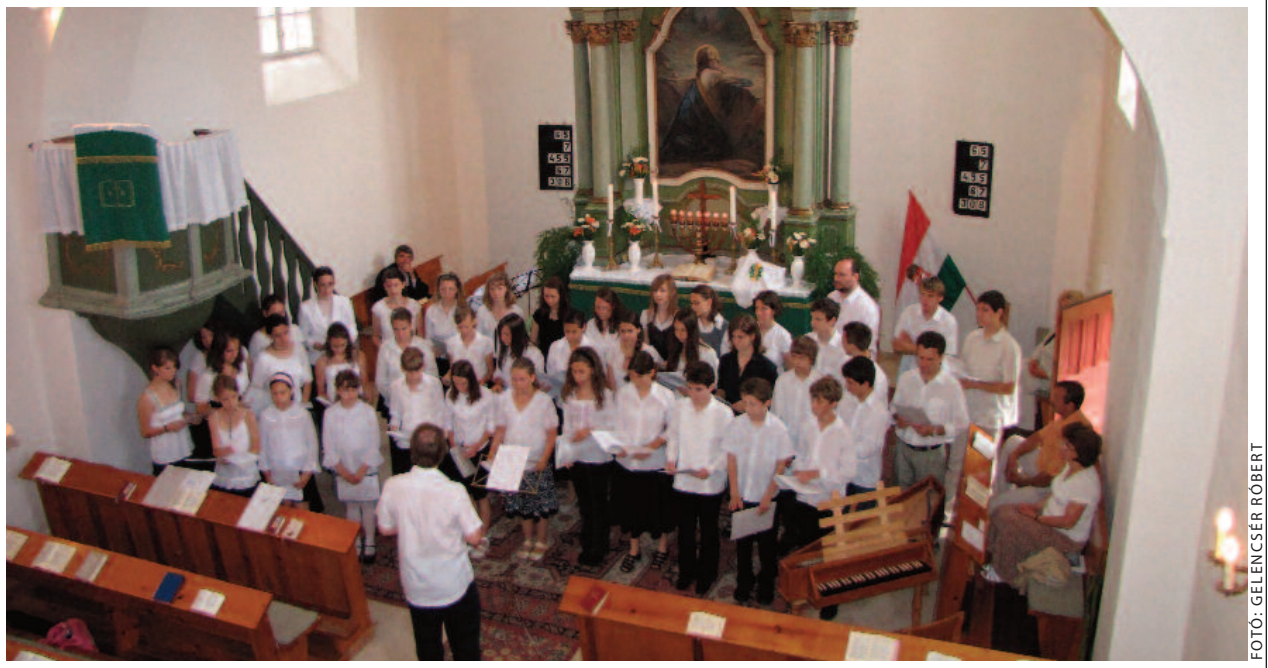

FOTÓ: GELENCSÉR RÓBERT

Erdély-találkozó

***Erdélyország az én hazám* címmel már harmadik alkalommal rendeztek világtalálkozót július 3–5. között Verőcén, a Csattogó-völgyben. A fesztivál célja az Erdélyből elszármazottak, valamint a régió iránt érdeklődők találkozása volt. A sok száz táborlakó és több ezer látogató megérezhette vagy újra átélhette az erdélyi hagyomány és kultúra összetartó erejét.**

A háromnapos együttléten bemutatkozhattak az anyaországi és erdélyi egyesületek, baráti körök, hagyományőrző társaságok és a felekezetek is.

Egyházunk sátrában *Thuránszky István* béri lelkész egy rövid igével és igemagyarázattal fogadta az érdeklődőket, majd átadta a szót *Erdélyi Csaba* irsai lelkipásztornak, aki erdélyi származású lévén röviden bemutatta a romániai evangélikus egyházat.

A sátorbeli rendezvények csekély látogatottsága tökéletesen jelezte, hogy Romániában az evangélikus egyház szórványegyház. Nemcsak abban a tekintetben, hogy alacsony lélekszámúak a gyülekezetek, hanem abban is, hogy a közösségek ténylegesen a magyarság szórványterületein találhatóak.

Nem voltak sokan az unitárius, illetve a református egyház előadásán sem. Ez egyértelműen jelzi azt is, hogy a szórakozni vágyó ifjúság többnyire beéri a nyitóest egyházi áldásával, illetve a vasárnap délelőtti ökumenikus istentisztelettel. Mindkét alkalommal *Balázsi László,* a Magyarországi Unitárius Egyház főjegyzője, *Nagy Árpád* református, Thuránszky István evangélikus lelkész, valamint *Berze József* katolikus világi lelkipásztori munkatárs, kántor szolgált.

■ VEGY

Követségben jártak

„Tervetuloa”, azaz „Isten hozta” köszöntéssel fogadta *Riitta Swan* követtanácsos a budapesti finn nagykövetségen a loviisai és csömöri evangélikusok képviseletében érkezőket július 6-án, hétfőn délelőtt. A huszonnyolc éves, aktív testvérgyülekezeti kapcsolat keretében idén a finneken volt a sor, hogy meglátogassák magyarországi barátaikat. A nyolcnapos program során keresték fel a finn nagykövetséget, ahol Riitta Swan vetített képes előadás segítségével beszélt a két ország közötti kulturális és gazdasági kapcsolatokról, valamint mesélt a nagykövetség épületének történetéről is.

■ BODA ZSUZSA *felvétele*

Hegyek és egerek

ÉGTÁJOLÓ

Diákok, tanárok, szülők nagy örömére és megkönnyebbülésére hál’ Istennek befejeződött az eseményekben, reményekben és ígérgetésekben gazdag 2008/2009-es tanév is.

Miután Romániában, mint köztudomású, nagyjából kánaáni viszonyok uralkodnak, még egy-két kisebb üdvös és üdvözítő kormányintézkedés következik, és meglesz a tökéletes földi paradicsom, hadd öntse el a sárga irigység botladozó szomszédainkat, látva nagyszerű sikereinket minden téren. Szóval világkrízis ide vagy oda, nálunk – legalábbis a hivatalos verzió szerint – egyenes vonalú, egyenletes mozgással ível felfelé a gazdasági mutató, a pénzünk stabil, mint az áprilisi időjárás, társadalmi, nemzeti, etnikai tekintetben mennyei béke mindenütt. A korrupció lassan ismeretlen fogalommá válik, az egészségügy, szociális biztonság és nyilván az oktatás minden ágas-bogas kérdése megoldva, innen minden már csak jobb és még jobb lehet.

Az egyházak is eszményi viszonyok mellett fejtik ki hivatásukat, az ökumené pedig példaértékű lehet az egész világ számára.

Miután látható módon minden ilyen szép rendben van és működik, úgy tűnik, hogy a politikum, a média és a közbeszéd számára mint utolsó, egyetlen, legfontosabb, a nemzetbiztonságot is foglalkoztató kérdés maradt: a pedagógusok között vészesen elburjánzó korrupció és visszaélés. Valóban, miután minden egyéb megoldva, más ügy és téma nem lévén, úgy tűnik, politikusainknak más nagyobb feladata nincsen, mint helyreállítani a rendet és a tisztességet a költségvetésből tobzódó tanárok soraiban.

A minden oldalról zúduló össztüzet az a „rettenetes gyakorlat” váltotta ki, hogy az amúgy kies hazánkban túlfizetett és agyba-főbe becsült pedagógusok és oktatók arra vetemedtek, hogy iskolaév végén tömegesen virágcsokrokat, ilyen-olyan kisebb ajándékokat, bankettmeghívást, üdítőt, sütit és más efféle ínyencségeket mertek elfogadni az örökre hálás szülőktől és nevezettek szeme fényétől. Szóval nagy lett a méltó felháborodás, feltámadt fűben-fában az igazságszeretet, a haragvás tüze.

Magát szokás szerint megnevezni nem akaró, aggódó anyuka mesélte a hozzáértő riporternek, keservesen ecsetelve a megdöbbentő újdonságot, hogy az érettségi bankettre még a tanárokat is meghívták, s mindez nem elég, még vendégül is látták őket. Érdekes, én még úgy emlékszem, hogy az ántivilágban ez így volt rendjén, így volt emberi és természetes. De azóta sokat fejlődtünk…

Egy másik névtelen, ez esetben egy jogaiban sértett diák – aki minden valószínűség szerint a tárgyi ismeretek helyett inkább jogait ismerte behatóan – súgta meg bizalmasan az egyik napilap munkatársának, idézem: „Ajándék gyanánt csokit vagy bort vesznek, és apróbb emléktárgyakkal lepik meg a tanárokat”, sőt egy *Köteles* álnevű, szintén ismeretlen érettségiző diák ráteszi a bokrétát a kalapra, leleplezve a bűnt: „A tanároknak több tucat virágcsokrot vettünk, meghívókat is készítettünk nekik a bankettünkre…” Hát nem borzasztó? Hát nem égbe kiáltó? Hát nem felháborító?

Virágot, csokit, kávét, üdítőt, netán egy tál szendvicset, egy jelképes „figyelmességet” venni, fizetni, előkészíteni a tanárnak, annak, aki netán évek hosszú során át sokszor kínkeserves munkával, türelemmel, szeretettel, hozzáértéssel próbált valami jót, értelmeset, értékeset kihozni drága palántáinkból?! Még mit ne? – legyen elég az „óriási” fizetés, amely éhen halni sok, tisztességesen megélni kevés, és legyen elég a mi össztársadalmi megbecsülésünk, a nemzet hálája.

Drága olvasóim, kétségtelen, hogy nincsen erdő száraz gallyak nélkül, kétségtelen, hogy „szakszerűen” tönkretett iskolarendszerünkben is van bőven visszaélés, korrupció és mindenféle hiba. Akadnak jócskán korrupt, szakmailag, erkölcsileg oda nem való pedagógusok, mint mindenütt vajúdó társadalmunkban. Ennek ellenére az ostoba, politikai ízű sajtókampány alapján mégis ki merem mondani: valami patológiás méreteket öltő arány- és értékvesztés történt az agyakban. Annak ellenére, hogy „fehérgalléros” urak a fél országot – vagy tán többet is – vígan ellopták a fejünk fölül, s egyre szakavatottabban folytatják áldásos munkájukat teljes gátlástalansággal, nekünk a tanárok virágcsokraival, csokijával, szendvicsével és kávéjával gyűlt meg a bajunk.

Egyszóval úgy bevettük a maszlagot, hogy nem látjuk a fától az erdőt, és kapkodunk, mint tacskó a farka után.

Néhány okos jól kigondolta odafönt: arra való tekintettel, hogy bölcs kormányunk a pedagógusok éhbérének ötvenszázalékos emelését ígérte meg – a kampányban –, és ennek még a töredékét sem volt képes betartani, a legkézenfekvőbb megoldás az, hogy a szülőket, diákokat, a mindenható közvéleményt egyszerű és kézenfekvő módszerrel a tanárok ellen hangolja, uszítja. Így lett kecske is, káposzta is, a pénz meg lett spórolva, az emberek dühe levezetve, a tanügyi reform egy ideig megoldva, a tanárok és pedagógusok tekintélye, emberi méltósága sárba tiporva, a sajtónak, így nekem is, téma föladva.

Nagy-Hintós Diana írta *Hegyek és egerek* című, *Szabadság* napilapbeli cikkében a találó megjegyzést: „Azt hiszem, a romániai közoktatás helyzetére most találó az a mondás, miszerint a hegyek vajúdásából egerek születtek.”

Adorjáni Dezső Zoltán püspök
Erdélyi Egyházkerület

Folyóirat-ajánló

Megjelent az Ordass Lajos Baráti Kör független evangélikus teológiai és kritikai lapjának, a *Keresztyén Igazságnak* a nyári száma.

Az *Igehirdetés* rovatban *id. Kendeh Györgynek* a kelenföldi gyülekezet 1959. október 3-ai szeretetvendégségén elhangzott áhítata olvasható.

Teljes terjedelmében közli a lap az ez év január 30–31. között Révfülöpön tartott Luther-konferencián elhangzott két előadást (*Véghelyi Antal: Két birodalom – kettős kormányzás* és *Fehér Károly: Luther és Mária – Luther Magnificat-magyarázata*). A *Tanulmányok* rovatban ezenkívül *dr. Szentpétery Péter Kétszáz éve született Charles Darwin, Jancsó Kálmánné A keresztyén pedagógus reménysége és felelőssége,* valamint *D. Terray László Prelúdium „Budapest 1984”-hez* című írása található. Ez utóbbi a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) huszonöt évvel ezelőtt fővárosunkban megrendezett világgyűlésének a színfalai mögé enged bepillantást. Arról ír többek között, hogy *Káldy Zoltán* püspök LVSZ-elnökké való jelölése hogyan zajlott a genfi székhelyű Lutheránus Világszövetségben, és mit szólt ehhez az itthoni Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH).

A negyedévente megjelenő folyóirat friss számának utolsó cikkeként *Zoltán László* lelkésznek *dr. Murányi György* néhai kiskőrösi igazgató lelkészről írt visszaemlékezése olvasható, amely 2004. november 7-én hangzott el a kiskőrösi evangélikus templomban. Az egykori igazgató lelkészt posztumusz díszpolgári címmel illette Kiskőrős városa.

Ára: 400 forint. Kapható a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.), vagy megrendelhető id. Zászkaliczky Pál szerkesztőtől (2151 Fót, Ibolyás utca 3/a.).

A vizsolyi Biblia nyomában

Vizsoly, a Biblia bölcsője címmel kulturális rendezvénysorozat kezdődik július 23-án, csütörtökön a Hernád-völgyi településen.

A négynapos program – *Szenczi Molnár Albert* nyomában – futóversennyel veszi kezdetét. Gönc és Vizsoly között szaladhatnak a résztvevők, ezzel is emlékezve arra, hogy ezen az úton vitték a nyomdába a Károli-féle Biblia kéziratlapjait.

A vizsolyi Biblia volt az első teljes Szentírás-fordítás magyar nyelven. A fordítást *Károli Gáspár* és lelkésztársai végezték, a nyomtatási munkálatokat pedig *Mantskovit Bálint* nyomdász vezette. Több mint egy év alatt hét-nyolcszáz példány jelent meg a könyvből. A nyomtatást 1590. július 20-án fejezték be.

Ennek emlékére rendezik meg már második alkalommal a vizsolyi Biblia hete rendezvényt. „Reméljük, hogy különböző érdeklődési körű és gondolkodású embereket tudunk megérinteni majd Jézus evangéliumával” – mondta *Sipos-Vizaknai Gergely.* A település református lelkipásztora hozzátette: „Semmiképpen nem egy újabb kulturális programsorozatot szeretnénk rendezni, hanem egy olyan ünnepet, ahol felragyog a betlehemi csillag világossága az emberek számára.”

A kulturális rendezvénysorozat részletes programja a *www.vizsolyfesztival.hu* internetes oldalon olvasható.

▶ *www.reformatus.hu*

Nem lesz többé bibliai idézet a Pentagon-jelentéseken

Eltűnnek a bibliai idézetek a Fehér Ház számára készített napi nemzetbiztonsági tájékoztatók címlapjáról – jelentette be még májusban a Pentagon. Az idézeteket még a Bush-adminisztráció honosította meg, de szerepük ellenérzéseket keltett.

Bryan Whitman Pentagon-szóvivő nem tudta megmondani, vajon mióta szerepeltek a bibliai idézetek a jelentéseken. Egy időben *Glen Shaffer,* a légierő vezérőrnagya volt felelős értük, ám ő hat éve nyugalomba vonult.

Az iraki háború idején, 2003 egyik periódusában a *George W. Bush* elnök számára összeállított jelentések a *Zsoltárok könyvéből* és Péter leveleiből vett idézetekkel kezdődtek. Akkortájt a napi tájékoztatók főleg az Irakban zajló háborúra koncentráltak.

A bibliai idézetek nyilván támaszt nyújtottak Bushnak egy olyan időszakban, amikor egyre nőtt a háborúban elesett amerikai katonák száma – kereste a motivációt a GQ magazin júniusi kiadványának cikke. A Pentagonban azonban akadt olyan muzulmán elemző, aki támadva érezte magát, és más alkalmazottakat is aggasztott, hogy a passzusok esetleg nem voltak az alkalomhoz illőek.

Az egyik ilyen idézet 2003. április 10-én a *Zsoltárok könyvéből* származott: *„Ámde az Úr szemmel tartja az őt félőket, az ő kegyelmében bízókat, hogy kimentse lelköket a halálból…”* (Zsolt 33,18; Károli-fordítás). A jelentésben szereplő képek *Szaddám Huszein* szobrának ledöntéséről és a Bagdad utcáin hömpölygő ünneplő tömegről készültek.

Barry W. Lynn tiszteletes, az egyház és állam szétválasztását hirdető amerikai szervezet igazgatója leszögezte, hogy az amerikai katonák „nem keresztes lovagok, és nem lenne szabad így ábrázolni őket”. „Teljességgel vérlázító az iraki konfliktust valamiféle szent háborúként lefesteni” – fogalmazott közleményében Lynn. „Szemben áll a vallás és a kormány alkotmányos elkülönítésével, és a világ szemében súlyosan csorbítja Amerika jó hírét.”

▶ *MTI*

„Börtönrajzok” a Bibliáról

„Mindig is foglalkoztatott a létezés, az energia, a kozmosz és a föld keletkezése-létezése, az élet kialakulása és teremtő Urunk érettünk tanúsított szeretete” – írta *Teremtés* című akrilfestménye „születéséről” *L. Enikő.*

Az alkotást a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet „lakója” arra a képzőművészeti pályázatra készítette, amelyet a Magyar Testvéri Börtöntársaság – a Börtönlelkészek Magyarországi Szervezetével karöltve – hirdetett meg 2008-ban a Biblia éve alkalmából. A kiírás szerint az ország mind a harmincnégy büntetés-végrehajtási intézetében fogva tartottak részt vehettek rajta; a pályázat fővédnöke *dr. Fabiny Tamás* evangélikus püspök volt. (A könyvek könyvére a képzőművészeti pályázat mellett bibliavetélkedő keretében is felhívták a figyelmet; a versenyt 2008 novemberének utolsó napján több mint félezer fogvatartott részvételével rendezték meg.)

A pályázatra a börtöntársaság három kategóriában (grafika-rajz, festmény és egyéb, kőből, fából, textilből stb. készített alkotás) várta a nevezők által tetszőlegesen kiválasztott bibliai történetet feldolgozó alkotásokat. A tavaly év végéig beérkezett ötvennégy pályaműből a *Szekeres Erzsébet* gödöllői textilművész vezette zsűri L. Enikő képünkön látható művét ítélte a legjobbnak.

■ *EvÉlet-infó*

Ferences földrajz

A ferencesek hatévente tartják tisztújító csúcstalálkozójukat, vagyis nagykáptalanjukat, mely az összegzés ideje. A világ harmadik legnépesebb szerzetesi közösségének, a ferenceseknek – vagy hivatalos nevükön a Kisebb Testvérek Rendjének – jelenleg tizenötezer tagja van, ezerháromszázzal kevesebb, mint hat évvel korábban.

Míg azonban a barátok 2003-ban száztíz országban működtek, most 113-ban. Az eltelt hat évben megszűnt a rend jelenléte Uruguayban, de négy, „frontvonalban” lévő új területen telepedtek le: Burkina Fasóban, Namíbiában, Szudánban és Mianmarban. Az utóbbi években egyes rendi egységek megszűntek, de újak is alakultak. Így a 2003-as 125 rendi egység mára 146-ra nőtt a következő megoszlásban: 103 provincia, 8 önálló kusztódia, 14 függő kusztódia, 20 fundáció és egy föderáció.

A létszámbeli csökkenés több provinciában már az ötvenes években megkezdődött, a zsinat utáni években némileg erősödött, és máig folyamatos. Az apadás várhatóan folytatódik a következő években is. Miért? Mert a közösség legnagyobb létszámban azokban az országokban van jelen, ahol kevés az utánpótlás. A ferencesek több mint fele európai, itt pedig nem várható a közeljövőben a hivatások számának növekedése. Jelentős a létszám Észak-Amerikában is, ahol szintén fogy a jelentkezők száma. Így egyre emelkedik az átlagéletkor: most 57 év, ám huszonkét rendi egységben meghaladja a 65 évet, sőt nyolcban a 70-et is. A csökkenés okai között a hivatások ingatagsága is szerepel, amely ma kortünet. Létszámbeli növekedés csak Ázsiában, Afrikában és Latin-Amerika bizonyos részein tapasztalható.

Ferences szempontból a világ területe 14 úgynevezett konferenciára oszlik. Ezekbe tömörülnek a kisebb egységek, vagyis a provinciák. A legnépesebb az olasz, ennek része az albániai provincia is. A húsz olasz tartomány összlétszáma közel két és fél ezer. A második legnépesebb az anglofón konferencia (1856), amelynek Nagy-Britannia, Írország, Észak-Amerika mellett meglepő módon a litván provincia is tagja. Igen népes testület az északszláv (1520), illetve a

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

délszláv (1232): a rangsorban a harmadik, illetve a hatodik helyen vannak – az északi a lengyelek, a déli pedig a bosnyákok és a horvátok miatt.

Hazánk az Alpokon túli vagy közép-európai csoporthoz tartozik, amely Franciaországtól Erdélyig fogja át földrészünk közepét. Ez a negyedik legnépesebb konferencia (1313). A magyar (113) és az erdélyi (52) rendtartomány együttesen ezen egység több mint egytizedét alkotja.

Ötödik legnépesebb a Mexikót is magába foglaló közép-amerikai konferencia (1266). Az egyetlen olyan csoport, amely egy ország területének ferenceseit fogja össze, a brazil. Létszám tekintetében ők a nyolcadikok (1035). Közös konferenciát alkotnak az Ibériai-félsziget országai (997 fő). Két konferenciára vannak felosztva a spanyol ajkú dél-amerikai országok. Ázsia, Óceánia és Afrika is egy-egy testületet alkot, valamint konferencia rangú a szentföldi ferences kusztódia.

A világ legnépesebb ferences provinciái a mexikói Ferencről és Jakab apostolról nevezett (426), a brazil Szeplőtelen Fogantatás (424), a hasonló nevű lengyel (357) és a bosnyák Szent Kereszt rendtartomány (352).

A bíborosi kollégiumnak hat ferences tagja van, köztük *Paskai László* nyugalmazott esztergom–budapesti érsek. A ferencesek közül 15-en érseki, 86-an püspöki rangban szolgálnak ma a világban, közöttük *Majnek Antal* Kárpátalján és *Zserdin Antal Gellért* Peruban.

José Rodrigez Carballo, a rend most újraválasztott spanyol nemzetiségű generálisa nem kedveli a statisztikákat, mert – mint rendtársainak mondta – „ha a számok jót mutatnak, akkor könnyen hátradőlünk és megnyugszunk, mintha minden rendben lenne; mit sem törődünk az együttműködéssel, hiszen elegek vagyunk magunknak; és ami a legrosszabb, nem kérdőjelezzük meg életvitelünket, gondolván, hogy a számok kielégítően bizonyítják életünk evangéliumi minőségét. Ha pedig a számok rosszat mutatnak, bűntudatunk támad, olykor alaptalanul, vagy belenyugszunk, hogy úgyse lehet csinálni semmit a fogyás ellen.” Mindezek a magatartások sem az evangéliumnak, sem a ferences eszménynek nem felelnek meg – figyelmeztetett.

„A szám nem minden – folytatta. – A mi erőnk nem az erős hadsereg és a lovak sokasága, hanem az Úr maga. Szögezzük le, hogy jövőnk elsősorban az evangéliumi élet minőségén múlik. Ugyanakkor a számokra is oda kell figyelni.”

■ Szerdahelyi Csongor
(Magyar Kurír)

Merre tart az evangélikus oktatás?

Konferenciával zárták a tanévet pedagógusaink

Az evangélikus oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok a tanév végén évek óta országos konferenciát rendeznek, és megosztják egymással tapasztalataikat. Az idei összejövetelnek június 29-e és július 1-je között a húsz éve újraindított Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium adott otthont.

A konferencia fő kérdése a következő volt: *Quo vadis, egyházi iskola?* A találkozó témája már csak azért is aktuális, mert a fasori gimnázium idén ünnepli újraindulásának huszadik évfordulóját, és a konferencia kiváló alkalom volt arra, hogy a testvérintézmények munkatársai együtt gondolják végig azokat az égető gazdasági, szociális kérdéseket, melyekkel minden evangélikus oktatási intézményünknek szembe kell néznie.

Fasor után sorban...

A *Gáncs Péter* püspök által tartott istentisztelet után *Győri Tamás* iskolalelkész, a fasori gimnázium igazgatóhelyettese mutatta be a jubiláló intézményt. A középiskola múltjának, híres Nobel-díjasainak felidézése után az igazgatóhelyettes ízelítőt adott abból is, mire büszke ma a Fasor. Például idén vezették be a digitális naplót, melyből a szülők naprakészen informálódhatnak csemetéjük jegyeiről. De büszkék arra is, hogy intézményükben számtalan önképzőkör működik: van énekkaruk, színjátszó körük, rajz- és kerámiaszakkörük; a tanárok, diákok lelki fejlődését pedig iskolalelkész és iskolapszichológus segíti.

Az egybegyűlt majd négyszáz pedagógust *Kákay István,* egyházunk országos irodájának igazgatója köszöntötte, és egyúttal megragadta az alkalmat arra, hogy megköszönje munkájukat, hiszen nélkülük nem létezne egyházi iskola. Köszönetét fejezte ki azért is, hogy evangélikus intézményeink stabil világszemléletet közvetítenek, amely olyan vonzó a családok számára, hogy – miközben a világi oktatási intézmények az egyre csökkenő gyereklétszámra panaszkodnak – iskoláink, óvodáink túljelentkezésnek örülhetnek.

A Fasor után a többi intézmény képviselője mondhatta el a jövőre vonatkozó elképzeléseit. Arra természetesen nem lett volna elegendő idő, hogy minden egyes iskola vezetője részletesen kifejtse, milyen célokat tűztek maguk elé a következő évekre, ezért intézménytípusonként kapott szót háromhárom vezető, ideértve az iskolalelkészeket is.

Az általános iskolák vezetői közül *Molnár Istvánné,* a szarvasi evangélikus óvoda és iskola igazgatója arról beszélt, hogy intézményükben kiemelt szerep jut egy tehetséggondozó programnak, melynek keretében az önművelési technikákat gyakoroltatják a diákokkal. *Szücs Gábor,* a pár éve indult pápai Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola igazgatója iskolájuk bővítését, felépítését tartja elérendő célnak, és elsősorban a nyelvtanítás fontosságára helyezte a hangsúlyt. *Kézdy Edit,* a budapesti Deák Téri Evangélikus Gimnázium igazgatónője elmondta, hogy intézményük legfőbb célja az általános műveltség szélesítése, és nem hívei a korai specializációnak. Az igazgatónő szerint rendkívül fontosak az iskola délutáni, hétvégi közösségi programjai, ezeknek is komoly személyiségformáló erejük van.

Társadalmi szorongattatás

A konferencia második napja *Prőhle Gergely* referátumával kezdődött. A Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője óva intette a résztvevőket attól, hogy az evangélikus oktatásügy – számos Nobel-díjassal is fémjelzett – múltjába révedezzenek. A mai valóság az, hogy kis egyház vagyunk kevés hívővel. Az ősökhöz méltatlan jelen helyzet ugyanakkor lehetőséget és felelősséget is jelent. Intézményeinkben tízezer gyereket tanítunk, s ez óriási lehetőség arra, hogy rajtuk keresztül elérjük a családjaikat is – hangsúlyozta az országos felügyelő, majd mondanivalóját a továbbiakban szélesebb társadalmi kontextusba helyezte.

FOTÓ: SZABADFY KÁROLY

Egyre nyilvánvalóbb, hogy milyen nehéz anyagi körülmények között élnek közösségek, és rossz látni, hogy országunk külső megítélése is egyre romlik. Ez közös tapasztalatunk, s e körülmények alól egyházunk sem vonhatja ki magát. Nem különülhetünk el a világi közösségektől, ránk is negatívan hatnak az általános társadalmi jelenségek. A kérdés csak az, hogy mit kezdünk ezzel a problémával, hogyan kezeljük önmagunk és diákjaink esendőségét.

A konfliktuskezelés lehet az, ami megkülönbözteti az egyházi iskolákat a világiaktól – mutatott rá Prőhle Gergely. Utalt arra, hogy nekünk is vannak halmozottan hátrányos helyzetű diákjaink, s hogy – miként a szarvasi iskola kapcsán tapasztalhattuk – a romakérdéssel is szembe kell nézniük az egyházi intézményeknek. Az országos felügyelő befejezésül megköszönte a pedagógusok egész évi áldozatos munkáját.

Kihívások közepette

A délelőtt második felében *Kopp Mária,* a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese a magyar lelkiállapotról és a nevelés jövőjéről tartott előadást. A professzor asszony szerint ma a magyar társadalomban óriási ellentét van az elvárt és megvalósult értékek között.

A felmérések szerint a magyar fiatalok hetven százaléka azt gondolja, hogy gyerek nélkül nem lehet igazán boldog az ember, mégis országunkban a legalacsonyabb a születésszám Európában, és a magyar társadalom egyre kevésbé támogatja a gyerekvállalást. Az elvárt és megvalósult értékek közötti különbség komoly szorongást okoz Magyarországon, ma Európában a miénk a legszorongóbb társadalom. A kiút abban rejlik, hogy a pozitív beállítottságot kell erősíteni a gyerekekben. Például azt, hogy a boldogság nem állapot, amelyet birtokolhat az ember, hanem fontos célok érdekében végzett aktivitás.

Fontos megértetni a diákokkal az adott tevékenységbe való bevonódás szükségességét, mert csak ez eredményezheti azt az „áramlatélményt", amely boldoggá teszi az embert. A nevelési folyamatban meg kell értetnünk a gyerekekkel, hogy a boldogság szempontjából nem az anyagi jólét a legfontosabb, hiszen mindig lehet még többre, szebbre, jobbra vágyni. A professzor asszony rendkívül fontosnak tartja a megfelelő programokat kínáló kortárs csoportok szerepét és azt, hogy az iskola tanítsa a gyerekeket arra, hogyan küzdjenek meg a kihívásokkal, valamint hogy tudjanak napi és hosszú távú célokat maguk elé kitűzni.

Krisztus hirdetése nélkül nincs egyházi iskola

A konferencia délelőtti ülése pódiumbeszélgetéssel fejeződött be. A résztvevők arra a kérdésre keresték a választ, milyen jövő épül a mai magyar iskolában. *Dr. Simonyi Ernő* villamosmérnök, kandidátus arra figyelmeztetett, hogy a tanárok felelőssége az, hogy a gyerekeknek tényleges feladatokat adjanak, ne üres dolgokkal foglalkozzanak. *Bod Péter Ákos* közgazdászprofesszor azt emelte ki, hogy az Európai Unióba való beilleszkedéssel párhuzamosan tudatában kell lennünk annak, hogy az oktatás ügye nemzeti kérdés. Kopp Mária a befogadó nemzettudat építésére helyezte a hangsúlyt, *Ittzés János* evangélikus püspök pedig arra, hogy Krisztus hirdetése nélkül nincs egyházi iskola, ennek kell oktatásunk középpontjában állnia.

A szerda délelőtt *Mihályi Zoltánné* búcsúztatásával kezdődött. Egyházunk oktatási osztályának nyugalomba vonuló vezetője tizenkét évig munkálkodott többek között azon, hogy iskoláink meg tudjanak felelni az egyre szaporodó törvényi előírásoknak. A közelmúltban Eötvös József-díjjal kitüntetett osztályvezető munkájáért a konferencián Prőhle Gergely mondott ismét köszönetet, majd üdvözölte az oktatási osztály új vezetőjét, *Kalina Katalint,* aki eddig az aszódi evangélikus gimnázium magyartanáraként dolgozott.

A délelőtt a tantárgyi szekciók üléseivel folytatódott, majd Kákay István tizenegy olyan tanárnak adott át díjat munkájuk elismeréseként, akiknek a diákjai országos tanulmányi versenyeken az első tíz hely valamelyikén végeztek. Az országos iroda vezetője kitüntetést adott át az év óvodapedagógusának, *Tóthné Szebeni Gyöngyinek* és az év tanítójának, *Dérné Csepregi Klárának* is.

A konferenciát istentisztelet zárta Ittzés János püspök szolgálatával.

■ Jánosi Valéria

(A kitüntett pedagógusok névsora a 13. oldalon)

Házisárkányok innen-onnan

Kiállítás a Néprajzi Múzeumban

Igen érdekes kiállítás nyílt még tavaly a budapesti Néprajzi Múzeumban. 2008 a reneszánsz éve volt Magyarországon – ennek keretében hívta életre a *Legendás lények, varázslatos virágok – a közkedvelt reneszánsz* című tárlatot *Lackner Mónika* főrendező. A látogatók elé tárt anyag ugyan elsősorban 18–20. századi tárgyakból áll, a 16–17. századi folyamatok bemutatására nem vállalkozik, a cél tehát nem a reneszánsz népi kultúrájának megismertetése, mégis ízelítőt kapunk belőle.

A köznép tárgyainak számos eleme köthető a nagy európai stíluskorszakokhoz, akár díszítésében az alkalmazott kompozíciós formák és az ornamentika területén, akár az alkalmazott technikai megoldások, illetve innovációk megjelenésében. Mivel a reneszánsz elemek alkalmazásának gazdagsága szembetűnő és sokoldalú, a korábbi kutatás előszeretettel hangsúlyozta – amint a kiállítás honlapján olvasható – a magyarországi és olasz eredetű reneszánsz folyamatos továbbélését a magyar, különösen az erdélyi régi stílusú népművészetben. Ezek az elemek sok helyütt visszaköszönnek még a mai lakásbelsőkben is, de ha onnan már teljes mértékben kikoptak volna, biztosan láttunk hasonló tárgyakat szüleinknél, nagyszüleinknél és mindenekfölött gyülekezeteinkben.

A Néprajzi Múzeum gazdag gyűjteményeiből válogat a kiállítás. Először a reneszánsz eredetű mintakincs megismertetésére vállalkozik, a magyar anyag mellé tudatosan felsorakoztatva nemzetiségek tárgyait, valamint a kutatásból eddig kimaradt köznépi recehímzéseket, ónedényeket, iratokat. Emellett más gyűjteményekből származó, kölcsönzött műtárgyak és dokumentumok is segítik az értelmezést, így az Evangélikus Országos Múzeum anyagából tekinthetünk meg egy úrvacsorai kannát, illetve egy halottas lepedővéget. De jelentős kéziratos anyag érkezett Kolozsvárról, az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárából, elsősorban kéziratos énekeskönyvek, amelyeket legnagyobb számban éppen az unitárius egyház őrzött meg.

A kiállítás a címében szereplő érdekes lényeket – például sárkányokat, egyszarvúkat, ugró szarvasokat, oroszlánokat –, gránátalmákat és olasz korsókba rendezett virágcsokrokat a 18–19. század gyönyörű tárgyain keresztül tárja a közönség elé. A hímzéseken, templombelsőkben, ón- és cserépedényeken, kéziratokon, mézeskalács-ütőfákon felbukkanó állatalakok – szarvasok, fiaikat vérükkel tápláló pelikánok, egyszarvúk, pávák – más-más időszakokban, eltérő szellemi, gondolati háttér- és előképek alapján kerültek köznépi tárgyakra. Festett bútorok és mennyezetkazetták, mázas kerámiák, ónedények, szőttesek és hímzések, a Néprajzi Múzeumnak a nagyközönség és a szakmai érdeklődők előtt is ismeretlen tárgyai és rajzai kerültek egymás mellé s ezáltal új megvilágításba, új értelmező kontextusba.

Bár kimondottan evangélikus tárgyat keveset láthatunk – az evangélikus szászok különböző népművészeti vagy használati tárgyai bukkannak föl, illetve csángó minták a barcaújfalusi kályhacsempéken –, a kiállított anyag mégis magyarázatot ad az esetleg korábban felvetődött kérdéseinkre. Egyértelműbbé válik, hogy miként kerülnek különleges alakok, mitológiai lények templomaink festett kazettáira, világi motívumok úrvacsorai edényeinkre, de gyönyörködhetünk ennek fordítottjában is: a bibliai elemekkel díszített használati tárgyakban.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Hétfalusi csángó törülközővég a zászlós bárannyal

Sok lenne felsorolni mindazt, amiből ízelítőt kaphat a látogató, ha ellátogat a Néprajzi Múzeumba. Tárgyak és motívumok tömkelege tárul elénk, egyúttal esetleg családi emlékeket is idézve.

A kiállítás szeptember 27-ig látogatható.

■ Veres Emese-Gyöngyvér

A hónap könyve – júliusban
a Luther Kiadótól 30% kedvezménnyel

Dietrich Bonhoeffer: Követés

Vásárolja meg a hónap könyvét kedvezményesen!
Eredeti ára: 1900 forint.
http://bolt.lutheran.hu/ • E-mail: kiado@lutheran.hu
Fax: 1/486-1229 • 1085 Budapest, Üllői út 24.

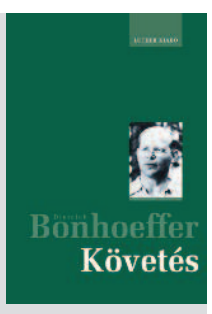

Bőröndbe a Luther Kiadó könyveivel!

▶ A nyári szabadságok idején a fogkefe és a tiszta ruha mellé sokan jó adag olvasnivalót is csomagolnak, hogy a mindennapi rohanásban elmaradt szellemi töltekezést kicsit bepótolják. Segíteni szeretnénk olvasóinknak, mit is pakoljanak be – az alábbiakban egyházunk Luther Kiadójának kötetei közül ajánlunk egy bőröndre valót.

Aki lelki töltekezésre vágyik, semmiképp se hagyja otthon a *Szabó Lajos* által szerkesztett meditációs köteteket! A sorozatnak immár négy része jelent meg: *Lélegzetvétel – Kilenc nap a léleknek; Fényforrás – Tíz karácsonyi szó a léleknek; Jelzőtűz – Tizenegy bátorító szó* és a *Határ menti meditációk.*

Az *Evangélikus Élet* hetilap *Élő víz* rovatában hosszú éveken át rendszeresen olvashatók voltak *Gáncs Aladár* írásai. Azonos című kötete ezekből ad bő válogatást. A hosszabbrövidebb cikkekben az élet szinte minden helyzetére találhatunk iránymutatást.

Az elcsendesedést nemcsak a bibliaolvasó *Útmutató,* hanem a kétkötetes *Nyitott ajtó* is segítheti az esztendő minden napján. A kiadványt öt évvel ezelőtt hittudományi egyetemünk akkori teológushallgatói írták, és *Johann Gyula* szerkesztette. A belső szobánkba lépést segítheti az az imádságoskönyv is, amely a *Döbrentey Ildikó* által írt imádságokat tartalmazza (*Beszélgetek az Úrral – 21. századi imák*). De ugyanez a célja *Szemerei Gábor Belső szoba* című verseskötetének vagy *Fabiny Tamás Ajtórésnyi zsoltárának* is.

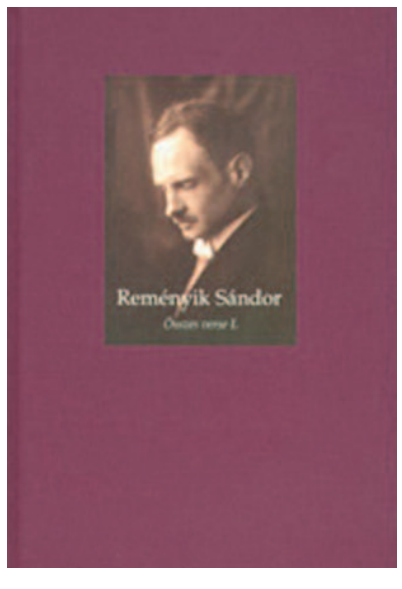

Aki szívesen olvas verseket, tegye bőröndjébe az evangélikus *Reményik Sándor* összes versét tartalmazó két kötetet vagy a tarisznyában is elférő *Tarisznyakönyvet.* Ez utóbbiban *Polgár Rózsa* Kossuth-díjas kárpitművészünk szőtt gobelinjeinek fotói mellé *Zászkaliczky Zsuzsanna* válogatott magyar költőnők versei közül.

Id. Harmati Béla Vallásos költemények című kötete és a *Bodrog Miklós* által fordított zsoltárok (*Válogatott zsoltárok*) még a Luther Kiadó jogelődjének, az Evangélikus Sajtóosztálynak a gondozásában jelentek meg.

Nyaralás közben, kisebb-nagyobb távolságra otthonunktól még távolabbi tájakra utazhatunk *Bálintné Kis Beáta A garamut hangja – Négy év Pápua Új-Guineában* című könyvével. A szerző lebilincselően festi le mindazokat az élményeket, amelyekben családjával együtt e távoli földrészen része volt. A kétgyermekes Beáta vízmérnök férjével, *Bálint Zoltánnal* nemcsak dolgozott pápua földön, hanem misszionáriusi feladatokat is betöltött. De legalább

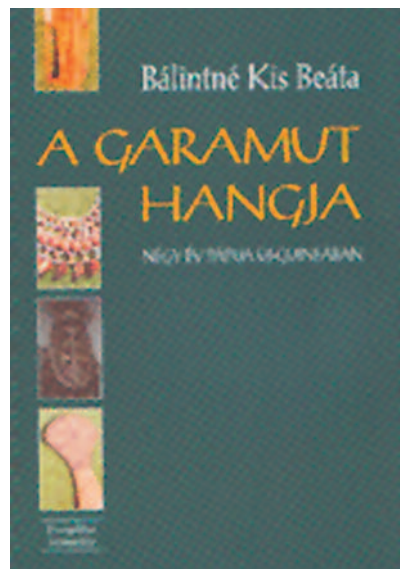

ilyen kalandos út vár ránk, ha *Gernot Friedrich* német evangélikus lelkésszel együtt biciklire pattanunk, és egy kis időutazás keretében bejárjuk a volt szocialista nagyhatalom vidékeit (*Fényképezőgéppel és Bibliával a Szovjetunióban*).

Vízparton vagy akár árnyas erdőben, napsütésben vagy épp esős délutánon igazi felüdülést kínál *Bozóky Éva Szárnyasoltár* című, három kisregényt tartalmazó kötete.

Reményik Sándor nemcsak verseket írt, de jelentős prózai örökséget is hagyott ránk. A *Kézszorítás* című kötetben novellái és egyéb prózai művei olvashatók. A búval teljes esztendőkben bővelkedő 17–18. századi

evangélikus költőnő, *Petrőczy Kata Szidónia életregénye* tavaly év végén jelent meg *Sz. Bérczi Margit* tollából. *Ursula Koch Rózsák a hóban* című élvezetes regénye pedig nagy reformátorunk feleségéről, *Bóra Katalinról* szól *Fabiny Katalin* fordításában.

Természetesen nemcsak Kata asszonyságot idézték meg az évszázadok során könyv formájában, hanem férjét, *Luther Mártont* is. *H. Beintker* életrajza a *Krisztus tanúja – Luther*

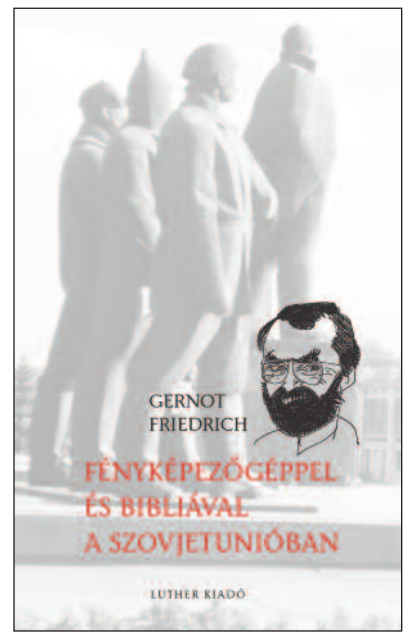

élete címet viseli, a neves német teológus, *Eric W. Gritsch* pedig *Isten udvari bolondja* című könyvében ír reformátorunkról. *Sólyom Jenő* kötetének címe magáért beszél: *Tanuljunk újra Luthertől!* Luther munkatársáról, *Philipp Melanchthonról* születésének ötszázadik évfordulója alkalmából 1997-ben nemzetközi vándorkiállítást rendeztek, amelynek

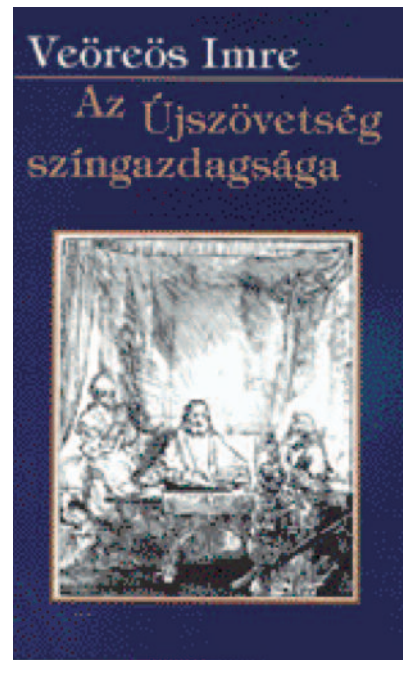

Budapest volt az egyik állomása. Ennek keretében a nagyközönség többek között láthatta-olvashatta néhány levelét is. Ezek akkor az életrajzot bemutató, kétnyelvű, színvonalas kötetben is megjelentek *Levelek Európának* címmel.

Természetesen jócskán vihetünk magunkkal fajsúlyosabb teológiai könyveket is a Luther Kiadó könyvesboltjából. Például *Dietrich Bonhoeffer Követés, Paul Tillich Létbátorság* vagy *Christoph Klein Bosszú helyett megbocsátás* című kötetét.

Jobbnál jobb bibliai kommentárok közül is válogathatunk, amelyek segítenek a Szentírás könyveinek üzenetében kiigazodni vagy éppen jobban elmélyedni benne. Néhány könyvcím és szerző: *Muntag Andor: Jób könyve; Prőhle Károly: Lukács evangéliuma; Cserháti Sándor: A Filippibeliekhez írt levél;* ugyanő a szerzője a *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele* és a *Pál apostol-*

nak a korinthusiakhoz írt második levele című kötetnek is. Hasonló célt szolgálnak a következők is: *Scholz László: Az evangélium Pál szerint; Veöres Imre: Az Újszövetség színgazdagsága; Grünvalszky Károly: Énekek éneke, avagy a szerelem iskolája; Dedinszky Gyula: A Biblia néprajza.*

Gottfried Voigt a *Bevezetés az egyház tanításába* című könyvében az alapoknál kezdi, *Nagy Gyula Az egyház mai tanítása – Evangélikus dogmatika I. és II/1.* címet viselő köteteiben pedig egy speciális szempontból

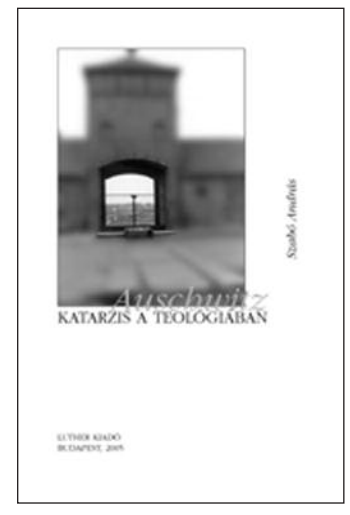

folytatja az „oktatást". S hogy mitől „jó" egy prédikáció, valamint hogy miként készüljünk egy igehirdetésre, azt az egyetemes papság elvének jegyében minden hívőnek el kellene sajátítania. Ehhez nyújt segítséget *Martin Nicol Dramatizált homiletika* című kötete.

Sokan szeretnek elmélyedni az egyháztörténeti múltban. Nekik szól például *Fabiny Tibornak A Magyarországi Evangélikus Egyház rövid története* című munkája, illetve az alábbiak: *Csepreg 1621–1996* (szerkesztette *Tóth-Szöllős Mihály*); *Csepregi Zoltán: Magyar pietizmus 1700–1756. Kertész Botond* szerkesztésében látott napvilágot a *Kossuth és az egyházak.* A huszadik század történelmének kevéssé ismert mozzanataira világít rá az *„Együtt az ország népével" – Evangélikusok 1956-ban* című kiadvány (szerkesztette *Zászkaliczky Zsuzsanna*). *Keveházi László „A kereszt igéjét hirdetni kezdtem" – Sztárai Mihály élete és szolgálata* című könyve az 1500-as évek közepére, a magyar reformáció küzdelmes, ám gyümölcsöző idejére kalauzolja az olvasót.

Kereszténység nem létezik a zsidóság nélkül, nem véletlen hát, hogy a Luther Kiadó polcain is megtalálhatók az e két vallás kapcsolatával foglalkozó könyvek. Csepregi Zoltán *Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika* vagy *Szabó András Auschwitz – Katarzis a teológiában* című kötetét említjük e tekintetben.

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány által szervezett beszélgetéssorozat keretében korunk társadalmi, közéleti, kulturális, tudományos kérdéseiről folytattak párbeszédet evangélikus lelkészek, teológusok az adott terület képviselőivel. A disputák anyaga eddig két kötetben jelent meg (*Öt párbeszéd; A csendesség felé*).

Gondol a kiadó természetesen a családok kisebbjeire is. A nyári szünetben a gyerekek számára kiváló időtöltést kínálnak az *Evangélikus Élet Gyermekvár* rovatában megjelent sorozatokat és a hozzájuk kapcsolódó bibliai témájú rejtvényeket tartalmazó kiadványok (*Boda Zsuzsa: Gyermekvár 1., 2.*). *Füller Tímea Tök Tóbiás kalandjai* című mesekönyve témájában bár az adventhez kötődik, de mondanivalója – ki hogyan szolgálhat az Úrnak? – mindig aktuális. S ha együtt a család, akkor kiváló időtöltés és remek lehetőséget nyújt a bibliai történetek, szereplők, tárgyak és színhelyek felelevenítésére a Boda Zsuzsa által készített *Bohócos társasjáték.*

Reméljük, sikerült minden kedves olvasónk igényeinek és érdeklődési körének megfelelő kiadványt ajánlani a Luther Kiadó könyvesboltjának polcairól, nem maradnak hát üresen a bőröndök könyveknek fenntartott részei! A teljes kínálat megtekintéséhez látogassanak el a *www.lutherkiado.hu* honlapra.

És persze ne feledjék: a kiadó által heti rendszerességgel megjelentetett orgánum, az *Evangélikus Élet* nem csak nyáron olvasható!

Európai protestáns egyházak megemlékezése Európa újraegyesítéséről

Folytatás az 1. oldalról

A szombat délelőtti program a soproni Liszt Ferenc Konferencia- és Kulturális Központban folytatódott az *Eljutni a határig* című, az ORF Burgenland – az osztrák közszolgálati rádió és televízió tartományi stúdiója – együttműködésével megszervezett multimédia-eseménnyel, melynek középpontjában pódiumbeszélgetések álltak. Egykori politikusok, a protestáns egyházak képviselői, újságírók, az események átélői idézték fel emlékeiket, és értékelték az eseményeket húsz év távlatából, azzal a céllal, hogy a jelen és a jövő számára is értékes konzekvenciákat, hasznos tanulságokat igyekezzenek megfogalmazni. A pódiumbeszélgetést *Kelemen Dorottya* és *Walter Reiss,* az ORF Burgenland szerkesztői moderálták.

Kormányzati tényezők

A beszélgetés első körében *Németh Miklós,* Magyarország 1988 és 1990 közötti miniszterelnöke, *Horst Weber* korábbi rendőr, Locsmánd (Lutzmannsburg) volt polgármestere, *Walter Last,* a bajorországi Schrobenhausen lelkésze, valamint *Christina Hartmann* és fia, *Ronny Hartmann* egykori NDK-s menekültek vettek részt.

Németh Miklós kijelentette, hogy amikor a határok megnyitásának nehéz kormányzati döntését meghozták, mindvégig érezték maguk mögött a magyar polgárok, a civil szervezetek és az egyházak támogatását. Visszaemlékezésében azokat a politikai háttéreseményeket is felidézte, amelyek nem voltak ismertek a szélesebb nyilvánosság előtt.

Sokan mindmáig nem tudták, hogy amikor hazánk miniszterelnöke az események alatt Moszkvába utazott, nem engedélyt kért a határok megnyitására, hanem tájékoztatta a szovjet főtitkárt a magyar kormány döntésének kész tényéről. *Mihail Gorbacsov* nemcsak hogy elfogadta ezt a döntést, de azt is hozzátette: „Amíg én ebben a székben ülök, 1956 nem ismétlődhet meg!” Németh Miklós elárulta, hogy augusztus 19-én, a páneurópai piknik napján ugyanakkor volt miért aggódnia, hiszen a pattanásig feszült helyzetben bármikor történhetett volna akár véres eseményekbe torkolló provokáció is.

Christina Hartmann és fia az NDK-ból menekültek át az NSZK-ba. Az ő visszaemlékezésük alapján arról lehetett képet alkotni, mit élhettek át azok, akik keresztülmentek az akkori feszültséggel terhes megpróbáltatásokon. Walter Last bajor lelkész a már szabad földre érkező menekültek lelkigondozását végezte.

FOTÓ: CSORBA GÁBOR

Tárgyilagos szemlélet

A beszélgetés második körében az objektivitásra törekvő történelemszemlélet és a társadalmi-politikai hatástörténet volt a meghatározó. *Dr. Oplatka András* történész, a *Neue Zürcher Zeitung* című svájci napilap korábbi külpolitikai szerkesztője a szakértő tárgyilagos elemzésével világította meg az akkori események külpolitikai összefüggéseit és történelmi jelentőségét. Ebben a körben foglalt helyet *Susanne Hackl,* az Osztrák Televízió korábbi munkatársa, a petőfalvi (Pöttelsdorf) evangélikus gyülekezet felügyelője, valamint *Prőhle Gergely,* az MEE országos felügyelője, Magyarország korábbi német és svájci nagykövete.

Egyházunk világi vezetője rámutatott: ki kell mondani, hogy a „legvidámabb barakk” egyházai nem játszottak olyan jelentős szerepet a rendszerváltás reformfolyamatában, mint a keletnémet vagy a lengyel egyházak, amelyek a politikai ellenállás fő központjai voltak. Sajnos most tapasztaljuk, hogyan bosszulja meg magát az a szabadság, amelynek kialakítását nálunk a reformkommunista erők vezényelték le, ugyanis az ő kétségbevonhatatlan történelmi érdemeik azok bűneit is elfedték, akikéit nem lett volna szabad.

Protestáns körben

A harmadik beszélgetőkörben hívták a pódiumra *dr. Michael Bünkert,* az Európai Protestáns Egyházak Közösségének főtitkárát, az Ausztriai Protestáns Egyház püspökét, *Thomas Wipfet,* az Európai Protestáns Egyházak Közösségének elnökét és – református lelkészi minőségében – *Balog Zoltánt,* az Országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának elnökét.

Bünker püspök úgy fogalmazott, hogy a magyar határnyitás a szétszakított Európa régóta sajgó sebeit kezdte begyógyítani.

Balog Zoltán arra hívta fel a figyelmet: az elmúlt húsz év távlatából nemcsak volt szocialista országokról beszélhetünk, hanem „volt nyugati országokról” is. A kommunista diktatúrák megszűnésének, a kétpólusú világrendszer felszámolásának történelmi fordulata ezeket az országokat is végérvényesen megváltoztatta, ezért a nyugat-európai országoknak is van mit feldolgozniuk az elmúlt időszakból.

A pódiumbeszélgetések után került sor a médiaanyagok, korabeli dokumentumok, dokumentumfilm-részletek kiállításának megnyitójára a konferencia-központ aulájában. A multimédiás kiállítást dr. Oplatka András történész és Thomas Wipf GEKE-elnök nyitotta meg.

A délutáni választható program után az evangélikus templom adott otthont a Lutheránia ének- és zenekar estjének, melyen Bach-kantátákat hallhatott a közönség.

Határ menti hálaadás

Vasárnap reggel autóbuszokkal szállították a rendezvény résztvevőit a piknik emlékhelyére, Sopronpusztára, ahová a háromnapos megemlékezés záró alkalmát, a szabadtéri ünnepi istentiszteletet szervezték. A mintegy ezer ember részvételével zajló istentiszteletet az Osztrák és a Bajor Televízió élőben, a Magyar Televízió pedig felvételről közvetítette.

A liturgiában Ittzés János elnök-püspök, Steinbach József, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, Baranyayné Rohn Erzsébet evangélikus lelkész és Mag. Thomas Hennefeld, az Ausztriai Református Egyház országos szuperintendense vett részt. Az ünnepi istentisztelet zenei szolgálatát a soproni Juventus Koncert Fúvószenekar és a Lutheránia ének- és zenekar végezte.

Isten igéjét a Bajorországi Evangélikus Egyház tartományi püspöke hirdette Ef 2,14.17–18 alapján. Prédikációjában *dr. Johannes Friedrich* kiemelte, hogy a határok lebontásával új határok alakultak ki, például a szegények és gazdagok közötti határ, amely országainkon és társadalmunkon belül létezik. A gazdasági válság még jobban kiélezi ezt a cezúrát, és növeli egzisztenciális félelmeinket.

„Van-e már okunk az ünneplésre?” – tette fel a kérdést a bajor egyház püspöke. Sajnos korántsem omlott még le minden határ és választófal. Ahogyan a fordulatnak Sopronpusztán megtörtént az első lépése, amelyet sok további lépés követett, úgy a társadalmunkban és az egyházainkban jelen lévő elhatárolások és konfliktusok leépítésének is folytatódnia kell további sok kisebb lépésben, hogy növekedjék a béke Európában és országainkban.

■ Petri Gábor

FOTÓ: TPK

FOTÓ: PETRI GÁBOR

FOTÓ: BOLLA ZSUZSANNA

FOTÓ: TPK

FOTÓ: CSORBA GÁBOR

FOTÓ: CSORBA GÁBOR

FOTÓ: TPK

Határtalan és felfelé nyitott egyház

■ Fabiny Tamás

Ifjúsági küldöttként lehettem jelen 1983 nyarán az Egyházak Világtanácsa vancouveri nagygyűlésén. A fiatalok egyik rendezvényén olyan jelképes tárgyakat tettünk közszemlére, amelyektől – a hozzájuk kötődő rossz emlékek miatt – meg kívántunk szabadulni.

Szívesen vettem részt ebben a komoly játékban. A szállásul szolgáló kollégium hátsó udvarán egy vaspántokkal és szögesdróttal szegélyezett hatalmas kapura bukkantam: elcipeltem az installáció helyszínére, és ezt a magyarázó szöveget írtam rá: *iron(ic) curtain.*

Isten őrizz, hogy hős ellenállónak állítsam be magam: egyszerűen csak csúfot akartam űzni a vasfüggönyből. Ócskapiacra való kacatnak minősítettem, ráadásul úgy, hogy – gyenge szójátékkal – ironikusnak is neveztem.

Hat évnek kellett eltelnie, míg az Európát kettészelő, korántsem vicces vasfüggöny ténylegesen a történelem szemétdombjára került. Egyebek mellett erre emlékeztünk a *Határnyitás 1989 – 2009* című soproni rendezvényen.

Kezemben tarthattam azt a lakatot, amelyet a páneurópai piknik másnapján szerelt le az átmenetileg ismét bezárt átjáróról *dr. Kárpáti György,* az esemény filmes tanúja. Ez a rozsdásodó lakat számomra a civil kurázsi jelképe. Mert a húsz évvel ezelőtti soproni piknik erről szólt: néhány bátor polgár elment a határig, a szó szoros és jelképes értelmében egyaránt. Ezek a civilek nem akarták elfogadni a nagyhatalmak által rájuk osztott szerepet, így aztán szét is feszítették az adott kereteket.

Lehet persze mondani, hogy az akkori magyar kormány amolyan tesztnek szánta ezt az alkalmat: miként reagálnak a spontán határnyitásra a szovjetek vagy éppen a nyugati hatalmak. Nem tagadta ezt a szempontot *Németh Miklós* korábbi miniszterelnök sem, ám a nagy érdeklődéssel kísért szombati pódiumbeszélgetésen számos személyes motívummal egészítette ki ezt a képet.

Elmondta például, hogy egy budai utcán miként kellett átlépkednie hálózsákban fekvő keletnémet fiatalokat. Egy ilyen személyes impulzus is hatással lehet politikusok döntéseire.

Németh Miklós megosztotta a hallgatósággal hajdani aggodalmait is: tartani kellett attól, hogy a hírhedt Stasi turistáknak álcázott titkos ügynököket juttat át tömegesen a határon.

Felidéződtek szomorú és vidám történetek is. Kegyelettel emlékeztünk meg *Kurt Werner Schulzról,* akit két nappal az ideiglenes soproni határnyitás után ért, dulakodás közben, egy határőr fegyverének halálos lövése. Hallottunk aztán arról is, hogy az immár valóságos határnyitás után is még milyen bizalmatlanok voltak a keletnémetek. Beteg gyerekük számára csak úgy fogadták el a határon felajánlott antibiotikumot, hogy előbb a magyar orvos és az osztrák csendőr is lenyelt egy-egy tablettát…

A konferencia résztvevői egyetértettek *Melocco Miklós* megállapításával: „Egy rab nemzet segített egy másik rab nemzetet a szabadságra…”

Isten csodája, hogy a határnyitás békésen zajlott, és nem volt több értelmetlen áldozat. Ezért lehet a páneurópai piknik helyszíne ma emlékhely, és nem kegyhely – mondta találóan az egyik résztvevő.

Megrendítő volt az egykori menekültek beszámolója is. Láttuk a korabeli felvételeken, amint aggódva viszik magukkal gyermekeiket, akiknek hátizsákjából kikandikál a plüssmackó feje…

Érzelmekben gazdag beszámolók hangozhattak el húsz év távlatából. A németek egyértelmű örömként élték meg az 1989-es eseményeket. Sok honfitársunk vélekedését fejezi ki ugyanakkor az a szándékosan kétértelmű plakát, amelyen *Horn Gyula* és *Alois Mock* külügyminiszterek teátrális vasfüggönybontásának fotója mellett ez a felirat szerepel: Átvágva…

Johannes Friedrich bajor tartományi püspök igehirdetése joggal figyelmeztetett arra mindnyájunkat, hogy még mindig sok határt le kell bontani. Jó volt tőle hallani, hogy a sokféle gond már nem csak nemzeti szinten oldható meg, így hát törekedni kell a légiesült határok fölötti együttműködésre. Az egyházaknak szót kell emelniük a kisebbségek diszkriminációja és az erőszak ellen – hangsúlyozta az igehirdető.

Beszédes volt a prédikációs alapigére, az Ef 2,14-re is utaló színpadkép: Krisztus keresztje mintegy szétfeszíti, lebontja az embereket egymástól elválasztó falat.

A szabadság teljes, immár transzcendens távlatait pedig az istentiszteleten személyesen is jelen lévő *Szokolay Sándornak* a Lutheránia által megszólaltatott kórusműve juttatta kifejezésre: „A pokoltól lelkünk megszabadította, mennyország ajtóját nékünk kinyitotta.”

Ama rozsdás lakat egy e világi kapunyitásra emlékeztetett. Ócskavas lett a vasfüggönyből. A teljes szabadság azonban – ahogy zárszavában *Gáncs Péter* püspök *Jörg Zink* német teológus gondolata nyomán megfogalmazta – egy határtalan, felfelé nyitott egyházban élhető meg.

Személyes történelem

▸ 1989. június 27.: a vasfüggöny hivatalos átvágásának napja. Augusztus 19.: a páneurópai piknik dátuma. Szeptember 11.: ekkor vált szabaddá az út az NDK hazánkban tartózkodó állampolgárai számára nyugat felé. Tagadhatatlanul fontos dátumok, ám önmagukban, ha nincsenek mellettük az érintettek személyes történetei, csak száraz adatok. De a soproni határnyitás érintettjeit említve nem csak a határnál bujkáló, szökésüket tervezgető, a sikeres menekülésért fohászkodó keletnémetekre kell gondolnunk! Egyaránt érintett volt az NDK-s ismerősiért aggódó magyar, a menekülőket a határ túloldalán segítő osztrák, az eseményeket az NSZK-ból figyelemmel kísérő nyugatnémet… És végső soron érintett volt mindenki, aki a múlt hét végén bármilyen indíttatásból, de eljött a *Határnyitás 1989–2009* rendezvényre. Néhányukat – hogy ennyivel is teljesebb legyen a kép – mi is megszólaltattuk.

Christina Hartmann fiával, *Ronnyval* húsz év után először jött Schrobenhausenből Sopronba, arra a helyre, ahol annak idején negyvenöt évesen egész addigi életét maga mögött hagyva néhány nappal a páneurópai piknik előtt szökött át a határon. Nehezen szánta rá magát erre a mostani utazásra, mert a történtek a sikeres szökés és a későbbi családegyesítés ellenére fájdalmas emlékként maradtak meg benne. Végül fia mondta ki azt, hogy szembe kell nézniük a múlttal.

Annak idején Christina négy gyermeke közül kettő eleve az NDK-ban maradt. Egyik lánya pedig már itt, Magyarországon gondolta meg magát: annyira félt, hogy barátnőjével inkább hazament. Így férjével és tízéves kisfiával hárman vágtak neki az útnak.

– Augusztus 13-án éjjel akartunk szökni, de nagyon szakadt az eső, ezért vártunk még. Férjem előtte már napokon keresztül figyelte-fürkészte, hogy hol posztolnak a határőrök, mikor jönnek a kutyák, villannak fel a reflektorok. Így próbálta kiszámolni, melyik lenne a legalkalmasabb óra a szökésre. Ronny minderről semmit nem tudott – „Félő volt, hogy esetleg kikotyogom, mire készülünk”, teszi hozzá fia –, neki azt mondtuk, kirándulni és szarvasokat nézni megyünk. Amikor végül átszöktünk, és megláttam az első osztrák rendszámú traktort, sírva borultam a földre.

* * *

Schulek Edit korábban egyházunk országos irodájának külügyi osztályán dolgozott; most a résztvevők elszállásolásával kapcsolatos ügyeket intézte.

– 1989 augusztusának elején nálunk nyaraltak NDK-s barátaink. Tizennyolc éves nagylányuk az ugyancsak itt vakációzó, hasonló korú barátnőjével együtt egyik nap azzal állt a szülei elé, hogy nem megy haza velük, mert azt hallotta a többi itt tartózkodó keletnémettől, hogy hamarosan megnyitják a határt. Hosszas beszélgetések után a szülők azt mondták: elég idős már ahhoz,

„Mindennek megvan az ideje”

Beszélgetés a rendszerváltás előtti utolsó magyar kormány miniszterelnökével

▸ A korabeli szóvicc valahogy úgy szól, hogy a németek azért menekülhettek hazánkon keresztül nyugatra, mert 1989-ben Magyarországon is „német volt a miniszterelnök”… Jóllehet a pártállam utolsó kormányfőjének történetesen valóban vannak sváb felmenői, a szombat délelőtti pódiumbeszélgetés után mégiscsak fel kellett tennünk *Németh Miklósnak* a kérdést: honnanmiből merítette a kurázsit azokhoz a lépésekhez, amelyek meglépéséhez – s ezt legádázabb kritikusai is elismerik – nem kevés személyes bátorság is kellett?

– Én elég magas beosztásba jutottam miniszterelnökségem előtt is, hiszen tagja voltam az MSZMP Központi Bizottságának, de azt, hogy a szovjetek a Balaton-felvidéken atomtöltetű rakétákat tárolnak, nem tudtam. Merthogy tagadták. A legfelsőbb szovjet vezetők előttünk is rendre cáfolták az amerikaiak állítását. Mármost ha egy tárgyaláson a partnerem hazugságot állít, akkor én erkölcsileg nagyon erős pozícióba kerülök. Akkor Góliát már nem egy gyenge Dáviddal tárgyal. És egy erkölcsileg megerősödött Dávid már bátran ellent is mondhat Góliátnak…

Másrészt az 1987-es reykjavíki orosz–amerikai csúcs után már tudtuk, hogy a Szovjetunió elveszítette a „csillagháborút”. Márpedig ha elveszítette, akkor – nem volt nehéz belátni – ennek súlyos következményei lesznek a belső viszonyokra. Elsősorban a Szovjetunión belül, de a Varsói Szerződés tagországain belül is. Érezni lehetett, hogy előbb-utóbb kénytelenek lesznek feladni a kelet-középeurópai területet, és ezáltal megnő a mozgásterünk. Persze ehhez az is kellett, hogy a birodalom élén ne egy doktriner aggastyán álljon, hanem egy olyan reformista, európeer gondolkodású politikus, mint *Mihail Gorbacsov.*

FOTÓ: PETRI GÁBOR

Végül el kell mondanom, hogy amikor megtudtam, hogy én leszek a miniszterelnök, hazaugrottam Monokra, nehogy már az újságokból tudják meg szüleim a hírt. Édesapám forgatta magában a dolgot, aztán postára adott egy levelet, amit egy nappal eskütételem előtt kaptam kézhez. „Sose feledd – írta –, hogy a jegenyefák nem nőnek az égig! Én ebben a faluban születtem, és itt én felemelt fejjel járok. Úgy végezd a munkádat, hogy amikor majd le kell lépned, én akkor is felemelt fejjel járhassak!”

– Diplomáciai téren minden bizonnyal a Gorbacsovval történt találkozóján tanúsított magatartásához kellett a legnagyobb kurázsi, mikor is engedélykérés helyett a főtitkárt kvázi tájékoztatta – *egyebek mellett – a „vasfüggöny” lebontásának szándékáról. Erről azonban mi, újságírók annak idején nem tudhattunk. Arról viszont még az ausztráliai média is beszámolt, hogy egy ízben a televízió híradójának élő adásában mondott ellent hazai „főnökének”, Grósz Károly akkori pártfőtitkárnak…*

– Ez nem merészség, hanem felelősség kérdése volt. Ha én nem cáfoltam volna azonnal a gazdasági szükségállapot elrendelésének szükségességét, az ország másnap pénzügyileg valóban összeomlik. Ezt meg kellett akadályozni, és sikerült is.

– Gondolom, nem lepem meg azzal az információval, hogy a szocialista párton belül sokan ismét egyedül az Ön személyében látnak esélyt a kormányon maradásra. Elvállalna egy újabb miniszterelnöki jelölést?

– Nem, nem, nem… Mindennek megvan az ideje. 2000-ben lehetett erről szó, de a párt egyik vezetője nem udvariaskodásnak szánta, amikor azt mondta: „Tudod, Miklós, mi a baj? Te tíz évvel hamarabb jöttél haza Londonból, és olyan dolgokról beszélsz, amikre mi még nem vagyunk készek…”

– De azóta már eltelt további tíz év…

– De ez már nem ugyanaz a folyó…

– A rendszerváltás után – 1991-től – Ön a londoni székhelyű Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank egyik alelnökeként töltött csaknem egy évtizedet a Temze partján. Belpolitikai kérdésekben sem abban az időben, sem azóta nem nagyon nyilvánult meg a médiában, és úgy hírlik, általában is ritkán vállalkozik közszereplésre. Számunkra természetesen igen megtisztelő, hogy elfogadta a meghívást erre a soproni emlékkonferenciára. Elárulná, mire gondolt, amikor a Magyarországi Evangélikus Egyház részéről megkeresték?

– El is mondtam, hogy ha itt aktuálpolitikai kérdésekkel hozakodnak elő, akkor nem veszek benne részt. Egy méltó megemlékezésen – és ez ilyen volt – annál szívesebben. Ahol elismerik mindazon civil és egyházi közösségeknek a szerepét, amelyek azokban a kritikus napokban, hetekben, hónapokban helytálltak, ott az engem húsz év után is arra kötelez, hogy köszönetet mondjak. Ezt meg is tettem. Ráadásul örömmel hallottam beszélgetőtársaim megnyilvánulásait – úgy a magyar, mint az osztrák vagy épp a bajor egyházak jelen lévő képviselői részéről. Ez az a józan hang, józan hozzáállás, amire valójában az egész magyar társadalom vágyik. De ez az, ami ma még csak csordogáló kis erecske, patakocska. Én azt gondolom, remélem, hogy néhány év múlva ez a patak már folyó lesz.

■ T. Pintér Károly

FOTÓ: CSORBA GÁBOR

hogy meghozzon egy ilyen döntést, illetve hogy önállóan, egyedül új életet tudjon kezdeni. Ők két kisebb gyermekükkel visszamentek Erfurtba, a két nagylány pedig egy hónapig nálunk lakott Budapesten.

A szülők hagytak nekik valamennyi pénzt, ők pedig mindenen spóroltak, hiszen nem tudhatták, meddig is maradnak. Az utolsó hetekben feljártak a csillebérci táborba ebédelni; ott gyűjtöttek információkat arról, hogy miben reménykedhetnek. Megvárták, amíg hivatalosan is megnyitották a határt, és attól kezdve abban bíztak, egyik nap feljutnak egy buszra… És aztán az egyik este, amikor hazaértem a munkából, az asztalon egy kis csokor virág várt, mellette egy üveg pezsgő és egy köszönőlevél… Rögtön telefonáltam a szülőknek, pár nap múlva pedig már ők hívtak engem, hogy van hírük a gyerekekről, és minden rendben van velük. Fél év múlva a szülők is nyugatra mentek, s egyesült a család.

* * *

Horst Potempa hatodmagával, köztük feleségével, *Evával* Erdingből, a bonyhádi gyülekezet testvérgyülekezetéből érkezett Sopronba; saját közösségében ő a testvérgyülekezeti kapcsolatok felelőse.

– Valamikor én is az NDK területén laktam; 1948-ban szöktem át az NSZK-ba. A feleségem két évvel később Berlinből jött át. Rokonaim, ismerőseim ma is az egykori keletnémet országrészben élnek. A határnyitást megelőzően – ha velük nem is, de – sok keletnémettel találkoztunk a Balatonnál. A páneurópai piknik és a határnyitás híre teljesen elvarázsolt bennünket. Határtalan örömmel és boldogsággal a szívünkben éltük meg, hogy minden különösebb esemény – lövöldözés, vérfürdő – nélkül történt meg ez, majd néhány hónappal később Németország egyesítése is.

* * *

Walter Lang Mörbischből (Fertőmeggyesről) érkezett.

– Háromszáz méterre lakom a határtól. Mindig is szerettem volna, hogy a vasfüggöny elkerüljön innen. Itt voltam, amikor 1989 júniusában a külügyminiszterek ünnepélyesen átvágták a kerítést, és itt voltam augusztusban a pikniken is. Mindkettő nagy élmény volt.

Amikor a pikniken az NDK-s menekültek egyszer csak elkezdtek előrenyomakodni, és átjöttek a határon, magam is segítettem nekik. Kisbuszommal elvittem őket a legközelebbi fogadóig, ahol rögtön kiszolgálták őket, segítséget kaptak.

Amikor pedig már tömegesen jöttek át a menekültek, sátrakat állítottunk, és akiket nem várt senki az osztrák oldalon, ezekben szállásoltuk el. Pillanatok alatt, minden előzetes szervezés nélkül lett minden, ami csak kellett: ki mit tudott, azt hozott otthonról.

* * *

Szeberényi Lászlóné, Mária Maglódról jött.

– Középiskolás koromban kezdtem el levelezni egy drezdai fiúval; barátságunk felnőttként is megmaradt, családjaink is jól ismerték egymást. Miután elvált, nemcsak vele tartottam a kapcsolatot, hanem volt feleségével is jó viszonyban maradtam. 1989-ben a nő közös, tizenhat éves nagylányukkal, valamint új férjével és ebből a második házasságából született hatéves kisgyerekével velünk nyaralt a Balatonnál. Egyszer csak azzal a kérdéssel fordult hozzám, nem tudnék-e kölcsönadni nekik tízezer forintot, mert azt hallották, hamarosan megnyitják a határokat, de elfogyott a pénzük, és ahhoz, hogy maradni tudjanak, és meg tudják várni ezt a pillanatot, szükségük lenne erre az összegre.

Csodálkozva hallgattam őket. Számomra teljességgel lehetetlennek tűnt, hogy ez valóban megtörténhet. De annyira biztosra mondták ezt az információit, és rajtuk kívül olyan sokan voltak, akik ugyancsak erre vártak…

Néhány héttel később jelentkeztek, hogy épségben Nyugat-Németországba értek – ők már nem szöktek, hanem szabadon átmentek –, és még a pénzt is visszaküldték. Azóta már jártak nálunk, de sajnos erre a mostani alkalomra nem tudtak eljönni.

* * *

Tölli Balázs, a soproni evangélikus líceum igazgatója akkor érettségizett fiatalemberként „testközelből" szemlélte a húsz évvel ezelőtti eseményeket.

– Az országnak ebben a szocializmus ellenére a civil kurázsiból valamit megőrző csücskében a hetvenes-nyolcvanas években némileg más volt a helyzet, mint az ország többi részén, mert volt valamiféle kapcsolatunk a nyugattal. A határzár ellenére jó pár ember csempészetből élt Sopronban és környékén. Amikor pedig hétfőnként a Magyar Televíziónak adásszünete volt, mi az osztrák tévét néztük, és onnan értesültünk a világ eseményeiről.

A keletnémetek jelenléte is természetes volt számomra – volt tíz-tizenöt olyan, főleg Drezda környékéről származó ismerősünk, barátunk a városban, aki itt talált magának férjet-feleséget –, mégis megrázott, amikor, hónapokkal a határzár megnyitása előtt, hirtelen elkezdtek tömegesen jönni az NDK-s menekültek. Láttam olyan, a kukoricásban hátrahagyott Wartburgot, amelyikben negyvennégy lövésnyomot számláltam meg… De mire eljött a páneurópai piknik napja, már néhány hete enyhébb volt az ellenőrzés, és nem lőttek automatikusan a határon átszökni próbáló emberekre.

Évek óta szabadon átmehetünk a határon, de mind a mai napig, ha – akár gyalogosan, akár biciklivel vagy autóval – a határ felé közelítek, összeszorul a gyomrom, és arra gondolok, mindjárt megállítanak és átkutatnak. És ez az érzés, azt hiszem, soha nem fog elmúlni.

Ez az alkalom a sorozatos ünneplések közepette azért is nagyon jó, mert a hálaadásról szól, arról, hogy a szabadság kegyelmi állapot. 1989-ben azzal a reménységgel volt tele a levegő, hogy valóban szabadság lesz. Azóta eltelt húsz év, és nem lett. Mert azzal, hogy nem beszélünk róla az utódainknak, sikerült elfelejteni és jó mélyre elásni azt, hogy szabadság nélkül milyen az élet.

* * *

A soproni *Határnyitás '89* program ötletgazdája *Ulrich Zenker* egyháztanácsos, a Bajorországi Evangélikus Egyház testvérkapcsolatokért és ökumenéért felelős referense volt.

– Amikor 1992-ben megkötöttük a bajor–magyar partnerségi szerződést, akkor az egyik zsinati tagunk felállt, és azt mondta, hogy a magyaroknak soha nem fogjuk elfelejteni, mit tettek a határnyitás érdekében. Ekkor vált világossá, hogy noha már 1989 előtt is volt kapcsolat a két egyház között, a mai formájában és minőségében a határnyitás révén működhet.

– Hogyan emlékszik vissza a határnyitásra?

– Egyetemista voltam Tübingenben. Megbabonázva ültünk a televízió előtt. Nem gondoltuk volna, hogy Moszkva hagyja megnyitni a határt; arra számítottunk, hogy valami olyasmi fog történni, mint Kínában, a Tienanmen téren. Amikor aztán november 9-én a berlini fal is leomlott, akkor számos évfolyamtársam és egyetemi kollégám mindent otthagyott, és Berlinbe ment, mert élőben akarta átélni azokat a napokat. Tudtuk, ezek olyan pillanatok, amelyek a történelemkönyvekben fontos fejezetet alkotnak majd.

– Minden nyugatnémet így érzett?

– Az eufória az egész országban tapasztalható volt. Ugyanakkor ez nem tartott sokáig, három-négy hét alatt le is csengett, és egyre inkább világossá vált, hogy ez bizony nekünk, nyugatnémeteknek nagyon sokba fog kerülni. A volt keleti országrészből rengetegen jöttek át például Bajorországba is, és annak, hogy ők ilyen jól integrálódtak nálunk, és új otthont teremtettek maguknak, van egy olyan vetülete is, hogy ezáltal a keleti tartományokban, ahol pedig a fejlődéshez szükség lenne rájuk, nincs elég ember. Például a Berlintől északra fekvő kis falvak bizony igenigen néptelenné váltak, és ezeken a településeken a gyülekezetek is tönkrementek.

– Mit vár ettől a találkozástól, ettől a megemlékezéstől?

– Hogy újra tudatosítjuk magunkban azt, milyen fontos dolog is történt itt, és hogy ezáltal tovább erősödnek a két ország kapcsolatai. Egyházként a mi szerepünk talán túl gyenge volt ebben a folyamatban, de éppen azért fontos, hogy megértsük, mi történt, mert így a jövőben saját szerepünket is komolyabban tudjuk venni.

■ VITÁLIS JUDIT

„Csodálatos élmény volt a történelmet élni"

Interjú dr. Hannelore Reinerrel, az Ausztriai Evangélikus Egyház főtanácsosával

– Egyházfőtanácsos asszony, érdekes volt hallgatni a nyitóestén mondott köszöntő szavait. Az itt töltött napok alatt többekkel beszélgetve úgy tűnik: mindenkinek van személyes élménye, benyomása, amely annál is érdekesebb, mert ki a vasfüggöny egyik, ki a másik oldalán élte át. Ezekből a részekből áll össze az egész. Ausztria – földrajzi helyzeténél fogva – a határnyitás pillanatában igen fontos szerepet kapott: fogadnia kellett a menekülőket, a nyugatra távozókat. Miként gondol vissza a '89-es eseményekre?

– 1989 az én korosztályom számára maradandó emlékekkel teli év. Máig emlékszem a Kirchentag témájára, amelyet az elmúlt húsz év igazolt: „Az én időm Isten kezében van."

Ebben az időben nem Bécsben, sőt nem is Burgenland tartományban éltem, de természetesen a televízióból, rádióból értesültem az eseményekről, élénken követtem őket.

Rengeteg Trabant hagyta el a határt, és vonult Ausztrián keresztül Nyugat-Németország felé. Azt is megtudtuk, hogy Salzkammergutban álltak meg a konvojok egy kis pihenőre, hogy feldolgozzák a megrázkódtatást, az átélt nehéz napokat. Feltűnő volt az is, hogy nem csak NDK-s, hanem román rendszámok is feltűntek az autókon, mégpedig igen nagy számban.

A júniusi háromórás határnyitás és az augusztusi események mellett meg kell még említeni a novemberi történelmi napokat: a berlini fal leomlását. Éppen akkor magam is Berlinben voltam, és jól emlékszem: a férjemmel arról beszélgettünk, hogy ez korábban elképzelhetetlen lett volna! Megrendített a történések váratlansága is. Senki nem számított rá akkor, hogy ez meg fog történni. Az, hogy nemzetek így találkoztak, ilyen formában – nos, szinte kirázott a hideg a szó jó értelmében véve – mosolyog Hannelore Reiner.

– Összességében elmondhatom: csodálatos élmény volt osztrákként is megélni, és ízelítőt kaptunk már akkor abból, milyen lesz, milyen lehet az egyesült, határok nélküli Európa. Történelmet éltünk át – ritkán adatik, hogy az ember felismerje ezt a hétköznapok sodrában…

– Miért fontos, hogy ne csak politikát, történelmet lássunk az eseményekben, hanem Isten kezének munkáját? Miért érzi fontosnak, hogy itt mi most, mindannyian evangélikusok, hálát adni, emlékezni gyűltünk össze?

– Valóban, noha a politikai elemek a meghatározóak, és az idejövetelünk előtti héten politikusok, államférfiak is megünnepelték ezt az eseményt, örülünk annak, hogy az egyházak is lehetőséget kaptak ebben a csodálatosan szép városban a hálaadásra, ünneplésre, emlékezésre. A bajor–magyar evangélikus testvérkapcsolatban évente amúgy is szokás az összegyülekezés, találkozás, de idén a határnyitás huszadik évfordulójának apropóján az osztrák evangélikus egyház is szerepet kapott. Azért is, mert annak idején nagy vendégszeretetről tettünk tanúbizonyságot, amikor – elsősorban a burgenlandi evangélikusok – befogadták az NDK-ból érkező menekültek tömegeit. Nyitottan és szívélyesen.

Nem tudom határozottan állítani – sajnos –, hogy most, 2009-ben is ugyanez a vendégszeretet fogadná őket… Ki tudja, lehet hogy igen, lehet,

FOTÓ: PETRI GÁBOR

hogy nem… De az akkori helyzet nagyban hozzájárult ahhoz, hogy megmozdult az emberek lelke, hogy segítőkésznek bizonyultak, testvéri szeretettel fogadták a menekülőket.

– Hogyan élhetünk igazán jól a szabadsággal, azzal, amelyet húsz éve megtapasztalhattunk a határok lebontásával, s mára szinte teljesen megvalósult? Bár közben sok célunkat, vágyunkat elértük, de mintha belül közben új határok és kordonok épültek volna, ahogy erre többen is utaltak a beszélgetések során… Az Istentől kapott ajándékot, a szabadságot hogyan tudnánk nap mint nap igazán megbecsülni, és hálával élni vele?

– Ez az emberiség egyik legrégebbi kérdése: mi a szabadság, kitől ered, hogyan lehet vele helyesen és jól élni. Két dolgot kell megemlíteni a szabadsággal kapcsolatban. Először is: „szabadság" én és a felebarátom között van. Ahol az én szabadságom véget ért, ott kezdődik a felebaráté. Nem csak az én – mint személy vagy akár egy nép, egy nemzet – szabadságom, az én akaratom, az én gondolatom létezik, mert a másiké is ott van, s erre tekintettel kell lennem. A szabadság sosem jelentheti azt, hogy a másik ember rovására, kárára élem meg a magamét.

A másik fontos gondolat pedig az, hogy a szabadság a helyem megtalálását is jelenti a világban. Ez is a szabadság egyik jellemzője. Ez mobilitást jelent, amellyel élni annak a célnak az elérése érdekében szükséges, hogy megtaláljam a helyem a világban, ki tudjak teljesedni, megtaláljam a feladatomat, éljek az adottságaimmal, de a határait is pontosan érzékeljem. Saját magamat és a másikat is szolgálnom kell azokkal az adottságokkal, amelyeket Istentől kaptam. A szabadság: otthonra találni, de adott esetben otthont, védettséget, oltalmat nyújtani a másik embernek. Ennek csodálatos példája volt a húsz évvel ezelőtti esemény.

– Ugyan van még egy határ, amely nem tűnt el ember és ember között, mégis sokat tehetünk, hogy nyitogassuk, bontogassuk: ez a nyelvi határ. Ezért engedje meg, egyházfőtanácsos asszony, hogy olvasóink nevében is viszonozzam gesztusát, a szép magyar kiejtéssel mondott evangélikus köszöntését, ekképp: Ein Feste Burg ist Unser Gott!

■ K. D.

Levél *Kelet*-Berlinből

Kedves Kati!
Szívesen emlékszem vissza a Budapesten töltött napokra. Tudom, még mindig csodálkozol azon, hogy visszajöttem az NDK-ba, hiszen olyan kézenfekvő lett volna nyugatnak venni az irányt. Barátaim közül sokan már nincsenek itt, a többiek pedig csak azért maradtak, mert ők már nem kaptak vízumot. Sajnálom, hogy levélben nem írhatom meg, mennyi minden történik itt nálunk ezekben a napokban. Lassan a döntő pillanatoknak kell eljönniük. Ha az ember végigsétál Berlinen, vacoghat a félelemtől. A belvárost teljesen elkerítették és körülvették a rendőrök, mert „bizonyos" emberek nem mehetnek be. Én is ezek közé tartozom, de mivel most éppen levélhordóként dolgozom, mégis bejutok oda. (Emlékszel, mondtam, hogy tizenhét munkahelyről is elutasítottak, mivel az iskolában rossz kádernek minősítettek, hiszen nem léptem be az FDJ-be, a kommunista ifjúsági szervezetbe, no meg a szüleim lelkészek.) A most zajló tüntetések némileg félelemben tartanak, de reménykedem, hogy a rendőrség nem lesz túlságosan brutális.

A napokban országunk megalakulásának negyvenedik évfordulója alkalmából nagy katonai parádét tartottak. Ennek jegyében valósággal átrendezték a várost: katonai egységek vonultak az utcákon, ágyúk dübörögtek végig a városon, minden öt méteren egy fegyveres katona állt. Fővárosunk valóságos puskaporos hordó – ki tudja, nem robban-e egyszer. Levelemhez mellékelem azt az érettségi dolgozatomat, amit „Berlin mint a béke városa" címmel kellett írnom, a Neues Deutschlandból vett következő mottó alapján: „Minden fáradozásunk az antimilitarizmus és a kölcsönös megértés jegyében zajlik." Ebben ezt írtam: „A 11. osztály végén nem kezdődik el rögtön a nyári szünet. Nem, hanem egyenruhákat és surranókat osztanak ki, polgári védelem címén két hét katonai kiképzést kapunk. Nekünk ez a következőket jelenti: be kell fogni a szánkat, teljesítenünk kell a parancsokat anélkül, hogy gondolkodnánk. Bábukra lövünk, gránátokat dobunk, az iskolaudvaron menetelni tanulunk, diáktársaink utasításait kell követnünk. Így tanuljuk az ellenség megsemmisítésének módját. Az újságban azonban azt olvasom: antimilitarizmus és megértés. Számomra érthetetlen, ilyesmi hogy történhet éppen a mi országunkban, hiszen hasonló jelenségek itt már ötven éve is voltak." Tanárom akkor megtagadta dolgozatom értékelését, szavaimat náci propagandának minősítette, s kilátásba helyezte, hogy mindennek még lesznek következményei. Nem is csoda, hogy nem vettek fel az egyetemre, a végül is kitűnőre sikerült érettségim ellenére sem, de még normális állást sem kaptam az iskolai jellemzés miatt.

Az utóbbi egy héten négyszer vittek be a rendőrségre, október 7. és 8. szörnyű éjszakáit soha nem fogom elfelejteni. Nem gondoltam volna, hogy ilyen mértékű brutalitás létezik, hogy a mi történelemmel terhelt utcáinkon ilyesmi előfordulhat. Szombaton húsz órán keresztül tartottak fogva. Amikor végre kiszabadultam, és haza akartam menni, gyanútlanul egy másik razzia áldozata lettem, amely még kíméletlenebb volt. Ezek a templomi összejövetelt is meg akarták zavarni – a tüntetések általában innen indultak –, de szerencsére ez nem valósult meg. Eddig sikerült szüleim elől eltitkolnom a rendőrségen töltött időt. Miközben húsz társammal együtt arccal a fal felé álltam, és minden egyes mozdulatomra egy gumibot ütést kaptam, értesültem arról, hogy az utolsó szabad határt, a csehszlovákiait is lezárták. Ezek szerint már oda sem szabad utaznunk… Nem tudom, mit mondjak, mit gondoljak erről, mindenesetre nagyon megdöbbentő. Városunkban minden ember nagyon rezignált, úgy érzem magam, mint egy temetésen. A legnagyobb berlini templomban minden este áhítatot tartunk a Lipcsében letartóztatottakra gondolva, akiket még mindig nem engedtek szabadon. Ismerőseim tegnap születésnapot ünnepeltek, amit a rendőrök olyan erőszakosan megzavartak, hogy lakásuk most alig lakható.

Néha már felteszem magamnak a kérdést: tényleg jól tettem-e, hogy tőletek, Magyarországról visszajöttem az NDK-ba. Ne csodálkozz azon, hogy a borítékra idegen nevet és címet írtam feladóként, de így biztosabb. Leveledet erre a címre küldd, mert mi már nem kapjuk meg a postát, még cenzúrázva sem. Minden jót kívánok nektek. Nagyon kérlek, gondoljatok ránk.

Szeretettel üdvözöllek: M.

■ FORDÍTOTTA A CÍMZETT: BÉNDEK KATALIN

(Evangélikus Élet, 1989. november 5., „Írok nektek, ifjak…" – ifjúsági rovat)

FOTÓ: TPK

Emlékeztető „vasfüggönyfoszlány" Sopronpusztán

A szabadság foka

Múltidézés Balog Zoltánnal

▶ ***Balog Zoltán* református lelkész, az Országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának elnöke 1989-ben sajátos szolgálatot végzett. Az év nyarán – a szeptemberi határnyitás előtt – az NDK polgárainak tízezrei várták Budapesten, hogy döntés szülessen sorsukról. Abban, hogy a fiatal lelkipásztor kapta a megbízást lelkigondozásukra, nemcsak kiváló németnyelv-tudásának volt szerepe, hanem annak is, hogy a vasfüggöny túloldalán is megfordult, mindkét Németországról voltak tapasztalatai. Így nem csupán szemtanújává, hanem tevékeny részesévé is vált az eseményeknek.**

– Mélység és magasság *című interjúkötetéből tudom, hogy elnök urat családi kötelék is fűzte a volt Német Demokratikus Köztársasághoz. Hogyan találta meg a lelkészi feladat, miként lett a Magyarországon gyülekező, várakozó menekültek lelkigondozója?*

– Valóban: az NDK-ból házasodtam, és két évig a kinti teológiai akadémián tanultam, 1981-től 83-ig. Azután pedig posztgraduális ösztöndíjjal Tübingenbe kerültem – hat év magyarországi, egy kis gyülekezetben eltöltött lelkészi szolgálatot követően. Mind a két világról volt tehát benyomásom. Amikor hazatértem, az ökumenikus tanács vezetősége célszerűnek látta, hogy az végezzen lelkigondozói munkát a német menekültek között, akinek „nyugati" és „keleti" tapasztalatai egyaránt vannak.

A táborban sokfélék voltak a menekültek, a tizenhat éves kalandvágyó fiataloktól kezdve, akik bizony – s most nem akarok ünneprontó lenni – a lelkészi fizetés többszörösére rúgó nyugatnémet segélyből esténként elég kapatosan, mulatozva élték át azokat a napokat, egészen azon családokig, amelyek komoly aggodalommal, szorongással vegyes félelemmel igényelték a teljes lelkipásztori segítséget. Két-, háromgyerekes családokról van szó, amelyek úgy érezték, hogy nem bírják tovább az NDK-ban, és mindenképpen el kell menniük. Mellettük álltunk, hogy segítsünk reményt adni nekik. Éreztetni, hogy ha az Úristent bevonják a döntésükbe, akkor ott van velük.

– Mit érzékelt, mi jellemezte leginkább a hangulatot? A feszültség, a várakozás, a bizonytalanság dominált? A most megjelent Oplatka-könyvben olvasom az emlékezését, mely szerint a komikum, a fonákság, sőt a humor sem hiányzott, amit a különleges, abszurd helyzet szült a csillebérci volt úttörőtáborban…

– Sokan például úgy hitték, hogy ha Nyugat-Németországba mennek, ahol ugye kereszténydemokrata kormányzás van, akkor nekik is gyorsan kereszténnyé kell válniuk, mert ha erről nincs papírjuk, akkor nem fogadják majd szívesen őket. Odajöttek hozzám, hogy keresztelkedni, konfirmálni szeretnének. Le kellett tehát ülni velük, és beszélgetni arról, hogy mit is jelent egy ilyen döntés, lelkileg, személyesen, a hitük szempontjából. Arról, hogy politikailag mit jelent egy kereszténydemokrata kormány, természetesen nem az én feladatom volt beszélni, annál fontosabbnak tartottam viszont, hogy nyíltan megfogalmazzuk: mit jelent egyáltalán tartozni valahova. Nem csupán egy új igazolvány, az NDK-s papírok helyett NSZK-s; vagy egy igazolás, hogy megkeresztelt-ek a menekülttáborban… Súlyuk van ezeknek a választásoknak, döntéseknek, amelyek mélyen, a lélekben zajlanak.

FOTÓ: PETRI GÁBOR

Megrázó emberi sorsokat, történeteket ismertem meg. Nagyon tanulságos és egyben megdöbbentő is volt azt hallanom, hogy a menekülők közül sokan nem is a borzalmasnak mondható politikai helyzet – a honeckeri kommunizmus elviselhetetlensége – elől, hanem emberi szükséghelyzetből választották a menekülés útját: rossz párkapcsolat, szülő-gyermek viszony, rossz munkahelyi kapcsolatok, a személyes életük megoldatlansága késztette őket a menekülésre.

– Tehát a bizalmukba fogadták Önt, megnyíltak… Lelkigondozóként tudta-e tovább is kísérni őket, ismeri-e későbbi sorsukat? Tart-e kapcsolatot valakivel?

– Igen, vannak, akikkel azóta is tartom a kapcsolatot. S most meg fognak talán lepődni az olvasók: vannak olyanok, akik azóta visszajöttek. Ismerek egy házaspárt a gyülekezetemből – mielőtt a parlamenti képviselőség miatt felfüggesztettem aktív szolgálatomat, egy kétnyelvű, német–magyar protestáns gyülekezet lelkészeként dolgoztam –, akik tehát visszajöttek, mondván, mégis jobb itt. Nem is a volt NDK-ba, hanem Magyarországra jöttek vissza, én konfirmáltam a kislányukat. Történt mindez úgy tizennyolc évvel az események után – izgalmas volt átélni ezt a fajta folyamatosságot abban a sok-sok törésben, amit a történelem jelentett a családok, az emberek életében.

– Érezte-e, sejtette-e azokban a napokban-hetekben, hogy történelmet írnak? S rá lehetett-e érezni arra, amire az ittlétünk alatt több előadó is utalt: nevezetesen az 1956 és 1989 között vonható párhuzamra?

– Talán jól hangozna, ha azt mondanám: én már akkor tudtam, hogy ez történelem, s majd egyszer én leszek az emberi jogi bizottság elnöke a magyar Országgyűlésben, de nem így van.

A Nagy Imre-temetésre „hazaszöktem" Németországból… Talán azt is el kell magyarázni ma már, miért kellett szökni: ugyanis külföldre kimenni tanulni, majd hazajönni és újra kimenni szinte kivitelezhetetlen volt, mert az Állami Egyházügyi Hivataltól nem kaptam pecsétet, mondván, maradjak ott, ahol vagyok… Tehát amikor szabályosan hazaszöktem, és a temetésen hallgattam *Orbán Viktor* beszédét, nem helyeseltem, mikor azt követelte, hogy az orosz csapatok hagyják el az országot. Arra gondoltam, nem lenne jó kockáztatni az ország nyugalmát, békéjét egy ilyen merész követeléssel, s nem bíztam az ilyen radikális változásban, nem bíztam benne, hogy megtörténhet, még ha ez személyesen nekem is várva várt változás lett volna a német családi kapcsolataim miatt.

Most viszont – húsz év után – azt mondom: nem volt elég radikális a változás… Az embernek a történelmi pillanat felismerése nem mindig adatik meg. Emberileg nagyon mélyen átéltem, de nem láttam a perspektívát, azt, hogy ebből a történéssorozatból mi lehet.

– Miért érzi fontosnak, hogy három ország egyházának tagjai ünnepelnek most itt Sopronban? Hogy nem csak történelmet idézünk, nem csak politikát elemzünk – bár kétségtelenül fontos mindkettő –, de túl is látunk ezen, hiszen a keresztény embernek túl kell látnia… Isten jelenlétét ünnepeljük, tegnap, a határok lebontásakor és ma is benne bíztunk-bízunk, ő az alapja a jövőbe vetett reménységünknek is… Mit üzenünk a világnak ezzel a kimondottan egyházi hálaadással, emlékezéssel, ünnepléssel?

– Köszönöm ezt a kérdést, mert a pódiumbeszélgetés során erre nem volt mód kitérni. Nagyon fontosnak tartom, hiszen azt jöttünk megünnepelni, hogy a mindenható Isten, Jézus Krisztus Atyja, Ábrahám, Izsák és Jákób Istene – a történelem Ura. Nem azért jöttünk, hogy lássa a világ, hogy mi is a világon vagyunk, vagy hogy lám, vannak egyházak, netán hogy az Istent „mindenbe belerángatjuk"… Nekünk ez belső igényünk. Hálát érzünk, és hálát adunk azért, hogy Isten kezében vagyunk!

Másrészt pedig hogy rámutassunk: ma is vannak reménytelen helyzetek, különösen itt Magyarországon, de Isten most is a történelem Ura! Nem úgy, ahogy ezt a hatalmasok vagy az áldozatok elképzelik: hogy Isten vagy a hatalom, vagy az áldozatok oldalán áll. Nem úgy, hogy minden döntés vele igazolható vagy éppen cáfolható. De valahol, rejtetten Isten gondviselésének része, ami velünk történik. Ez persze nem ment fel minket a felelősség alól. Nem ment föl a bűneink alól – megbocsát, de nem azért, hogy erre számítva újra bűnöket kövessünk el –, viszont adhat egy végső biztonságérzetet. Adhat egy belső szabadságérzetet.

Hiszen e nélkül a külső szabadság, amelyről itt oly sokat beszéltünk, nem ér semmit. A benső szabadság úgy kapható meg a mai döntésekben, történésekben, hogy biztosít arról: bármi történik is, mindig Isten kezében vagyunk.

Isten kezében volt Kelet-, Közép- és Nyugat-Európa is, és néha felvillan ez, mint egy fénycsóva, s akkor mindenki rálát: hiszen ez nem lehetett csak *Gorbacsov* szovjet pártfőtitkár, csak *Reagan* amerikai elnök, csak a reformkommunisták vagy az ellenzék munkája… Valami több van emögött. Valakinek a keze nyomát ismerhetjük fel. Ez a hála és bizonyosság, ami ennek felismerése nyomán fakad, a keresztény hitünk lényegét fogja kifejezni.

– Mennyiben formálta Önt az az idő, amit Csillebércen töltött – adott-e új szempontokat, indította-e új útra, befolyásolta-e a pályája későbbi alakulását?

– Ha szabad a legszemélyesebb emlékeket idézni: én akkor emberileg, családilag nagyon mély, nagyon rossz helyzetben voltam. Ott tanultam meg azt, amit itt a kerekasztal-beszélgetésen is mondtam: amikor az ember elkezd a másik bajával, nyomorúságával foglalkozni, akkor ő maga is gyógyul. Ha nem is azonnal és nem is teljesen, de elkezd gyógyulni. Úgy gondolom, hogy ez az aktualitása számomra ennek a történetnek.

Azóta, az elmúlt húsz évben is azt látom, hogy azok az emberek, azok a közösségek, akik és amelyek hajlandók a mások bajával is törődni, nem csak a saját bajukkal foglalkoznak, azok újulnak meg lelkileg, azok jutnak előre, azok gyógyulnak, épülnek. Úgy érzem, erre van ma is nagy szükség: hogy rájöjjünk, nem fogják mások megoldani a problémánkat – lehet, hogy mi sem fogjuk tudni politikailag, szociálisan, erkölcsileg, közéletileg –, de ha segítünk másoknak, akik még nagyobb bajban vannak, mint mi, akkor valamilyen módon mi is gyógyulni fogunk. Szerintem ez a keresztény alapigazság az, amire szükségük van nemcsak az egyházaknak, és nem elsősorban az egyházaknak – hanem a politikának és a politikusoknak is.

■ KŐHÁTI DÓRA

A lélek szögesdrótjai

A Magyarországi Evangélikus Egyház háromnapos ünnepségsorozatot szervezett az európai történelmet alapjaiban befolyásoló 1989-es határnyitás és a páneurópai piknik huszadik évfordulója alkalmából. Magyarországon egy ilyen esemény első hallásra nemigen értelmezhető, és reflexszerűen vált ki olyan kérdéseket, mint például: mi közük volt az egyházaknak az akkori határnyitáshoz? Hol voltak az egyházak a '89-es változások mérföldkőnek számító történéseinél? És egyáltalán: miért ünnepelnek az egyházak egy kimondottan politikai hátterű és politikai változásokat elindító eseménysort?

Valóban, egy ilyen rendezvény hírének hallatán mind egyházi, mind egyházon kívüli nézőpontból furcsa helyzet alakul ki, amelynek értelmezési kerete nem tűnik körvonalazhatónak. Alapjaiban veti fel ugyanis a sajátosan magyar kontextusban létező egyházak közéleti szerepvállalásának és jelenlétének kérdését, amely a rendszerváltás után két évtizeddel is – ki kell mondani – megoldatlan.

Annak, hogy a magyarországi egyházak sem 1989-ben, sem azóta nincsenek kellő súllyal jelen a jelentős társadalompolitikai hatásokkal bíró közéleti eseményeknél, természetesen politikatörténeti okai vannak. *Prőhle Gergely* országos felügyelő, hazánk volt németországi és svájci nagykövete a határnyitásra emlékező rendezvénysorozat sajtótájékoztatóján igyekezett megvilágítani ezeket a sajátosan magyar kontextust kialakító okokat.

Amíg Lengyelországban a Szolidaritás mögött ott álltak az egyházak, vagy amíg az NDK-ban kimondottan az egyházi berkekben összpontosult a politikai ellenállás, addig Magyarországon, „a legvidámabb barakkban" nemcsak a felekezetek templomfalak közé szorítása volt hallatlanul sikeres, de a politikai-polgári ellenállás potenciálját is nagy hatékonysággal sikerült legyengíteni. Így aztán nem lehet csodálkozni, hogy a politikai változások és a rendszerváltás „zászlóshajója" az egykori állampárt reformkommunista szárnya lett.

Önmagában persze nem az az igazán súlyos probléma, hogy a múlt rendszerben az egyházak elmulasztották megőrizni „ellenálló potenciáljukat", hanem az, hogy a társadalmi szerepvállalásukkal kapcsolatos szociálpszichológiai beidegződések még ma is a régiek – és nemcsak egyházon kívül, de azon belül is. Magyarországon egyáltalán nem természetes, hogy a keresztény felekezetek jelen legyenek a fontos közéleti történéseknél, és tradicionális értékekre épített véleményükkel aktívan hozzájáruljanak a közélet alakításához – és ezt sokan maguk az egyháztagok sem érzik szükségesnek. Ha ilyesmire történnek kísérletek, az még mindig megütközést kelt sokakban, akik azt kérdezik: mi keresnivalójuk van itt az egyházaknak, miért nem mennek vissza a templomba igét hirdetni-hallgatni?

Az igazán nehezen, szinte csak felsőbb erők segítségével lebontható vasfüggöny nem az országhatáron, hanem az emberi lelkekben húzódik. Az ilyen példákat szemlélve lehet megérteni *Esterházy Péter* író meghökkentő gondolatát, aki szerint a puha diktatúra sokkal súlyosabb roncsolást tud véghezvinni az emberi lélekben és elmében, mint a keményen és drasztikusan elnyomó zsarnoki rendszerek.

Az ebből a lágy diktatúrából kiemelkedő, egyház és közélet kapcsolatát eltorzító, „elpuhult" mai kontextusban különösen jelentős, pozitív üzenetet hordoz egy olyan emlékező, ünneplő egyházi rendezvénysorozat megszervezése és a világnak való megmutatása, amely egy hangsúlyosan világi eseménysort helyez a fókuszpontba – még akkor is, ha az ötletgazdák bajor evangélikus testvéreink voltak. Ezt egy magasabb, spirituális nézőpontból akár jelnek is tekinthetjük: az ünneplés bajoroktól származó kezdeményezését – akik számára teljesen természetes a közéletben való részvétel – olyan „égi noszogatásnak" is felfoghatjuk, amely azt üzeni nekünk: hasonló közéleti rendezvényekre van szükség hazánk egyházi és világi színterein.

Ittzés János elnök-püspök a sajtótájékoztatón világossá tette: a történelemnek van egy teológiai dimenziója, amely láthatatlanul is sokkal nagyobb hatással van az események alakulására és a fejlődés irányára, mint azt az ember a maga történelemformáló erejéről és gondolatairól hiszi. Amikor tehát az egyház egy számára is kedvező változást hozó történelmi fordulópontot ünnepel a történelem Urának felajánlott hálaadással, akkor nem csupán a múltra emlékezik, hanem egyúttal Istennek a világ sorsát irányító bölcsességébe vetett bizalommal a jövőbe is tekint.

Ez a bizalommal teljes jövőbe tekintés lehet az alapja annak, hogy a hasonló közéleti rendezvények szervezésével és hiteles véleményformálással talán sikerül a közeljövőben szemléletváltozást elindítani az egyházban és a társadalomban egyaránt. Mai közállapotainkat szemlélve valószínű, hogy ehhez a folyamathoz teljes nemzedékváltásra lesz szükség, de már ma elkezdhetjük megteremteni azt az egészséges egyházszociológiai közeget, amelyben felnevelkedve az utánunk jövők már könnyedén és természetesen nyitják meg azokat az egyház és társadalom között húzódó határokat, és bontják le azokat a kifeszített szögesdrótokat, amelyek metaforikus értelemben még mindig a lelkünkben rozsdásodnak.

■ P. G.

Napi ébredések

Egy hosszú, fáradságos nap után arra ébredek, hogy a nap első sugara melengeti arcomat. Mintha simogatni szeretne, lelket önteni belém: „Indulj, kelj fel, ma új és új lehetőségek várnak rád!"

Elképzelem, mennyi mindent kell ma tenniük, s gondolatban elém szaladnak az én feladataim is. Gyorsan futnak felém, ám ma úgy érzem, ami máskor mázsás teherként lógott rajtam, hogy cipelésében majd' összeroskadtam, ma könnyű, mint a pille. Szinte ajándék, hogy véghezvihetem mindazt, amit tennem kell.

aki – mint a nap sugara – megmelengette reggeli fényével arcomat.

Hazaérkeztem. Megtaláltam, amire egész nap vágytam. Otthon vagyok. Szeretteim csacsognak körülöttem, én pedig felülről jövő türelemmel nézem őket. Leszáll az éj. Holnap egy új nap veszi kezdetét, amelyen újra elindulok, hogy a napom végén otthonra leljek.

■ Szarka Éva

FOTÓ: TPK

Talán többet is ígér, láthatatlan kezével fellelkesít, felvidít tompultságomból.

Elindulok. A jól megszokott úton vagy talán egy vadonatújon, s közben azon veszem észre magam, hogy mosolygok, és az emberek visszamosolyognak rám. Jó napjuk van talán – gondolom –, vagy velem történt valami megmagyarázhatatlan?

Mi vagy ki segített rajtam? Honnan nyertem derűt és erőt? Az új lehetőségeket kitől kaptam?

Egy láthatatlan kéz nyúlt utánam. Az az öröktől fogva létező és közöttünk jelenvaló szólt közbe az életemben,

(Jelzőtűz – Tizenegy bátorító szó. Szerk.: Szabó Lajos, Luther Kiadó, Budapest, 2007)

Valentin Popovici

Mikor a bűn az ajtóm előtt hever...

Ha a bűn az ajtóm előtt hever, és rám van vágyódása,
S én kinyitnám, hogy békétlenség lelke kerítse házam hatalmába,
Uram, Te tartsd erős kézzel a zárat, nehogy kinyissam,
Hogy házamat bűn, gyűlölet ne bitorolhassa!

S ha az élvezetek álarcával gyűlöletet rejteget
Az ádáz gonosz hitszegő, amikor fenyeget,
És ha ablakomból hallom: „Itt a káprázatos Babilon!"
Uram, Te légy akkor erős váram, s ablakon túl, oltalom.

Hogyha gyenge tekintetemet a világ felé fordítom,
Hogy megpihenjen, az egy tál lencséken, és hamis fényű szemétdombokon,
Te add a Világ Világosságát, légy igazságom, életutam,
Hogy ne feledjem: a sár bemocskol, s a bűnnek vétekszaga van.

Hogyha aljas árnyak körül hangok törnek, félelmetesek,
Midőn erőm fogyni látszik, félelmemet te vedd el.
És ha Dótánnál az ellenség gúnyol, csúfol, s én rettegek,
Láttasd velem mentő sereged: vitézeket és tűzszekereket!

Mikor a világ dalára a szívem húrja válaszol,
S az ellenség zűrzavaros dobszavára lelkem is már-már dalol,
A megváltottak énekét add szívembe, s számba zsoltárokat,
Hogy csak Téged dicsérjelek, csak Tégedet, s mást soha!

Amikor éjnek leple alatt a sátán jönni készül,
Vékámat konkoly-méreggel megtölteni készül,
Te állíts őrt ajkaimhoz, hogyha szólok, ne zagyvaságokat,
S barázdámba mást ne vessek, csak szent igemagvakat.

Fordította: Horváth Csaba

FOTÓ: V. JUDIT

HETI ÚTRAVALÓ

Kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez. (Ef 2,8)

Szentháromság ünnepe után az 5. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéivel Isten tanúságtételre hívja Krisztus mindenkori követőit. Az ő utolsó kijelentése ez volt: *„...erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek, (...) egészen a föld végső határáig."* (ApCsel 1,8) A mi bizonyságtételeink által is „Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és az igazság ismeretére eljusson" (1Tim 2,4; LK). Az ő szava megváltoztatja az ember életének irányát. „Nem elég hinned, hogy Isten neked kegyelemből örök életének akar ajándékozni; hanem bírnod kell a Szentlélek bizonyságtételét, hogy az örök élet Isten kegyelméből valósággal is a tied lesz" – tanít *Luther.* „Tekints, mi oltalmazó Istenünk, és nézd a te szolgáidat!" (GyLK 726) *„Maga a Lélek tesz bizonyságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk"* (Róm 8,16) mi is, egyben Krisztus örököstársai, örömhírének tanúi, *„mert nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk és hallottunk"* (ApCsel 4,20). Csodálatos halfogása által erre a küldetésre adott megbízatást Jézus a magát bűnös embernek valló Péternek: *„Ne félj, ezentúl emberhalász leszel!"* (Lk 5,10) E missziói munka az emberek élve kifogását, életben hagyását jelenti, szemben a halászással, Péter eredeti foglalkozásával. De hogyan történik a kimentés a halálból? *„Tetszett Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által üdvözítse a hívőket"* (1Kor 1,21), mert a kereszt igéje Isten hatalma és ereje! Tanúságtevői elhívását Jézus Atyjával előre megbeszélte, *„odahívta tanítványait, és kiválasztott közülük tizenkettőt, akiket apostoloknak is nevezett"* (Lk 6,13). Isten Bételben másodszor is megjelenik a vele viaskodó Izráelnek; új nevére emlékezteti, s megerősíti az ősatyáknak tett ígéretét: *„Én vagyok a mindenható Isten! (...) Neked adom azt a földet, melyet Ábrahámnak és Izsáknak adtam..."* (1Móz 35,11.12) Az Isten Lelke által tudja betölteni prófétai küldetését Ezékiel, s elhívója nevében tanúskodik: *„Így szól az én Uram, az Úr!... Hirdesd nekik az én igéimet, akár hallgatnak rá, akár nem törődnek vele..."* (Ez 2,4.7) Ez az ősi missziói parancs máig érvényben van! Nem kell Mózes törvényét és a körülmetélés igáját pogányokból lett keresztények nyakába tenni; így döntött az apostoli gyűlés Jeruzsálemben, ahol ez volt Péter vezérigénkkel összecsengő utolsó mondata: *„Ellenben abban hiszünk, hogy mi is az Úr Jézus kegyelme által üdvözülünk. Éppen úgy, mint ők."* (ApCsel 15,11) E tanúságtételnek is volt előzménye: *„...én könyörögtem érted, hogy el ne fogyatkozzék a hited: azért, ha majd megtérsz* (tagadásaidból), *erősítsd atyádfiait."* (Lk 22,32) Ő sem saját erejéből tért meg; de Ura cselekedett benne, miként a másik „oszlopapostolban". Pál azért lehetett Ura tanúságtevője a pogányok között, mert megragadta őt az, akit üldözött! Kövessük őt: *„...futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának a Krisztus Jézusban adott jutalmáért."* (Fil 3,14) Serkenj fel! „Ébredj, bizonyságtévő lélek!..." (EÉ 467)

■ Garai András

VOLT IS VOLT SOPRONBAN

Szereti-e Isten Marilyn Mansont?

Retrospektív széljegyzetek egy előadás margójára

▶ Immár sokadik éve, hogy a soproni VOLT fesztivál civil szekciójában, az ökumenikus Közös Pont sátor égisze alatt lelkes és fiatal keresztények fáradoznak azon, hogy visszavéssék a világ tudatába, „mi is itt vagyunk”. Ezek a katolikus, református és evangélikus fiatalok önkéntes alapon, lelkesen, bátran és fáradhatatlanul (még ha talán nem is mindig a legszakszerűbben) végzik munkájukat – próbálják megjeleníteni a keresztény értékeket egy olyan közegben, amelyről első blikkre nagyon is úgy tűnhet, hogy alapvetően közönyös vagy pedig egyenesen ellenséges velük szemben. Lelkes „amatőrök”, akik diszkrét papi-lelkészi támogatással, de alapvetően egyedül állják meg a helyüket, és a saját bőrükön tapasztalják, hogy mit jelent bárányokként a farkasok közé küldetni (Lk 10,3). Igazából az ő tevékenységük érdemelne több publicitást, nem az enyém, aki – ahogy mondani szokás – úgy csöppentem bele ebbe a történetbe, mint „Pilátus a krédóba”. Hogy mégis fordítva történt, annak oka abban keresendő, hogy valakinek meg kellett tartania július 4-én a *Szereti-e Isten Marilyn Mansont?* című előadást. Valakinek el kellett vinnie a balhét.

Megmondom őszintén, hogy amikor június elején a „közöspontos főszervező”, *Ments Orsolya* evangélikus lelkésznő felkért az ominózus előadásra, kibuggyant belőlem a nevetés. Arra gondoltam, hogy innentől kezdve soha többé nem fogom tudni letagadni, hogy valódi „őrületmágnesként” működöm: ilyen „gyógy” címmel előadást tartani kétségkívül örökös tagságot jelent majd számomra az evangélikus „celeb lelkészek” egyelőre igen szűkös panteonjában.

A háttértörténetet megismerve persze beindultak a védekező mechanizmusaim is, de a feladat az feladat, én pedig láttam fantáziát a dologban, így elvállaltam. Bár az ügy kényes mivoltát és a benne rejlő rizikófaktort fölismertem, akkor még nem sejtettem, hogy milyen „médiahype” övezi majd az eseményt. Amikor azonban pápai református kollégám múlt kedden azzal a hírrel keresett meg telefonon, hogy a nevem ott szerepel az ország egyik első számú botrányblogján, ahol a szerzők által ultracikinek tartott hírek hivatottak megjelenni, akkor már a kellő izgalmi állapotban néztem szembe a feltartóztathatatlan jövővel.

FOTÓ: GOMBOS ÁGI

A felvétel a szerző előadásán készült a VOLT fesztivál Közös Pont sátrában

A kerettörténet és a *casus belli* röviden

Köztudott, hogy az idei VOLT fesztivál egyik húzóneve pont a polgárpukkasztásairól elhíresült Marilyn Manson nevével fémjelzett sokkzenekar fellépése volt. A deklaráltan ultraprovokatív és megosztó banda megjelenésével szinte a világ minden pontján felkorbácsolja az érzelmeket, így most sem volt különösebben meglepő, hogy a győri római katolikus megyés püspök köriratban hívta föl a hívek figyelmét a koncerttel járó veszélyekre. Ezt a június 9-én kelt iratot – amelyet később egy nyilatkozat is követett – három héten keresztül minden szentmisén felolvasták.

Ennyiben az esemény maradhatott volna egyházi belügy is, ha a megfogalmazás bizonyos könnyen félreérthető pontjai (például: „az ilyen keresztényellenes rendezvények”) miatt a fesztivál szervezői nem érezték volna magukat megszólítva és igazságtalan módon feltüntetve. Ők pedig teljesen logikusan úgy gondolták, hogy ha a fesztiválon hivatalosan is jelen van egy keresztény társaság, akkor vegyük fel velük a kapcsolatot, és közösen próbáljunk reagálni a felmerült problémára.

Megkeresték a megyés püspököt (ennek a találkozásnak a további folyományáról nincsenek információim), saját nyilatkozatban válaszoltak, sőt Marilyn Manson ügynökségétől is beszereztek egy nyilatkozatot (amelyben többek között tagadják, hogy „Manson zenéje kódolt sátáni üzeneteket tartalmazna”); a Közös Pont sátor pedig a lehetőségeket figyelembe véve a *Szereti-e Isten Marilyn Mansont?* című előadással próbált mediálni az ügyben. Ezt az előadást tartottam meg július 4-én, 16 órakor, közvetlenül a Manson-koncert előtt öt órával.

Tudtam, hogy valószínűleg a katolikus egyházi vezetés Szküllája és a liberális média Kharübdisze között (hogy a vérszagra gyülekező Manson-rajongókat ne is említsem) kell majd modern Odüsszeuszként célba juttatnom az üzenetet, de azt is tudtam, hogy a megalkuvás szóba sem jöhet: egy pillanatra sem fogom korrumpálni az evangéliumot, arról nem is beszélve, hogy egy ilyen többpólusú közegben a szolgáltatóipari szervilizmusból eredeztethető opportunista reflexek amúgy is megvalósíthatatlanok lettek volna. Maradt a rock ’n roll, annak keresztény értelmezésében, stilisztikailag amúgy is ez állt a legközelebb a fesztivál lázadó miliőjéhez. Sajnos az egyszeri és élőszóban előadásra szánt, laza vázlatra és a spontaneitásra épített, kollokviális szófordulatoktól hemzsegő jelleg nem teszi lehetővé, hogy írásban az eredeti hangulat megcsonkítása nélkül rekonstruáljam az előadást – éppen ezért a következőkben kizárólag a lényeget és a legfontosabb érveket szeretném ismertetni.

Mi a problémám a nyilatkozat jelleggel?

Miután tisztáztam az előadás ötletének az ontogenezisét, első teendőként fontosnak láttam megvilágítani, hogy miért nem tartom túl szerencsés ötletnek a koncert nyilatkozat formában történő elítélését. Kifejtettem, hogy az egyháznak természetesen jogában áll megvédenie magát minden olyan esetben, amikor úgy érzi, hogy a keresztény tanítást valamilyen formában támadás éri, a kérdés pusztán az, hogy *módszertanilag* helyesen jár-e el, amikor azt ebben a konkrét esetben nyilatkozat formájában teszi meg. Három érvvel illusztráltam, hogy szerintem miért nem bölcs lépés (Mt 10,16) ezt a formát választani.

1. Bár a szándék érthető, a tett tökéletesen kontraproduktív. Mansont pontosan a protestálók tették naggyá, ő végtelenül tudatában van annak, hogy milyen gombokat kell nyomogatni ahhoz, hogy a gép kiadja neki a tökéletes ingyenreklámot.

2. A nyilatkozat következetlen. A VOLT-on és hasonló fesztiválokon évek óta zavartalanul fölléphetnek olyan kisebb és kevésbé ismert, de Mansonhoz képest összehasonlíthatatlanul nagyobb „missziós hevülettel” rendelkező zenekarok, amelyeknek deklaráltan kőkemény sátánista „munkaprogramjuk” van. Ilyenkor miért nem nyilatkozik az egyház? Vagy a kis teve vígan áttrappolhat a tű fokán?

3. Amikor Jézust rosszindulatúan provokatív vagy blőd kérdésekkel keresték meg, akkor ő általában hallgatott, célozva arra, hogy a problémát egy másik szinten kell és lehet kezelni.

Marilyn Manson szellemi természetrajza

Az előadásnak ebben a részében abból indultam ki, hogy kortárs jelenségek kritikájának a megfogalmazásakor sokszor kiderül az egyházról, hogy valójában halvány lila gőze sincs arról, mi az, amit kritizál. Ilyen támadási felületet nem engedhetünk meg magunknak. Éppen ezért mély levegőt vettem, és alámerültem a mansoni gondolatfoszlányok, nyilatkozatok és videoklipek hol émelyítő, hol szórakoztató, hol komolyan elgondolkodtató és meglepő éleslátással bíró, hol pedig egészen egyszerűen csak röhejes és demagóg világába.

Konkrét Manson-idézeteket elemeztem, demitologizáltam, és szellemtörténeti gyökereket ástam ki, valamint igyekeztem evangéliumi párhuzamokkal illusztrálni azt, hogy ki is valójában az ember, milyen ideológiai háttér áll a jelenség mögött, és mennyiben tár más képet elénk a krisztusi hozzáállás.

A kutatásokból számomra a tradicionális teista istenkép tagadásából építkező, a végső igazságban hinni nem tudó, a környezetét szövevényes hazugságokból szőtt élettérnek fölfogó és a világban egyedül a saját hatalmi ösztönire hagyatkozó sajátosan posztmodern ember képe rajzolódott ki. Ebből a nihilista talajból nő ki az a kétségkívül zseniális előadóművész, marketingszakember és übermanipulátor, aki hírnevének és becsvágyának a kielégítésére tökéletes lelki nyugalommal használ föl bármiféle eszmerendszert vagy ideológiát: legyen az kereszténység vagy akár sátánizmus.

Szereti-e Isten Marilyn Mansont?

Fura módon ugyanezt a kérdést már feltették egyszer a zenésznek. Ő a következőket mondta: „Ha Isten olyan módon létezik, ahogyan azt a keresztények akarják, akkor azt hiszem, nem. Ugyanis én pontosan azt jelenítem meg, amire ő azt mondaná, hogy ilyen ne legyél.” Én pedig úgy érveltem, hogy egészen pontos ez az okfejtés, leszámítva a végkövetkeztetést.

A probléma az istenkép problémája: Manson egy olyan istent lát, egy olyan isten ellen lázad, aki szadista és perverz módon „fentről” nézi az ember vergődéseit. A Biblia Jézus Krisztusban megjelenő Istene azonban egészen más. Az isteni együttérzés, szolidaritás és szimpátia (*szümpatheia:* együtt szenvedés) éppen hogy alászáll, engedi kicsúszni a saját kezéből a mindenhatóságot és hatalmat, és a végsőkig vállalja a töredékes emberléttel együtt járó szenvedést (Róm 5,3). Egészen a keresztig, amelyhez képest Manson látványos és szenzációhajhász önvagdosásai és öncsonkításai az óvodások filmműsora kategóriájába tartoznak. Az ember innentől kezdve vagy vállalja az énfeladással járó rizikót, ami egy ilyen Istennel való találkozásból származik: keres, mélyre evez, és szembenéz a lét mélységével; vagy lázad és hárít és elutasít.

Innentől kezdve az igazi kérdés nem az, hogy szereti-e Isten Marilyn Mansont, hanem hogy szereti-e Isten az ellene (akár tudatosan) lázadó, bűnös embert. Az evangéliumi történetek igazi botránya és paradoxona pedig szerintem (*Tillich* után szabadon) éppen az, hogy Jézus – egy iótát sem tagadva a törvény érvényességéből – szinte minden alkalommal a bűnösök (törvényszegők) pártját fogja. A bűnöst bűnösnek nevezi, az igaz igazságát sem relativizálja, de mindig a bűnös mellett áll. Ez pedig pontosan azért van, mert az evangélium lényege a megbocsátás, amely Isten részéről mindig feltétlen, kegyelmi alapon működik, amit nem lehet kiérdemelni.

A probléma tehát abban van, hogy mi, emberek, pláne ha igaznak – értsd: erkölcsösnek, hívőknek, a törvény őreinek (és ne feledjük: az evangéliumok szinonimája erre a szóra az, hogy *farizeus*) – tartjuk magunkat, a megbocsátást mindig feltételekhez kötnénk.

Vegyél vissza az arcodból, ölts magadra egy kicsit alázatosabb pofát, térj meg, vezekelj, látsszon rajtad a megbánás. Tegyük a szívünkre a kezünket: ki állhatna meg így előttünk? A titok pedig az, hogy a gyógyulás, a krisztusi szeretet és az Istennel való egység kizárólag ebből a megtapasztalt isteni megbocsátásból születik. Az ember ott nem képes megbocsátani, ahol elutasítva érzi magát – ergo szeretni sem tud. Hogy is áll akkor Manson elutasításának az ügye?

Létezésünk nagy misztériuma, hogy a válasz eleve adott (megbocsátás) – az emberi egzisztenciánkba ágyazott kérdést azonban nekünk kell megtalálnunk hozzá. A válasz csak akkor ér és jelent valamit, ha tudatában vagyunk a kérdésnek. Erről szól az életünk. A Jóisten pedig szerencsénkre végtelenül nagyobb türelemmel áll hozzá a mi kérdéskeresésünkhöz – ezért is elemeztem Mt 13,24–30 alapján a búza és a konkoly példázatát –, mint mi magunk egymáséhoz.

Végszó

Visszatekintve: az előadás műfaját valahogy úgy definiálnám, hogy „stand-up comedybe oltott evangélizáció”. A humor, a lazaság, a nyitott hozzáállás és az egyéb helyen jogosan megkérdőjelezhető, cseppet sem irodalmi párhuzamok – köztük például a „korunk utolsó jelentős költőjétől”, *Ganxsta Zoltántól* származó, a posztmodern helyzetet megvilágító idézet („én vagyok az erősebb, tehát én ba…ok”) – ebben a közegben obligátumoknak számítottak. Az eredmény pedig magáért beszél: körülbelül száz – az egyházzal túlnyomó többségükben semmilyen viszonyt sem ápoló – fiatal hallgatta végig, rengetegen állva, a napszúrással is dacolva (a sátorba mintegy harmincan férhettek be), csillogó szemekkel figyelve a közel ötvenperces előadást. És vették az adást, akár a poénokról, akár a mélyebb részekről volt szó. Előadóként soha ilyen egységélményben még nem volt részem. És kétségkívül jólesett az egyik kolléga megjegyzése, hogy „nagyon jó volt aznap evangélikusnak lenni”. Soli Deo gloria.

Exkurzus

Üröm az örömben, hogy megítélésem szerint – amit szinte minden jelenlévő osztott – ezek után maga a

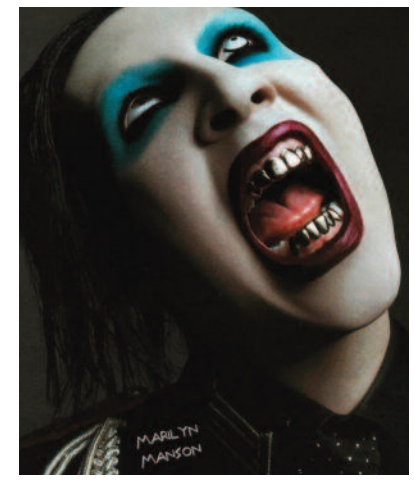

Isten – egyoldalúan – szeretett gyermeke: Marilyn Manson

Manson-koncert vérlázítóan unalmas és botránymentes volt. Egy szánalmas, már csak a pénzért zenélő, az alkoholtól és a drogoktól tönkrement, löttyedt testű és lelkű öregember benyomását keltő árnyalakot láthattunk, aki már szinte meg sem próbálja fölvenni a közönségével a kontaktust, és csak nyomott ásításokat képes generálni. Ott is hagytam a felénél. Mint később megtudtam, nem is tapsolták vissza.

■ Nánai László Endre

Egy játszótéravatás emlékére

Kissé tanácstalanul állt meg *Németh Zoltán* igazgató lelkész a nyüzsgő gyereksokaság közepén, mert nem sok liturgiai hivatkozást talált arra, hogyan is kell egy játszóteret felszentelni.

Régi álom valósult meg ezzel a pécsi evangélikus templomkertben. Az ötletet *Némethné Tóth Szilvia* hozta, mivel előbbi szolgálati helyükön, Tótkomlóson már megtapasztalhatták egy ilyen új közösségi térnek az áldásos hatásait. A cél az volt, hogy legyen egy olyan, a templomhoz köthető hely, ahol a legkisebb gyerek is jól érzi magát.

Hosszas rábeszélés után hozta meg döntését a presbitérium, és bízta meg *Bánki László* presbitert a játszótér kialakításának szervezési munkáival. Ősszel megtörtént a konyhakert kerítésének bontása és a fakivágás, majd a játékgyártókkal lezajlott tárgyalások alapján kialakult a terv. Kombinált mászóka, hinta, babaház, homokozó, trambulin beszerzésére került sor több mint félmillió forint értékben, amely a gyülekezeti tagok adományaiból, illetve a gyülekezet Luther-rózsa Alapítványának támogatásából jött össze. A gyerekek által „hozott" szülők, nagyszülők kényelmének biztosítására a Mecseki Erdészeti Zrt. felajánlott három rönkpadot, illetve további padok és asztalok kedvezményes vásárlására nyújtott lehetőséget.

A konkrét kivitelezés márciusban a földmunkákkal kezdődött meg a gyülekezeti tagok bevonásával. Több mint húszan vettek részt a tereprendezésben, virágültetésben, a játékok elhelyezésében.

A bevezetőben említett játszótérszentelés május 9-én zajlott le, ezt pedig gyülekezeti majális követte. Az azóta eltelt két hónap fényesen bizonyította a játszótér létjogosultságát. Többen úgy fogalmaztak: mintha a templom falai tágultak volna ki, hiszen a játszótéren volt már két keresztelő, és családi találkozókra „kérték kölcsön" a templomkertet. A közelben lakó kisgyerekes családok is felfedezték az új lehetőséget, így a játszótérnek már törzsvendégei vannak. Egészen más formában zajlott le június végén a hagyományos gyerektábor is az új játékokkal.

Sokan értették meg, élték át Németh Zoltán áldó szavait, amelyeket a játszótéravatáson mondott: „Isten áldása legyen ezen a játszótéren! Legyen az éden kertje itt a belváros szívében! Legyen a gyermekek örömére, felnőttek felüdülésére, a gyülekezet közösségének épülésére. Isten vigyázó szeme nyugodjék a gyermekeken itt játék közben, és áldása kísérje őket a kerítésen kívül is. Adja Isten, hogy megtalálják itt kicsik és nagyok, öregek és fiatalok testüknek, lelküknek a békességet! Ámen."

■ Dr. Sramó András

A SZERZŐ FELVÉTELE

Díjazott pedagógusok

Az evangélikus pedagógusok június 29. és július 1. között megrendezett országos konferenciáján munkájuk elismeréseként díjat vehettek át *Kákay István* országos irodaigazgatótól azok a tanárok, akiknek a diákjai eredményesen szerepeltek – az első tíz hely valamelyikén végeztek – a különféle országos tantárgyi versenyeken. Az alábbiakban az elismerésben részesült pedagógusok és az általuk felkészített diákok nevét közöljük. A verseny megnevezése mellett az elért helyezés olvasható.

- Horváthné Kupai Éva (győri oktatási központ; Kovács Ágnes, OKTV[1], rajz és vizuális kultúra, 10.)
- Tóth Lászlóné Weisz Zsuzsanna (Berzsenyi-líceum, Sopron; Horváth Zsuzsanna és Elek Gabriella, OSZTV[2], egészségügyi szakmacsoport, 1. és 3.)
- Tótfalusi Péter (nyíregyházi gimnázium; Csengeri Béla, OKTV, fizika, 4.)
- Wildné Vinczepap Mária (Berzsenyi-líceum, Sopron; Horváth Lili, OÁTV[3], német nemzetiségi népismeret, 5.)
- Kozák Viola (Berzsenyi-líceum, Sopron; Haller Eszter, OKTV, német nemzetiségi nyelv és irodalom, 6.)
- Drobina Andrea (Berzsenyi-líceum, Sopron; Engelmann Noel, OÁTV, német nemzetiségi nyelv és irodalom, 5.)
- Lang Krisztián (Berzsenyi-líceum, Sopron; Szakács Ivett, OKTV, német nyelv, II. kategória, 5.)
- Dr. Katz Sándor (bonyhádi gimnázium; Cséke Balázs és Lamm Éva, OKTV, matematika, 2. és 4.)
- Simonné Krum Eszter (bonyhádi gimnázium; Lamm Éva, OKTV, matematika, 4.)
- Városi Anna (bonyhádi gimnázium; Lamm Éva, OKTV, matematika, 4.)
- Juhászné Kurucz Edit (szarvasi Benka Gyula általános iskola; Juhász Balázs; Varga Tamás országos matematikaverseny, matematika, 8.)

[1]OKTV: országos középiskolai tanulmányi verseny
[2]OSZTV: országos szakmai tanulmányi verseny
[3]OÁTV: országos általános iskolai tanulmányi verseny

FOTÓ: SZABADFY KÁROLY

KIRÁNDULÓ GYÜLEKEZETEK FIGYELMÉBE!

Séta a vácrátóti botanikus kertben

Akik szeretnek jó levegőn, rendezett parkban sétálni, gyönyörködni a színekben, formákban, érezni a virágok illatát, azok bizonyára jártak már Vácrátóton, az arborétumban. Ha mégis kimaradt volna eddig, alkalomadtán okvetlenül ajánlott pótolni a mulasztást. Budapestről negyvenperces kényelmes autózással lehet elérni a 2A autóút felől, de vasúton vagy autóbusszal is könnyen megközelíthető.

A jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia kutatási helyeként is működő park alapításának időpontja homályba vész. Az azonban biztos, hogy első említése a 19. század első harmadából származik, s a kor szokása szerint az angol kertépítési hagyományoknak megfelelően, a romantika jegyében született.

Esős időben keltünk útra, bízva az idő jobbra fordulásában. Azonban csalatkoznunk kellett, így szemerkélő esőben vágtunk neki a sétának. S igazán szerencse, hogy nem mindig úgy alakulnak a dolgok, ahogy szeretnénk. A frissen öntözött növények harmatossága, a portól megtisztított szirmokon ringatózó esőcseppek olyan színpompás látványt varázsoltak elénk, amelyért érdemes volt vállalni a kabátos sétálást. Hiszen nemcsak a szokásos tavaszi szirmok tarkállottak, de üdévé vált a növények szára, törzse, levele is.

A kert számtalan látnivalót rejt. Sétánkat a nagyrét és a kutatóintézet központi épülete mellett elhaladva kezdjük. Mivel az arborétumban több tó, patak található, így csaknem mindig valamilyen víz mellett vagy éppen rajta keresztül vezet az út. Első állomásunk az üvegház, ahol az egyik legnagyobb hazai dísznövénygyűjtemény található. Trópusi ritkaságokkal, ember méretű levelekkel találkozhatunk. A következő cél az egész parkra jellemző szentimentális hangulatot legtalálóbban kifejező, a lovagkort idéző épített romok. Egészen biztos, hogy nem akad gyermek, aki kételkedne benne: még ma is itt szoktak találkozni éjszakánként a lovagok szívük hölgyével. Innen egy íves hídon kicsiny szigetre érhetünk, amely kedvelt fotózkodó helyszíne esküvői pároknak.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Visszatérve felkereshetjük az erdélyi ácsok munkáját dicsérő, valósághűen megépített, ám nem működő vízimalmot. Nem messze tőle barlangot idéző alagút vezet az úgynevezett sziklás tóhoz, amely mesebeli tájként tárul elénk. Egy rövid, jól kiépített emelkedőn felkapaszkodva felülről is megszemlélhetjük. Ezután fás, ligetes területen haladunk keresztül, míg el nem érjük a virágoskertet. Szakember legyen a talpán, aki valamennyi növényt felismeri. Nemsokára a sziklakerti gyűjteményhez érünk, amelybe belépni ugyan nem szabad, ám körbesétálva jól szemügyre vehető. Leereszkedve visszatérünk a nagy tó túlpartjára, sőt akár be is sétálhatunk a csaknem a közepéig benyúló félszigetre.

Másfél órás sétánk vége előtt mindenképpen érdemes felkeresni a rendszertani növénygyűjteményt, ahol szabályos elrendezésben, tudományos igényességgel és célból ültetett növények régi biológiaórákat idéznek a laikus látogatóban. Ugyanitt tekinthető meg a gyógy- és fűszernövény-bemutató is.

Kifelé menet a főút melletti kis parkban rózsák kaptak helyet. A felhők mögül közben előbújt nap éltető sugarai szinte kiszívták a színpompás szirmokból a bódító illatot.

A vácrátóti botanikus kert külön érdekességgel is szolgál, elsősorban iskolások részére. A bejárat melletti úgynevezett Berkenyeházban látható kiállítás a gyermekek környezettudatos magatartásra nevelésének szolgálatában áll, itt ismerkedhetnek az élővilág sokszínűségével, vagy például megtudhatják, mit jelent a környezeti krízis.

A parkban mindenütt rend és tisztaság van, ami már önmagában is megnyugtatja a szemet, vidámítja a lelket. Jól karbantartott utakon közlekedhetünk, de azért a magas sarkú cipő nem ideális viselet. A sűrűn elhelyezett padokon megpihenhetnek a látogatók, hogy útjukat folytatva aztán mindenki felfedezhesse a saját maga arborétumát, teremtett világunk e kicsiny hétköznapi csodáját.

Az arborétum munkatársai csoportoknak szívesen biztosítanak idegenvezetést, ehhez azonban előzetesen be kell jelentkezni. Látogatás előtt tehát érdemes felkeresni honlapjukat *(www.botkert.hu)* vagy a 28/360-122-es telefonszámon érdeklődni a nyitva tartásról, a belépődíjakról.

■ Gyarmati Gábor

HIRDETÉS

Meghívó

Isten iránti hálával tudatom, hogy július 18-án 10 óra 30 perckor a székesfehérvári evangélikus templomban (Szekfű Gy. u. 1.) *Ittzés János,* a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke lelkésszé szentel. Szeretettel hívom Önt és családját az ünnepi istentiszteletre és az ezt követő szeretetvendégségre a Ciszterci Szent István Gimnáziumba (Jókai u. 20.)

Pethő Judit

HIRDETÉS

„Nyitott ajtót adtam eléd...”

A pusztaföldvári evangélikus gyülekezet szeretettel vár mindenkit a *nyitott templom éjszakájára* július 24-én, pénteken este templomába.

A program: 18 óra: Nyílik a templom – játékok gyerekeknek és felnőtteknek • 19 óra: Az *Immánuel* zenekar koncertje • 20 óra: Könnyűzenés interaktív istentisztelet, igét hirdet *Nagy Zoltán* békéscsabai lelkész • 21:10: *„Kis éji zene” – Alföldi Csaba* mini-orgonakoncertje • 21:45: Meglepetésfilmvetítés • 23:30: Gyertyafényes esti áhítat, éjszakai áldás • 21 órától folyamatosan: „Adósságspirál” – gondolatösvény a templomtoronyban.

Egész este: *Boda Zsuzsa* kiállítása Észak-Írországban készült fotóiból; „Kávéház a nyitott templomhoz” (harapnivaló és frissítő).

A belépés ingyenes, jószívű adományokat köszönettel elfogadunk. A program blogja: *http://nyitottajto.blogol.hu*

HIRDETÉS

Megjelent a *Studia Theologica Debrecinensisnek,* a Debreceni Református Hittudományi Egyetem teológiai szakfolyóiratának legújabb, 2009/1. száma, mely a Biblia éve kapcsán rendezett tudományos szimpózium előadásait adja közre szerkesztett változatban. A folyóirat félévenként jelenik meg; megrendelése iránt a rektori hivatalban lehet érdeklődni: rektori@drhe.hu, tel.:52/516-820. A korábbi számok tartalmáról és nemzetközi visszhangjáról a *www.drhe.hu* honlapon, a *Tudományos élet* menü alatt lehet olvasni.

HIRDETÉS

DUNA

A Duna Televízió *Isten kezében* című műsora július 11-én 12 órakor kezdődő adásának címe: *Határnyitás '89.* Hazánk újkori történetéhez és a rendszerváltáshoz, valamint Németország újraegyesítéséhez hozzátartozik az 1989 nyarán történt osztrák–magyar határnyitás, amely sok ember szabadság iránti vágyának, álmának megvalósulásához vezetett.

A Magyarországi Evangélikus Egyház és a Bajor Evangélikus Egyház erre a történelmi eseményre, valamint a páneurópai piknikre emlékezett július 3–5. között Sopronban. Szerkesztő-riporter: *Erhardt Ágoston.* Rendező: *Horváth Tamás.*

Istentiszteleti rend • 2009. július 12.

Szentháromság ünnepe után 5. vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lekció: Lk 5,1–11; 1Móz 12,1–4a. Alapige: ApCsel 4,32–35. Énekek: 467., 284.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német, úrv.) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) D. Szebik Imre; du. 6. Balicza Iván; **II., Hűvösvölgyi út 193., Fébé** de. 10. Veperdi Zoltán; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Sztojanovics András; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. Fülöp Attila; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, IV. Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. Balog Eszter; **VII., Városligeti fasor 17.** de. háromnegyed 10. (angol) Aradi György; 11. (úrv.) Aradi György; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Szabó Bertalan; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) Szabó Bertalan; **IX., Gát utcai katolikus templom** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. fél 11. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Joób Máté; de. 11. (úrv.) dr. Joób Máté du. 6. Missura Tibor; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Missura Tibor; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) D. Szebik Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) dr. Hafenscher Károly; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Kendeh György; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. (úrv.) Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út. 73. (nagytemplom)** de. 10. Bátovszky Gábor; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány** Blatniczky János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Blatniczky János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Eszlényi Ákos; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Eszlényi Ákos; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Hulej Enikő; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Hulej Enikő; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Pilisvörösvár (református templom)** du. 2.**; Názáret-templom, Mátraszentimre-Bagolyirtás** de. 11. dr. Lackner Pál.

Istentiszteleti rend • 2009. július 5. – Balaton

Alsódörgicse de. 11.; **Balatonakali** du. 2.; **Balatonaliga (a Club Aliga területén levő református templom)** du. 6.; **Balatonalmádi** (Bajcsy-Zs. u. 5.) du. 4.; **Balatonboglár** de. 11.; **Balatonfenyves (református templom)** du. 6.; **Balatonföldvár (városháza)** du. 2.; **Balatonfüred** de. 9.; **Balatonszárszó (evangélikus templom)** du. 3.; **Balatonszárszó (evangélikus üdülő)** de. 9. ; **Balatonszemes** de. fél 10.; **Balatonszepezd** de. 9.; **Hévíz** du. fél 5.; **Keszthely** de. fél 11.; **Kötcse** de. 10.; **Kővágóörs** de. fél 12.; **Mencshely** de. 11.; **Nagyvázsony** du. 2.; **Révfülöp** de. 10.; **Siófok** de. 10.; **Szentantalfa** de. háromnegyed 10.; **Tapolca** de. fél 9.; **Veszprém** de. 10.; **Zánka** de. fél 9.

NÉMET NYELVŰ ISTENISZTELETEK

Balatonboglár de. fél 10.; **Hévíz** de. fél 10.

Összeállította: BODA ZSUZSA

Érteni kell a kor nyelvét

Gyülekezeti nap Balatonalmádiban

A veszprémi evangélikus gyülekezet családi napja hagyomány. Immár negyedik alkalommal várták a közelmúltban a családokat a Balaton partjára. A gyülekezeti napot ezúttal nem az almádi templom kertjében, hanem „biblikus helyszínen”, közvetlenül a tó partján rendezték, *Bereczky Gyula* felügyelő meghívására a sporthorgász-egyesület vízitelepén.

FOTÓ: ISÓ ZOLTÁN

Isó Zoltán áhítata után *Szeverényi János* országos missziói lelkész *A 21. század egyháza* címmel tartott előadást. Az elmúlt években, évtizedekben minden megváltozott. Értenünk kell a kor nyelvét, nemcsak a szakrális helyeket látogatni. Az örök értékeket tartanunk kell, élni belőlük, de a mai korban értelmezni és aktualizálni kell őket – szögezte le. Nincsenek sablonok, Isten sokféle módon, sokféle helyen működik, a kereszténység nem egyenlő csupán a templomba járással. A gyülekezeteknek át kell alakulniuk, nem közönséggé, de közösséggé kell válnia, egymásra odafigyelő, családi közösséggé. Valamennyiünknek Isten élő igéjére van szükségünk – állapította meg a missziói lelkész –, az egyházat csak Isten tudja megtartani, megsegíteni.

A résztvevők ezután több csoportban imádságot, a gyülekezetbe hívogató jelszót írtak, a nap témájához illő szimbólumokat (tó, víz, hajó, kereszt) szerkesztettek, rajzoltak. Délután a kötetlen együttlété volt a főszerep: a kicsik játszottak, labdáztak, a felnőttek beszélgettek, akinek kedve volt, a Balatonon is csónakázhatott.

■ B. E.

Gyóni Gézára emlékeztek szülőfalujában

Van egy falu – fehér falú / Templom van a közepében. / Nékem az a kicsiny haza / Legkedvesebb menedékem. / Csendszerető, szántó-vető, / Egyszerű nép lakik benne – / Baja bár száz, sosem lármáz – / Rábízza a jó Istenre...

(Gyóni Géza)

Ha térképen keressük ezt a falut, már nem található. Átalakult e táj. De itt lakott *Áchim Mihály,* az evangélikus gyülekezet lelkésze, és itt nevelte fel gyermekeit, közöttük Gézát. Gyón iránti szeretete nemesítette oly széppé ezt a helyet, hogy *Áchim Géza* később felvette szülőfaluja nevét, és az első világháború borzalmait már *Gyóni Géza* néven énekelte meg. A lelkész apa által erőszakosan magyarosított tót gyülekezet a mai napig hűségesen őrzi agyonhallgatott költője emlékét.

Születésének százhuszonötödik évfordulóján együtt emlékeztünk az általános iskola, a nyugdíjas klub, a városvezetés és a gyülekezet képviselőivel, tagjaival. A vasárnap délelőtti istentisztelet után Gyóni Géza szülőházán – amely a mai napig a gyülekezet parókiája – elhelyezett emléktáblánál tartottunk koszorúzást. A város képviselőtestülete elhatározta, hogy ebben az évben szobrot is állít a költőnek. Az egész alakos szobor a Kegyeleti parkban fog helyet kapni, az első világháborús áldozatok emlékhelye közelében, és az őszi gyóni napokra készül el.

Vendégünk is érkezett *Murányi László* szerkesztő-riporter és felesége személyében. Nagy szeretettel fogadta őket a gyülekezet, hiszen még sokan vannak, akik a harmincas években együtt jártak óvodába, iskolába a Murányi gyerekekkel.

A jóízű ebéd elfogyasztása után

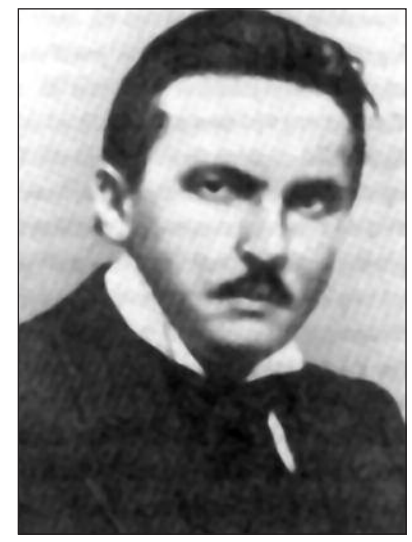

Gyóni Géza portréja

kellemes beszélgetéssel telt az idő a délutáni irodalmi műsor kezdetéig. Ekkor ismét szépen megtelt a templom. A verscsokrot Murányi László az életét oly mélyen érintő két költő, *Petőfi* és Gyóni műveiből állította össze. Hiszen Gyónról Kiskőrösre helyezték át *Murányi György* lelkészt családjával együtt annak idején. Ezért a kötődés a két költőhöz.

Petőfi szülőföld- és hazaszeretetét nem szükséges külön kiemelni, Gyóni Géza szülőföldszeretetéről a *Van egy falu* című verse viszont gyönyörűen vall. Ahogy ráébredt a háború igazságtalanságára, embertelenségére, sorban születtek hazafias, békét áhító versei, melyek a mai napig aktuális üzenetet hordoznak. Ezért lett Gyóni Géza az első világháború költője.

Nem könnyű ezeket a verseket elmondani, Murányi László mégis olyan hitelesen szavalta őket, mintha csak elmesélné nekünk, mi történt a háborúban, a fogságban. A honvágy gyötrelmét magunk is átérezhettük ezen a borongós délutánon.

Az előadás után kötetlen beszélgetés alakult ki a gyülekezeti teremben, egy kis vendéglátás keretében. Közben szóba került Murányi László édesapjának levelezése, munkája. *László Milán,* gyülekezetünk lelkésze megmutatta a régi iratokat vendégünknek. Sikerült meglepetést okozni! Murányi László sok mindent nem tudott édesapja életének erről a szeletéről. Meghatódva és boldogan köszönte meg, hogy a gyülekezet őrzi ezeket az iratokat. Jó érzés töltötte el, látva, hogy nem felejtjük el a múltat.

Gyóni Géza születésének és halálának napja ugyanaz: június 25. Gyülekezetünk minden évben megemlékezik erről a napról a hozzá közelebb eső vasárnapon. Várunk jövőre is minden versszerető evangélikus testvért!

■ RAPCSÁKNÉ HARMINCZ KAROLIN

HIRDETÉS

Meghívó

A Magyar Egyházzenei Társaság és az Evangélikus Kántorképző Intézet augusztus 23–25. között orgonakurzust rendez Fóton (Berda J. u. 3.), melyen bemutatják a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszékének *Organum Officians (Régi német mesterek)* című kiadványát. A programra minden felekezet egyházzenészeit hívjuk és várjuk.

Jelentkezés: kantorkepzo@citromail.hu, a kotta megrendelésével (utánvéttel 1800 Ft).

Tüntessék fel a részvétel módját, idejét; az igényelt szállást, ellátást; a postázási címet! Határidő: július 27. Ezután a kiadványt postázzuk. Az aktív résztvevők 3–5 művet válasszanak ki és tanuljanak meg. A darabok címét kérjük augusztus 10-ig a fenti címre visszaküldeni.Részvételi díj nincs, a kurzus ingyenes. Szállás és ellátás korlátozott számban: 3600 Ft. Részletes információk: *http://kantorkepzo.lutheran.hu.*

Hurrá, nyaralunk!

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Kézdy Edit

Elég a komolyságból, elég a *Hacsak komolyan át nem gondoljuk* sorozatból! Itt az ideje, hogy könnyed nyári témával foglalkozzunk. Lazítsunk, utazzunk, élvezzük a nyár örömeit! Mi lehet most fontosabb annál, mint hogy felszabaduljunk az év közben ránk nehezedő terhek alól, és igazán kipihenjük magunkat?

A kikapcsolódásnál talán csak az fontosabb, hogy nyaralás közben se veszítsük el hitünket, önazonosságunkat, erkölcsi érzékünket. Igen, ebbe szerintem az is beletartozik, hogy miközben élvezzük a természet szépségeit, ne tegyük tönkre.

Nemcsak arról van szó, hogy ne dobáljuk el a szemetet a tengerparton. A *Tudatos Vásárló* című magazin legutóbbi száma az utazásokkal foglalkozik. Mindjárt az első oldalakon néhány adattal bizonyítják, hogy a turizmus a világon az egyik leggyorsabban fejlődő szolgáltatás. Csak Európában tizenkétmillió ember dolgozik a turizmusban, ami a lakosság 3,4 százalékát jelenti. Tudunk olyan országokról, amelyeknek a lakossága szinte teljes egészében a turizmusból él. A nemzetközi turisták száma a világon 1950 óta huszonnyolcszorosára nőtt, mára elérte a hétszázmilliót. Az előrejelzések szerint 2020-ban 1,6 milliárd ember indul majd külföldre nyaralni. De hogy fogja ezt kibírni a Föld?

Az *Üzenet az Ararátról* rovat olvasóinak nem kell magyaráznom az ökológiailábnyom-számítás lényegét. Aki elmulasztotta volna a korábbi cikkeket, annak kedvéért most csak annyit: egy olyan mérőszámról van szó, amely megmutatja, hogy életmódunk fenntartásához – beleértve a kibocsátott szén-dioxid megkötését – mekkora földterületre van szükség. Egy angol felmérés szerint, ha egy londoni polgár Cipruson nyaral két hetet, akkor ez alatt elhasználja az egész évre neki jutó ökológiai lábnyom felét. Képzeljék el, hogy emberünknek milyen aszkéta életmódot kellene élnie a maradék ötven héten, hogy összességében ne terhelje túl a Földet! Pedig hasonló nyaralásra ma már Magyarországról is sokan indulnak.

De miért ilyen nagy a turisták ökológiai lábnyoma? A többség nyaralás idején többet fogyaszt, és több hulladékot termel, valószínűleg nagyobb a légkondicionálásból adódó szennyezés, mint otthon, de mindezek eltörpülnek az utazás környezeti terhei mellett.

Ha az ember enged az olcsó repülőjáratok csábításának, és repül mondjuk ezerötszáz kilométert Spanyolország földközi-tengeri partjára, akkor ehhez nagyjából a saját testsúlyának megfelelő kerozint kell elégetni. Ez akkor igaz, ha a repülőgép teljes kihasználtsággal működik. Ha viszont nem adtak el minden jegyet, akkor egy utasra nagyobb fogyasztás jut. Egy ilyen repülőút során utasonként 518 kilogramm szén-dioxidnak megfelelő káros anyag kerül a levegőbe.

A globális éghajlatváltozás következményeit ugye már nem kell magyaráznom? Napról napra jobban értjük, hogy nemcsak távoli gleccsekről és jegesmedvékről van szó, de világszerte egyre súlyosabb gondokról, itt Magyarországon például hosszú aszályos időszak után lezúduló, komoly károkat okozó felhőszakadásokról. A repülés környezetkárosítása pedig nem korlátozódik az üvegházhatású gázok kibocsátására. Tudósok előrejelzései szerint 2015-re az éves ózonréteg-károsodás felét a légi közlekedés okozza majd. Ez pedig egyre erőteljesebb ultraibolya sugárzással, következésképpen a bőrrákos betegek számának növekedésével jár.

Akik nem szeretnének lemondani a repülésről, időnként előhúzzák azt az érvet, hogy ez végül is a tömegközlekedés egy fajtája, a repülő felszáll velem vagy nélkülem, a szennyezés nem rajtam múlik. Az elmúlt hónapok járatmegszüntetései választ adtak erre a felvetésre. Ha jelentősen csökken az utasok száma, kevesebb gép fog repülni.

Magyarországon az elmúlt év gazdasági visszaesésétől eltekintve nem ez a tendencia érvényesül. Míg a vasfüggöny időszakában Magyarországról a repülőgépek utasainak többsége üzleti (vállalati) útra indult, ma az utasok több mint nyolcvan százaléka turista. A repülőjegyek aránytalanul olcsók, az ár egyáltalán nem tartalmazza a környezetterhelés költségeit. A kerozint nem terhelik ugyanazok az adóterhek, mint a benzint, pedig az autósok sem fizetik meg azokat a károkat, amelyeket az emberi egészségben és az élővilágban okoznak.

Mindig azt hangsúlyozom, hogy ne bújjunk ki az egyéni felelősség alól, de most nem hallgathatom el: a Föld egyik legnagyobb pusztítója, a légi közlekedés igénybevétele szerintem is csak akkor fog visszaesni, ha a repülés ára többszörösére nő.

Az autózás környezetpusztítása alig kisebb, mint a repülésé. Mindenki tudja, hogy környezeti szempontból sokkal előnyösebb, ha a vonatot választjuk. De a legfontosabb, hogy ne utazzunk fölöslegesen!

Magyarországon a társadalomnak körülbelül egyhatoda engedheti meg magának, hogy úti célt válasszon. A többség egyszerűen nem nyaral, és ez nem jó így. Szeretnék olyan országban élni, ahol nyáron mindenki megengedheti magának, hogy felfedezze az országot, kirándul-jon, megismerje az értékeket. Az erdei ifjúsági táborok, a kerékpártúrák, idősebbeknek a szárszói vagy révfülöpi nyaralások vagy az erdélyi autóbuszos gyülekezeti kirándulások az ökoturizmus szigorú feltételeinek is megfelelnek. Válasszuk ezeket, büszkén, (környezet)tudatosan!

■ Gadó György Pál

A SZERZŐ FELVÉTELE

Nyaralunk!

EVÉL&LEVÉL&LEVÉL

A szeretet velünk marad

Ponicsán Erzsébet lelkésznő június 28-án búcsú-istentiszteletét tartotta Tótkomlóson és Mezőhegyesen. Ezúton szeretnénk megköszönni azt a másfél évet, melyet köztünk töltött. Köszönjük, hogy Jézus szelíd szemét megmutatta nekünk, s valamennyiünkben tudatosította, hogy az Úr valóban csodásan működik.

Fiatalok és idősek egyaránt a szívünkbe zártuk, hisz igehirdetései örökre velünk maradnak. Lelkésze és lelki társa volt a gyülekezeteknek, s reméljük, ugyanezt érzik majd Rákospalotán is a testvérek.

Isten áldását kérjük további szolgálatához, hogy legyen ereje mindig a szeretet fontosságát hirdetni. *„Senkinek se tartozzatok semmivel, csak azzal, hogy egymást szeressétek; mert aki a másikat szereti, betöltötte a törvényt.”* (Róm 13,8)

A tótkomlósi és mezőhegyesi gyülekezet nevében

Wágner Sándor *(Tótkomlós)*

A Rozsnyói Evangélikus Kereskedelmi Iskola növendékeinek hatvanöt éves érettségi találkozója

A nap is kisütött június 27-én délelőtt, amikor egykori iskolánkban az 1943/44. tanévben érettségizett leány- és fiúosztály hatvanöt éves találkozójára összejöhettünk. A jubiláló öregdiákok mellett – a bevett szokásoknak megfelelően – most is ott voltak az iskola első érettségizőin kívül azok is, akik tanulmányaikat már nem fejezhették be a régi iskolában.

Tantermünkben a jubilálók érettségi tablójával, üdvözlésként *Wass Albert* versének előadásával, a táblán pedig *Ady Üzenet egykori iskolámba* című költeményének utolsó versszakával vártak bennünket. Megemlékezésünk kezdeteként jubiláló leány diáktársunk *Reményik Sándor Templom és iskola* című versét szavalta el.

A jubilálók hálás szívvel, tisztelettel szóltak zömükben fiatal, lelkes oktatóikról, akik nemcsak lelkiismeretesen tanítottak, hanem szeretettel neveltek is a városból, a környékéről, az ország messzi tájairól származó, különböző (magyar, szlovák, német) anyanyelvű fiatalokat. Tolmácsoltuk az iskola kilencvenöt éves magyartanárának hosszabb írását, amelynek központi gondolata a magyar–szlovák megbékélés. Tanáraink gyakran vezették, elkísérték a kiránduló diákokat a természeti szépségben gazdag környékre – Pozsáló, Szádelői-völgy, Szilicei-fennsík – meg a műemléki helyekre: krasznahorkai vár a mauzóleummal, a betléri kastély stb.

A találkozó keretében betértünk a torony nélküli evangélikus templomba, ahol sajnos nincs magyar nyelvű lelkész. Megkoszorúztuk iskolánk belső udvarának falán lévő emléktáblánkat, majd a városi múzeum előtti téren felállított Kossuth-szobrot is. Itt öröm volt látni a nagyszámú magyarországi feliratú koszorút is.

A megemlékezést követő közös ebéden a város részéről újból szíves szavakkal köszöntöttek bennünket. A jó hangulatban elköltött ebéd előtt a Reményik-verset szavaló diáktársunk Ady említett költeményét is elmondta. A baráti beszélgetéseken felélesztettük kedves emlékeinket. Arra biztattuk az odaátiakat: ha nem is a mostani keretek között, kisebb közösségekben őrizzék mindazt, amit iskolánktól, a várostól – ahol szerették a diákokat – kaptunk.

Búcsúzásul többen megtekintettük a város régi képét őrző Fő tér egyik műemlék épülete falán lévő emléktáblát, amelyen magyarul és szlovákul olvashatók Petőfi sorai: „Rozsnyó magas, meredek hegyek között, völgyben fekszik, mint az alamizsna krajcár a koldus kalapjában.”

Dr. Káldosi Rudolf *(Budapest)*

HIRDETÉS

HIRDETÉS

Meghívó

Dr. Széchey Béláné Károlyi Erzsébet lelkészi munkatárs szolgálatára emlékezve hálaadó istentisztelet lesz július 12-én 16 órakor a budahegyvidéki evangélikus templomban (1123 Budapest, Kék Golyó utca 17.). Igét hirdet férje, megemlékezik a gyülekezet felügyelője. Telefon: 20/775-3772.

HIRDETÉS

Meghívó kántortovábbképző tanfolyamra és egyházzenész-találkozóra

Helyszín: Evangélikus Kántorképző Intézet, Fót, Berda J. u. 3. Időpont: augusztus 23–28., vasárnap estétől péntek délig. Részvételi díj: 1800 Ft/nap. Jelentkezés és érdeklődés a kantorkepzo@citromail.hu címen vagy a 20/824-2803-as telefonszámon.

Az augusztus 23–25-re meghirdetett orgonakurzus a tanfolyam része. Lehetőség gyakorló kántoroknak: személyre szabott oktatás, konzultáció minden délelőtt.

Ízelítő a konferenciaprogramokból: „Klavierübung-zarándoklat” a nyolcvanéves *Trajtler Gábor* tiszteletére; *Fassang László* improvizációs kurzusa; az idei nyári tanfolyamok előadóinak találkozója.

Részletes információk: *http://kantorkepzo.lutheran.hu.* Szeretettel várunk minden evangélikus kántort és egyházzenészt a teljes tanfolyamra vagy egy-egy alkalomra!

HIRDETÉS

Műsorajánló

Rát Mátyás címmel július 12-én, vasárnap 10 órai kezdettel a Magyar Televízióban, az m1-en a *Magyar Hírmondó* indítójáról, a magyar nyelvű újságírás atyjáról, győri evangélikus lelkészről láthatunk megemlékezést születésének évfordulóján.

Rát Mátyásról a műsorban *Keveházi László* egyháztörténész beszél.

Az adást aznap délután az m2-n 13.40-kor megismétlik.

HIRDETÉS

Zsoltárok – fotópályázat

Az *Evangélikus Élet* szerkesztősége fotópályázatot hirdet *Zsoltárok* címmel. A pályaművek tematikailag a Biblia bármely zsoltárverséhez kapcsolódhatnak. Egy pályázó legfeljebb öt fotót küldhet be. Minimum 1600 × 1200 pixel méretű digitális fotókat várunk.

A beküldési határidő: 2009. augusztus 3., éjfél. A pályázat nyitott, nem jeligés. Az elküldéskor minden esetben kérjük azt a zsoltárverset odaírni, amelyhez a fotó készült.

A beküldési cím: evelet@lutheran.hu.

Az első három helyezettet tíz-, hét- és ötezer forintos könyvvásárlási utalvánnyal jutalmazzuk, amely a Luther Kiadó könyvesboltjában vásárolható le. A beérkezett pályaművekből az *EvÉlet* augusztus 23–30-ai lapszámában válogatást közlünk.

HÍREK, HIRDETÉSEK

50 ÉVE HARANGÖNTÉS ŐRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.
Referencia: www.harangontes.hu.
Levélcím: 2162 Őrbottyán, Rákóczi u. 121.
Tel.: 28/360-170; mobil: 30/948-9575.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu; gombosmi@invitel.hu.

HIRDETÉS

Július 11-én 20 órától a PAX Tv a Zákeus Médiacentrum *Élet évszakok* című filmjét tűzi műsorára. A portréfilm *Scholz László* evangélikus lelkészt, költőt, énekszövegírót mutatja be.

HIRDETÉS

GYÁSZHÍR

„Erőről erőre jutnak, míg megjelennek Isten előtt a Sionon.” (Zsolt 84,8) Az örökkévaló Úrra nézünk reménységgel. *Özv. Zászkaliczky Pálné Blaskovits Mária* július 2-án reggel hazatért a földi életét közel kilencvenkilenc évvel ezelőtt ajándékozó Istenhez. Temetése július 4-én, szombaton délután volt a fóti temetőben. Istennek adnak hálát életéért: öt gyermeke, tizennégy unokája, harminckét dédunokája, szerettei, az egyre bővülő család tagjai, a fóti és a mogyoródi gyülekezetből mindazok, akik egykori papnéjukként ismerhették és szerethették.

A gyászoló család

APRÓHIRDETÉS

Budapest V. kerületében, a Dorottya utcában 86 m²-es lakás eladó. Érd.: Botta, 20/824-8282.

VIII. ker. Delej utcában galériás, gázfűtéses lakás hívő házaspárnak hosszabb távra kiadó. Ár: 42 E Ft + rezsi, kéthavi kaució szükséges. Érdeklődni a 70/209-5365-ös mobilszámon.

Pesterzsébeten szoba-konyhás szuterén lakás keresztyén házaspárnak szept. 1-jétől kiadó. Érd.: 20/824-5855.

Fizessen elő lapunkra!
WWW.EVANGELIKUSELET.HU

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból július 12-étől július 19-ig

VASÁRNAP

21.10 / m1
Én és a pánikom (francia–svájci vígjáték, 2006) (90')
Eljött az idő, hogy *Ludovic Chambercy,* a harmincas éveiben járó életteli fiatalember átvegye apjától a családi vállalkozás, a Galeries Chambercy vezetését. De új feladatkörétől Ludovic rosszul lesz: kiveri a veríték, szorong, sőt még el is ájul. A diagnózis szerint Ludovic olyan lelki betegségben szenved, melynek lényege, hogy retteg a felelősségvállalástól. A finom humorral készült film a feltörőben lévő svájci filmes nemzedék ígéretes tehetségének, *Denis Rabagliának* az alkotása, a megejtően rokonszenves *Frédéric Diefenthallal* (A taxi) a főszerepben.

HÉTFŐ

9.34 / M. Katolikus Rádió
Akvarell. Vendégségben *Kopcsik Lajos* Guinness-rekorder cukrászmester egri kiállításán.
11.40 / PAX
Lélek és építészet. 4. rész: *Nagy Tamás,* a dunaújvárosi evangélikus templom és az aszódi evangélikus gimnázium tervezője (20')
13.30 / Kossuth rádió
Erős vár a mi Istenünk!
Az evangélikus egyház félórája
14.00 / Bartók rádió
A hét zeneszerzője: Frédéric Chopin. Lengyel gyökerek (60')
18.34 / M. Katolikus Rádió
Varázsdoboz – Irodalom gyerekeknek. Fésűs Éva: A palacsintás király
21.00 / Duna Tv
Marie Antoinette (francia játékfilm, 2006) (85')

KEDD

13.05 / m2
Századfordító magyarok
Kner Imre, Kner Izidor (55')
13.30 / Kossuth rádió
Tanúim lesztek! A római katolikus egyház félórája
13.50 / PAX
Gyermekszemmel (riportfilm) (30')
14.00 / M. Katolikus Rádió
Sanzonkörút
Francis Lemarque (ism.) (30')
15.10 / PAX
Vízenjárás – Kegyelem – A tű foka. 1. rész *(rövidfilmek)* (26')
18.30 / Bartók rádió
Mozart: C-dúr zongoraverseny K. 467. Zongorázik és vezényel: *Vladimir Ashkenazy* (30')
20.00 / Duna II. Autonómia
Esti szürkületben – dr. Ferdinánd István (magyar dokumentumfilm, 2005) (61')

SZERDA

12.30 / PAX
Könnyek és szabadulás (játékfilm) (105')
13.30 / Kossuth rádió
„Tebenned bíztunk eleitől fogva...” A református egyház félórája
14.30 / PAX
Mit ér az ember, ha... édesanya? Erdős Erika, egy autista kisfiú édesanyja (29')
15.20 / Duna Tv
Klára és Ferenc – A szeretet köteléke. 2/1.
(olasz tévéfilm, 2007) (97')
16.34 / M. Katolikus Rádió
Testvéregyházaink életéből
Jelentések a protestáns világból (26')
18.00 / Bartók rádió
A zenéről. Bach, Mendelssohn és *Reger* – lipcsei Bachfesztivál 2009 (60')

CSÜTÖRTÖK

12.15 / m2
Záróra
Presser Gábor (ism.) (45')
14.05 / Kossuth rádió
Arcvonások
A Béres testvérek (30')
15.15 / Duna Tv
Klára és Ferenc – A szeretet köteléke. 2/2.
(olasz tévéfilm, 2007) (105')
19.35 / Bartók rádió
Budapesti Tavaszi Fesztivál 2009
Az Amadinda Ütőegyüttes hangversenye (95')
21.00 / Duna II. Autonómia
Csokonai Vitéz Mihály: Az özvegy Karnyóné s két szeleburdiak
(vígjáték két részben) (134')'
22.35 / m2
Jaguár
(fekete-fehér magyar vígjáték, 1967) (80')

PÉNTEK

11.34 / M. Katolikus Rádió
Zenémmel dicsérem...
Fejezetek a kortárs egyházzenéből (26')
13.15 / Bartók rádió
Kórus-világtalálkozó – Koppenhága 2008
XIII/6. rész: A Dán Nemzeti Énekegyüttes énekel (45')
14.40 / Duna Tv
Az egyházi művészet kincsei – Barangolások Toscanában
30/22.: Valdarnótól Casentinóig *(olasz ismeretterjesztő sorozat, 2003)* (29')
18.10 / PAX
Sister Elisabeth
(portréfilm) (65')
20.00 / Duna II. Autonómia
Rigoletto (amerikai–kanadai játékfilm, 1993) (98')
21.55 / m2
Sorsfordítók
(spanyol dráma, 2002) (130')

SZOMBAT

8.35 / Duna Tv
Cimbora Színház
Zalán Tibor – Huzella Péter: Eger kis csillagai
(zenés történelmi játék, 2004) (54')
12.00 / Duna Tv
Isten kezében (26')
12.40 / m1
A leányvári boszorkány
(fekete-fehér magyar vígjáték, 1938) (89')
13.36 / Bartók rádió
500 éve született Kálvin János
XXV/3. rész (24')
14:50 / Duna tv
Modern Rómeó (magyar dokumentumfilm, 2005) (61')
23.15 / m1
Zorán-koncert
A Művészetek Palotájában május 11-én megrendezett koncert televíziós felvétele (105')

VASÁRNAP

8.00 / Civil Rádió FM 98
Evangélikus félóra. Az Evangélikus Rádiómisszió műsora
8.55 / Duna Tv
Pelikánlélek
(finn családi film, 2004) (85')
10.04 / Kossuth rádió
Református istentisztelet közvetítése Dunaszerdahelyről
Igét hirdet *Rácz József* esperes (56')
12.00 / PAX
Vízenjárás – Kegyelem – A tű foka. 2. rész *(rövidfilmek)* (26')
16.00 / M. Katolikus Rádió
„Valaki ír a kezeddel”
A megszólítás alakzatai – Istenes versek a magyar költészetben *(vasárnapi versműsor)* (30')
21.00 / Duna Tv
Duna Mozi. Különkiadás a Karlovy Vary-i nemzetközi filmfesztiválról (50')

Új nap – új kegyelem

Vasárnap
Jézus így szólt: „Az Úr Lelke van énrajtam, mivel felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek. Ma teljesedett be ez az írás fületek hallatára.” Lk 4,18.21 (Zsolt 146,7; Lk 5,1–11; 1Kor 1,18–25; Zsolt 1) Jézus szolgálatba állásának igéje kerül ma elénk. Ő nem önmagát propagálja, hanem arról beszél, amire elhívatott, amiért erre a földre érkezett. Ebben az önmegvalósító világban fontos nekünk meglátni, hogy akkor lesz rajtunk, életünkön, munkánkon áldás, ha Isten szerint lépünk az emberek elé, ha Isten szerint intézzük hivatalos dolgainkat, ha Isten szerint végezzük napi feladatainkat. Jézus Isten szerint élt, Istennel egységben, így valóban szolgálhatott életével. És mi?

Hétfő
Pál ezt mondta a helytartónak: „Megvallom előtted, hogy én úgy szolgálok atyáim Istenének, hogy hiszek mindabban, ami megfelel a törvénynek, és ami meg van írva a próféták könyvében.” ApCsel 24,14 (Jer 6,16; Lk 6,12–19; Fil 1,18b–26) E jelenet nemcsak a vallástevő Pál bátorságát hozza elénk, hanem azt a csodát is, hogy a szavak mögött tartalom és valóság van. De Pál Istennek szolgáló életet élt Jézussal való találkozása előtt is mint hithű farizeus. Jézussal való találkozása után azonban megértette, hogy a törvény betöltését Isten a szeretet által várja az őt követőktől, nem pedig a törvény betűi szerint. Miért? Mert *„a betű megöl, a Lélek pedig megelevenít”* (2Kor 3,6). Kedves Testvéreim! Vajon mi szeretettel vagy betű szerint akarunk eleget tenni a törvénynek?

Kedd
Az asszonytól született ember rövid életű, tele nyugtalansággal. Jób 14,1 (1Kor 15,42b; 1Móz 35,1–4.9-15; Fil 1,27–2,4) Ez az ige elevenünkbe vág. Valóban tele van életünk nyugtalansággal. És ezt nem a mostani válságos idők hozták magukkal. Jellemző volt és az is lesz ránk. Nyugtalanság a jövő miatt, a megélhetési gondok miatt, a családi élet zökkenői miatt, valamiféle betegség miatt… De még jó dolgok miatt, például egy újszülött fejlődését nyomon követve is nyugtalankodunk. Nem jó ez így! Nekünk, az *Újszövetség* népének túl kellene látnunk a jóbi megállapításon, és Jézus tanításának fényében tanulnunk kell, hogy ne nyugtalankodjék a szívünk, hanem higgyünk Istenben. Mert nyugtalanságunkkal, aggódásunkkal nem oldjuk meg gondjainkat – csak Jézussal!

Szerda
Mily drágák nekem szándékaid, Istenem, mily hatalmas azoknak száma! Zsolt 139,17 (1Kor 1,30; Ez 2,3–8a; Fil 2,5–11) Talán nem vagyok egyedül azzal, hogy a zsoltárok közül a 139. a kedvencem. Nem bosszant és idegesít, sőt örömmel tölt el, hogy tudom, Isten mindenütt jelen van, tud rólam, ismerte formálódásomat. Meg kell vallanom, az is bátorít, hogy tudhatom: minden, ami velem történik, először az Úr elé kerül. Én ebben látom nagynak és drágának az ő szándékait, mert érzem, hogy sohasem próbáltatom erőmön felül. Isten mindig ad annyi jót, hogy el ne csüggedjek, és annyi nehézséget, hogy el ne bízzam magam.

Csütörtök
Seregek Ura, boldog az az ember, aki benned bízik! Zsolt 84,13 (Lk 18,29–30; ApCsel 15,4–12; Fil 2,12–18) Napközis hittantáborunk második napján arról beszélgettünk a gyerekekkel, hogy a keresztény élet boldog élet. A témához kapcsolódó igénk a vihar lecsendesítésének története volt. Hogyan jutottunk el mi a táborban, és hogyan juthat el az olvasó a boldog keresztény élet megélésére? Úgy, ha a mindennapi képen túl – halászok a csónakban – meglátja, hogy Jézus is velük van, ha meglátja, hogy Jézus erősebb a természet hatalmasnak tűnő erőinél, ha meglátja, hogy Jézusnak van hatalma ezek felett. Eljuthatunk a boldog keresztény életre, de csak Jézussal, csak benne bizakodva, csak hozzá menekülve. Ki kell próbálni – ezt javaslom szeretettel mindenkinek!

Péntek
Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? Róm 8,31b (Zsolt 18,31b; Lk 22,31–34; Fil 2,19–30) Tegnapi igénket olvasva abban erősödtünk meg, hogy ha Istenben van bizodalmunk, akkor boldog emberek lehetünk próbák, viharok ellenére is. Ma abban erősít meg igénk, hogy ha Isten velünk, akkor nincs, aki (ami) le tudna győzni minket: se sátán, se próbatétel, se kísértés. Isten velünk van, és velünk szeretne lenni, maradni. Az együttlét áldása nem Istentől függ, ő adja magát és közelségét. Tőlünk függ, hogy mi akarjuk-e ezt a közösséget. Akarjuk! Ő várja! Döntsünk a vele való áldott közösség mellett.

Szombat
Nézd, én ma áldást és átkot adok elétek. Áldást, ha hallgattok az Úrnak, Isteneteknek a parancsolataira, de átkot, ha nem hallgattok az Úrnak, Isteneteknek a parancsolataira. 5Móz 11,26–28 (Mt 13,45–46; Fil 3,12–16; Fil 3,1–11) Elgondolkodtat-e bennünket az, hogyan férhet meg egy lapon, sőt egy igében Isten neve mellett ez a két szó: áldás és átok?! Származhat Istentől, az egyedüli jótól valami rossz? Bátran kijelenthetjük, hogy Isten nem fog senkit sem megátkozni, hanem az rekeszti ki önmagát az isteni áldás alól, aki elveti Isten szavát, parancsát, jelenlétét. De az is lehet, hogy bűnei következményei miatt átkos helyzeteket fog okozni önmagának és környezetének. Kedves Testvérem! Kérd Istenedet Krisztus Jézus által, hogy tudd az élet útját választani, és így az áldását is megkaphasd!

■ Tamásy Tamásné

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • **EvÉlet on-line**: www.evelet.hu • **Hirdetésfelvétel**: hirdetes@evelet.hu.
Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). **Szerkesztőségi titkár** (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vitális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). **Olvasószerkesztő**: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line**: Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com). **Rovatvezetők**: Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Kőháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518; fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó**: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás**: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert nyomdaigazgató.
Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével töröltetni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hétvégi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.